

Tabel de sinteză a propunerilor și obiecțiilor
la proiectul de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în
fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept
(Legea Magnitsky (Republica Moldova))

Autoritățile care au înaintat propuneri sau obiecții	Nr.	Conținutul obiecției sau propunerii	Opinia Ministerului Justiției
<p><i>Ministerul Afacerilor Externe și al Integrării Europene</i></p>	<p>1.</p>	<p><i>Considerațiuni generale.</i></p> <p>Proiectul de lege examinat și Nota informativă la acesta nu reflectă clar corelarea documentului cu Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, din cauza suprapunerii domeniilor de aplicare, definițiilor, precum și măsurilor restrictive internaționale vizate, distinct fiind doar aspectul aplicabilității directe a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, adoptate în baza prevederilor art. 41 al Cartei Națiunilor Unite.</p> <p>Cu referire la domeniul de aplicare, în cazul actelor UE, actelor și deciziilor organizațiilor internaționale sau altor state, Legea nr. 25/2016 prevede în calitate de mecanism de aplicare a restricțiilor - alinierea la acestea (în momentul alinierii actele UE, ale organizațiilor internaționale sau ale statelor devin obligatorii pentru RM), pe când proiectul de lege în examinare stabilește un mecanism distinct de aplicare a restricțiilor - decizia RM de a pune în aplicare actele UE, ale organizațiilor internaționale sau ale statelor. Or, reglementarea aceluiași raporturi juridice prin norme diferite nu este admisibilă deoarece viciază caracterul general al actului normativ.</p> <p>Mai mult, situațiile de suprapunere de reglementări vor crea dificultăți la executarea art. 34, alin. (2) din proiect, privind racordarea legislației în vigoare cu legea elaborată.</p>	<p>În contextul unor observații similare și a sugestiilor mai multor participanți la procesul de avizare a proiectului de act normativ de a se revizui abordarea formală a subiectului și a se opta pentru un proiect de act normativ care ar veni cu modificările corespunzătoare în cuprinsul cadrului normativ existent deja (<i>Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale</i>), s-a optat pentru ralierea la considerentele date și modificarea corespunzătoare a proiectului, prin prisma transformării acestuia într-un proiect de lege privind modificarea Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, în cadrul căruia vor fi preluate unele din soluțiile conceptuale din actualul proiect transmis spre avizare.</p> <p>În măsura în care se va constata o modificare substanțială a actului normativ modificat, în cadrul dispozițiilor finale și tranzitorii se va dispune republicarea integrală a acestuia (în conformitate cu prevederile art. 70 alin. (1) din</p>

		<p><i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative)</i> sau, după caz, din rațiuni de oportunitate, se va dispune abrogarea integrală a <i>Legii nr. 25/2016</i> și adoptarea unei noi legi în domeniul aplicării măsurilor restrictive internaționale.</p> <p>! De aici în continuare, obiecțiile și propunerile formulate în avize vor fi însoțite de comentariul desfășurat al Ministerului Justiției în măsura în care acestea vor viza aspecte care vor fi preluate în noua versiune a proiectului. În situația în care la prevederile respective ministerul a renunțat, o remarcă corespunzătoare va fi făcută în dreptul acestora.</p>
2.	<p><i>La proiectul de Lege.</i> Capitolele I și II: art. 2 – se atestă o incoerență în expunerea noțiunilor, denumirea cărora este preluată din <i>Legea nr. 25/2016</i> privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, însă definirea unora din acestea nu este similară cu definițiile din legea prenotată și nu există nici un indiciu de identificare a cadrului normativ aplicabil, care se va suprapune în cazul adoptării proiectului de lege examinat;</p>	<p>În contextul comentariului Ministerului Justiției de la pct. 1, remarcăm faptul că intervențiile referitoare la noțiunile necesare de definit în contextul prezentului proiect vor fi realizate deja nemijlocit în cuprinsul art. 2 din <i>Legea nr. 25/2016</i>. Astfel, riscurile invocate de autorul avizului vor fi excluse.</p>
3.	<p>art. 3 - alin. 1) nu identifică modalitatea de constatare a comiterii faptelor de genocid, crime împotriva umanității, încălcări grave ale drepturilor omului etc.,</p>	<p>Aspectele legate de constatarea comiterii faptelor care ar justifica aplicarea unor măsuri restrictive internaționale excedează obiectul de reglementare al prezentului proiect (ele nefiind reglementate expres și exhaustiv în nicio legislație similară din alte state). Considerentul pentru care acest aspect nu beneficiază de o reglementare detaliată în proiectul de lege</p>

	<p>punctul iii) al literei c) din alin.1) necesită o clarificare și corelare cu prevederile legislației naționale,</p>	<p>constă în aceea că originea măsurilor restrictive internaționale reglementate de lege este una extrem de eterogenă, existând măsuri cu o aplicabilitate directă (adoptate prin rezoluțiile Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, adoptate în baza prevederilor art. 41 al Cartei Națiunilor Unite), măsuri care la fel au o origine externă spațiului național și la care Republica Moldova aderă prin intermediul unor decizii luate la nivel politic, precum și măsuri adoptate din proprie inițiativă de către Republica Moldova. În cazul măsurilor restrictive internaționale care au o origine exterioară, constatările respective se realizează la nivelul entităților care adoptă decizia originară privind aplicarea unor măsuri restrictive internaționale (prin intermediul mecanismelor existente la nivelul organizației internaționale sau a statului corespunzător), Republica Moldova aderând în esență la concluziile în materie ale entităților respective. În cazul măsurilor restrictive internaționale impuse din proprie inițiativă de Republica Moldova, acestea presupun implicit o analiză a organelor naționale competente de constatarea unor asemenea fapte (care sunt în esență infracțiuni, care se constată și se sancționează în cadrul unui proces penal).</p> <p>Legat de prevederea de la punctul iii) al literei c) din alin.1) („(iii) execuțiile și asasinatele extrajudiciare, sumare sau arbitrare,”), aceasta</p>
--	--	---

	<p>alin. 1) literele c și d) urmează a fi revăzute din punct de vedere lexical și semantic, întrucât în expunerea actuală acestea creează ambiguități;</p>	<p>nu este o inovație care apare pentru prima dată în cadrul acestui proiect, ci este o consacrare expresă a faptelor similare reglementate în cadrul art. 1 alin. (1) lit. c) subpct. iii) din <i>Decizia (PESC) 2020/1999 a Consiliului Uniunii Europene din 7 decembrie 2020 privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului</i>. Se atrage atenția autorului proiectului că prevederea corespunzătoare din proiect nici nu are intenția de a consacra nemijlocit faptele incriminate expres în cadrul Codului penal național (ceea ce va reprezenta o abordare limitativă și rigidă a acestui subiect), care pot varia de la caz la caz în timp (inclusiv sub aspectul denumirilor), în funcția de politica statului în materie, ci urmărește să prevadă fapte generice unanim recunoscute și condamnate la nivel internațional, asupra cărora nu pot exista divergențe din partea unor state cu o organizare democratică.</p> <p>Observațiile de genul dat urmează a fi formulate într-o manieră concretă, pentru a permite autorului proiectului să ia o decizie în cunoștință de cauză. Se reiterează că formulările de la aceste litere nu reprezintă altceva decât o preluare a textului din versiunea oficială în limba română a <i>Deciziei (PESC) 2020/1999 a Consiliului Uniunii Europene din 7 decembrie 2020</i>.</p>
--	--	--

	<p>alin. 3) în privința subiecților restricțiilor se folosesc expresii incerte, cu sens diferit de interpretare, lipsite de claritate, precum „care pot fi calificate ca”, „în privința cărora există indicii”, „există informații credibile”, tălmăcirea cărora este lăsată la discreția instituțiilor responsabile, ceea ar putea genera aplicarea neuniformă a legii,</p> <p>la fel, ridică mai multe semne de întrebare sintagma din alineatul 4) potrivit căreia „măsurile restrictive internaționale ... pot viza ... persoanele în privința cărora există informații în spațiul public ...”;</p>	<p>Expresiile la care se face referință nu au în formulare lor nicio lipsă de claritate. Sensul larg al acestora anume a fost vizat de autorul proiectului pentru a nu se limita într-un cadru rigid acțiunile instituțiilor responsabile, care trebuie să aibă o libertate de apreciere în contextul activității pe care o desfășoară. Problemele legate de aplicarea unei legi formează obiectul unor analize aparte (monitorizarea implementării prevederilor actelor normative, reglementată de art. 75 din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>), care se realizează <i>ex-post</i>, doar după adoptarea actului normativ respectiv.</p> <p>Observația este formulată într-o manieră abstractă și generală, ceea ce nu permite o elucidare corespunzătoare din partea autorului proiectului.</p>
4.	art. 4, lit. a) – d) – măsurile restrictive internaționale enumerate (detaliat în articolele 5-8), se regăsesc pe lista măsurilor reglementate de art. 4 al Legii nr. 25/2016;	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederea respectivă din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
5.	art. 5, lit. b); art. 7, lit. b) - prevederile ce se conțin în redacția literelor b) devin inutile (sunt declarative), în condițiile normelor stabilite de literele a) ale aceluiași articole, de aceea redacțiile acestor articole urmează a fi revăzute;	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederea respectivă din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
6.	art. 10 - alin. (1), lit. b), d) și e) conțin prevederi echivoce cu referire la derogările admisibile de la măsurile aplicabile pentru plata „unor onorarii rezonabile sau rambursării cheltuielilor suportate în legătură cu prestarea unor servicii juridice”, „cheltuieli	Nu se acceptă Prevederile respective reprezintă o propunere de preluare în cadrul normativ intern a unor reglementări conținute în cuprinsul art. 3 alin.

	<p>extraordinare” și cele care „urmează a fi plătite într-un cont sau dintr-un cont al unei misiuni diplomatice”, or derogarea trebuie să fie expresă și fără interpretări diferite;</p>	<p>(3) din <i>Decizia (PESC) 2020/1999 a Consiliului Uniunii Europene din 7 decembrie 2020 privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului.</i> Autorul proiectului își menține în continuare opinia cu privire la relevanța includerii unor asemenea prevederi în reglementarea națională a subiectului, însă în ceea ce privește eliminarea oricăror „echivocuri” legate de aceste prevederi (presupunem că sunt vizate intervenții de stabilire expresă a unor plafoane; de enumerare exhaustivă a ipotezelor practice în care s-ar aplica aceste prevederi), această sugestie nu se acceptă or, cazurile date pornesc anume de la o abordare subiectivă, și nu obiectivă, a cazului examinat (reieșind din specificul concret al speței în care se examinează derogarea, situația subiectului vizat etc.), prin urmare, autoritățile responsabile urmează să aibă asigurată o discreție în acest sens, iar o stabilire în abstract a tuturor cazurilor concrete care ar justifica derogarea va reprezenta o abordare prea rigidă a subiectului.</p>
7.	<p>Capitolul III – conține prevederi contradictorii și vagi de competență și de interacțiune între Consiliul interinstituțional de supervizare (Consiliu), autoritățile și persoanele supuse obligației generale de înștiințare.</p> <p>Cu referire la competențele/atribuțiile MAEIE din proiect, se atestă participarea Ministerului în componența Consiliului interinstituțional de supervizare (art. 11), informarea UE, altor</p>	<p>Prevederile corespunzătoare din cadrul <i>Legii nr. 25/2016</i> vor fi revizuite în sensul în care atribuția de luare a deciziilor cu privire la alinierea la măsurile restrictive internaționale va migra de la Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene către Consiliul interinstituțional de supervizare (în cadrul</p>

	<p>entități despre decizia de punere în aplicare a restricțiilor (art. 14), cât și despre acțiunile întreprinse în acest sens de autoritățile RM (art. 16), precum și ținerea evidenței informațiilor oficiale, care sunt publicate pe pagina oficială WEB a instituției.</p> <p>Spre deosebire de proiect, în Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, Ministerul, pe lângă rolul de coordonator, care notifică și efectuează schimbul de informații între părți și ține evidența măsurilor restrictive internaționale, este autoritate cu competențe de a adopta decizii privind alinierea RM la măsurile restrictive (art. 7).</p> <p>Totodată de menționat, că în dialogul RM-UE pe componenta măsurilor restrictive internaționale este important de a mări rata de aliniere la sancțiunile UE (prioritate pentru RM care derivă, inclusiv, din prevederile Acordului de Asociere și Agenda de Asociere), fiind cuantificat numărul de alinieri la sancțiunile UE, fără a fi incluse în această rată de aliniere deciziile adoptate/aplicate din proprie inițiativă.</p>	<p>căruia va fi membru și ministrul afacerilor externe și integrării europene).</p> <p>Soluția dată (a unui organ/platforme interinstituționale implicate în procesul de luare a deciziilor în domeniul dat) există și în alte state (a se vedea în acest sens analogul din România - Consiliul interinstituțional, prevăzut în cadrul art. 13 din <i>Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 202 din 4 decembrie 2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale</i>), cu unica diferență că în cazul modelului propus prin intermediul proiectului, acest organ colegial va lua nemijlocit deciziile privind alinierea la măsurile restrictive internaționale în cazurile în care aceasta ține de competența lui, iar în celelalte cazuri (când deciziile respective se iau de către Președintele Republicii Moldova, Parlament sau Guvern), acesta va emite avize facultative cu privire la inițiativele respective.</p>
8.	<p>Prevederile contradictorii se atestă în mai multe articole ale proiectului, mai jos fiind menționate doar unele dintre acestea:</p> <p>- art. 14, alin. (3) - instituie obligația pentru MAEIE de a informa UE și alte organizații internaționale ori state despre decizia RM de a pune în aplicare măsurile restrictive. La rândul său, art. 16, alin. (6) prevede obligația similară de a informa pe extern, în baza informațiilor primite de la autoritățile competente. Însă aceste autorități, potrivit art. 16, alin. (3), sunt competente de a informa semestrial Consiliul la acest capitol. Mai mult ca atât, la art. 19 este stabilită competența Consiliului de a raporta anual Parlamentului și Președintelui despre aplicarea măsurilor restrictive internaționale. De asemenea, deciziile privind măsurile restrictive se publică</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederile din cadrul proiectului la care se fac referințe în observația dată reiau în esență prevederile similare existente la art. 7 alin. (8) și 15 alin. (6) din <i>Legea nr. 25/2016</i>. În contextul schimbării formatului proiectului și operării modificărilor necesare în cuprinsul <i>Legii nr. 25/2016</i>, la aceste prevederi din proiect se va renunța.</p> <p>Propunerea de completare a atribuțiilor Consiliului cu una suplimentară (privind</p>

	<p>generalizat pe pagina oficială WEB a Guvernului, potrivit art. 15, alin. (4), dar și MAEIE și instituțiile naționale competente țin informația privind măsurile restrictive internaționale (centralizată și pe domenii, art. 18, alin. (1) și (2)), ceea ce este sincronizat cu atribuția Cancelariei de stat de a asigura secretariatul Consiliului, potrivit art. 11, alin. (7). Însă, în acest șir de responsabilități de prezentare a informațiilor și raportare, obligația de raportare pe extern atribuită MAEIE, ar trebui să fie organizată de către acesta de sine stătător, în baza informațiilor din sursele deschise, pe când colectarea informațiilor și întocmirea rapoartelor ține de competența și rămâne la latitudinea Consiliului, conform art. 12, lit. e), drept urmare, se consideră, de asemenea, utilă indicarea printre atribuțiile Consiliului, la art. 12, ținerea evidenței centralizate și generalizate la subiectul măsurilor restrictive internaționale aplicate de către RM,</p> <p>- subiectul schimbului de date între instituții și Consiliu, dar și cu autoritățile din alte state, se reglementează în mai multe articole, fără careva termene concrete, doar potrivit statuării generale astfel încât cooperarea să permită obținerea rapidă și eficientă de date și informații precum și să asigure o punere eficientă în aplicare a măsurilor restrictive internaționale (art. 16, alin. (4) și (5)), ceea ce este destul de interpretabil,</p> <p>- mecanismul de supraveghere privind punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale se stabilește și se aprobă de fiecare organ competent în parte, potrivit art. 17, alin. (1) din proiect, însă textul legii elaborat prevede obligația pentru persoane fizice și juridice de a informa despre situațiile considerate ca fiind o încălcare a măsurilor restrictive internaționale (art. 16, alin. (2)), precum și impune oricărei persoane obligația de a înștiința despre existența situației care impune înștiințarea (art. 20, alin. (1)), ceea</p>	<p>ținerea evidenței centralizate și generalizate la subiectul măsurilor restrictive internaționale aplicate de către Republica Moldova) se acceptă, cu operarea completării corespunzătoare în proiect.</p> <p>Prevederile din cadrul proiectului la care se fac referințe în observația dată reiau în esență prevederile similare existente la art. 15 alin. (8) din <i>Legea nr. 25/2016</i>. În contextul schimbării formatului proiectului și operării modificărilor necesare în cuprinsul <i>Legii nr. 25/2016</i>, la aceste prevederi din proiect se va renunța.</p> <p>În contextul elaborării proiectului de lege privind ajustarea cadrului normativ conexe la prevederile prezentului proiect, în cadrul acestuia vor fi incluse și prevederi care vor viza completarea Codului penal (sau, după caz, a Codului contravențional) cu norme suplimentare care vor incrimina faptele de</p>
--	--	--

	ce plasează persoanele fizice și juridice pe un câmp legal incert, impunând obligații fără a indica consecințe clare pentru nerespectarea acestora;	încălcarea a măsurilor restrictive internaționale de către persoanele fizice și juridice.
9.	art. 14, alin. (1) – prevederea privind obligativitatea măsurilor restrictive internaționale pentru dreptul intern prin adoptarea deciziei de către autoritatea națională competentă, contravine normelor statuate în articolele 5 – 7 din Legea nr. 25/2016, care stabilesc expres măsurile restrictive internaționale ce se aplică direct, dar care se aplică prin aliniere la acestea. La fel, legea susnumită, atribuie altor autorități (ex.: deciziile/propunerile Parlamentului, Președintelui și Guvernului RM, deciziile MAEIE) competențe la aplicarea directă și alinierea la măsurile restrictive internaționale, decât autoritățile și instituțiile menționate în proiect;	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederea respectivă din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
10.	art. 10 și art. 22 - prevederile reglementează conținutul și autorizarea derogărilor de la măsurile restrictive internaționale și ar urma a fi expuse consecutiv, în albia logicii juridice, care nu este respectată, articolele menționate fiind parte a capitolelor diferite ale proiectului de lege.	Se acceptă Prevederile respective din proiect vor fi incluse consolidat în cuprinsul art. 16 din Legea nr. 25/2016.
11.	art. 34, alin. (2) - se stabilește obligația pentru Guvern de a prezenta propuneri pentru aducerea legislației în concordanță cu prezenta lege, dar nu stabilește termene pentru instituții vizate de a elabora mecanisme proprii/interne de implementare a legii (i.e. art. 17, alin. (1), art. 23, alin. (7)).	Prevederea următoare din cuprinsul art. 34 stabilește obligația la care face referință autorul avizului („ <i>Autoritățile și instituțiile publice responsabile, în termen de 10 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, vor emite actele necesare în vederea implementării prevederilor prezentei legi și vor aduce actele lor normative în concordanță cu prezenta lege.</i> ”).
12.	<i>La Nota informativă.</i> Cu referire la cele menționate în pct. 2 al Notei, privind elaborarea proiectului în temeiul realizării măsurilor 4 și 5 din Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a RM la UE din	Nota informativă aferentă proiectului nu menționează nicăieri că acest proiect de lege este prevăzută expres printre acțiunile, care urmează a fi implementate de către autoritățile Republicii Moldova, conform <i>Planului de</i>

	<p>4 august 2022, de reținut că, adoptarea legii în examinare nu este expres prevăzută printre acțiunile, care urmează a fi implementate de către autoritățile RM, conform Planului de acțiuni.</p> <p>Totodată, prin optica condiției 4 (deoligarhizare), în raport cu RM, Ucraina și Georgia, de menționat că, Comisia Europeană insistă asupra necesității solicitării opiniei Comisiei de la Veneția pe marginea proiectelor de legi privind deoligarhizarea. Mai mult ca atât, la 12 decembrie curent Serviciul European de Acțiune Externă a recomandat Republicii Moldova de a transmite proiectul de lege spre avizare Comisiei de la Veneția.</p>	<p><i>acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a RM la UE din 4 august 2022.</i> Prin intermediul pct. 2 din notă s-a dorit a se indica contextul general în cadrul căruia s-a decis elaborarea acestui proiect, context care are o legătură și cu necesitatea realizării <i>Planului de acțiuni</i> menționat anterior.</p> <p>Pe segmentul implementării condiției nr. 4 (deoligarhizarea), se atrage atenția asupra faptului că urmare a consultării <i>proiectului de lege privind deoligarhizarea</i> cu Comisia de la Veneția, s-a decis abandonarea conceptului care a stat la baza elaborării aceluși proiect și optarea pentru o abordare sistemică a problemei date (în sensul recomandărilor Comisiei de la Veneția). Urmare a acestui fapt, de către Comisia Națională pentru Integrare Europeană la data de 26 mai 2023 a fost adoptat un <i>Plan național al măsurilor pentru limitarea influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice (deoligarhizare)</i>, care în esență a reprezentat o realizare în practică a acțiunii nr. 3 din cadrul condiției 4 (cu privire la deoligarhizare), care fixează ca sarcină „3. <i>Adoptarea și coordonarea unui plan de acțiuni cu privire la măsurile de deoligarhizare.</i>”.</p> <p>La rândul său, acest <i>Plan național de acțiuni privind deoligarhizarea</i> include, la pct. 4.1, o acțiune concretă - „<i>Consolidarea cadrului</i></p>
--	--	---

			<p><i>normativ intern referitor la aplicarea măsurilor restrictive internaționale, prin extinderea posibilităților de intervenție ale autorităților competente ale statului și eficientizarea intervenției acestora, precum și excluderea unor lacune depistate în procesul de implementare a prevederilor legale existente.”, în vederea realizării căruia se promovează prezentul proiect. Prin urmare, ideile expuse în nota informativă își păstrează relevanța inițială și rămân a fi incluse în cuprinsul acesteia.</i></p>
	13.	<p><i>Concluzie.</i></p> <p>Cu scopul ameliorării proiectului din punct de vedere al conținutului, dar și reieșind din necesitatea respectării regulilor de tehnică legislativă este judicios de a-l reexamina prin prisma: (i) competențelor, atribuțiilor și responsabilității autorităților naționale abilitate în domeniu de implementarea măsurilor restrictive internaționale (inclusiv, Parlamentul, Președinția, Guvernul, MAEIE etc.); (ii) înlăturării discrepanțelor cu prevederile Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale; (iii) reformulării articolelor care conțin dispoziții cu caracter declarativ și/sau echivoc; și (iv) solicitării opiniei Comisiei de la Veneția pe marginea proiectului de lege în examinare.</p>	<p>Oportunitatea observației parțial decade, în măsura în care la o bună parte din prevederile respective din proiect s-a renunțat în contextul schimbării de format a proiectului.</p> <p>În partea ce ține de solicitarea opiniei Comisiei de la Veneția pe marginea proiectului de lege în examinare, acest aspect nu ține nemijlocit de acțiunile de avizare și consultare a opiniei publice pe intern, realizate în conformitate cu prevederile <i>Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>, și urmare a cărora se întocmește prezentul tabel de sinteză. Decizia pe marginea aspectelor particulare legate de acest subiect prezintă și o anumită componentă politică, urmând a fi luată în urma discuțiilor pe filiera Ministerul Justiției-Guvern-Parlament.</p>
Banca Națională a Moldovei	14.	<p>Referitor la domeniul de aplicare al proiectului, în partea ce ține de măsurile restrictive internaționale stabilite de Republica Moldova din proprie inițiativă, menționăm că nu este clar ce presupun astfel de măsuri și cum poate fi atribuit statutul de măsuri restrictive</p>	<p>Oportunitatea observației parțial decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect s-a renunțat în contextul schimbării de format a proiectului.</p>

	<p>internaționale unor măsuri stabilite la nivel național. Observăm, că măsurile restrictive internaționale pot fi stabilite prin actele organismelor internaționale precum (actele Uniunii Europene, actele și deciziile adoptate de organizațiile internaționale sau de alte state), respectiv, acestora fiindu-le conferit caracterul de act internațional. În acest context, având în vedere că măsurile restrictive stabilite la nivel internațional sunt definite și identificate expres în art. 5-9 din proiect, reclamă precizări adiționale categoriile reziduale de măsuri, ce nu nimeresc sub incidența prevederilor referite mai sus. Astfel, propunem precizarea în proiectul de lege a categoriilor de măsuri restrictive internaționale stabilite de Republica Moldova din proprie inițiativă, inclusiv a măsurilor introduse din proprie inițiativă a autorităților și instituțiilor competente în sensul proiectului de lege (atribuție prevăzută la art. 13 alin. (1), art. 14 alin. (1)).</p>	<p>Astfel, cu referire la măsurile restrictive internaționale stabilite la nivel național rămân incidente prevederile existente deja în cadrul normativ intern (art. 1 lit. d), 6 și 18 alin. (1) din <i>Legea nr. 25/2016</i>), care vor fi completate prin prevederi suplimentare, conținute în prezentul proiect.</p> <p>Legat de sugestia privind precizarea în proiectul de lege a categoriilor de măsuri restrictive internaționale stabilite de Republica Moldova din proprie inițiativă, aceasta este superfluă, în contextul în care statul nostru poate impune tot spectrul de măsuri restrictive internaționale prevăzut la art. 4 din <i>Legea nr. 25/2016</i>, în condițiile și cu excepțiile consacrate în același act normativ.</p>
<p>15.</p>	<p>În continuare, menționăm că nu este clar cum va fi integrat proiectul de lege în cadrul legal național pertinent măsurilor restrictive internaționale (<i>Legea nr. 25/2016</i> privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale). În acest context, menționăm că <i>Legea nr. 25/2016</i> prevede atât un mecanism de aplicare a măsurilor restrictive internaționale cât și delimitează rolurile autorităților competente în punerea în aplicare a acestui mecanism, atribuind un rol diriguitor în acest proces unei sau altei autorități publice (executivă sau legislativă), în funcție de categoria de măsuri.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 1.</p>
<p>16.</p>	<p>Remarcăm că proiectul de lege, în opinia noastră, nu instituie un mecanism clar, uniform și centralizat de punere în aplicare a măsurilor restrictive internaționale. Astfel, acesta nu detaliază care sunt etapele necesare de parcurs în procesul de luare a deciziei de către autoritatea competentă de aplicare, modificare, prelungire, suspendare sau ridicare a unor măsuri restrictive internaționale. La fel, observăm că în proiectul de lege nu sunt prevăzute garanțiile și</p>	<p>Proiectul de lege va veni cu prevederi suplimentare în cuprinsul <i>Legii nr. 25/2016</i> prin care se va reglementa expres natura și aspectele legate de contestarea actelor juridice adoptate în temeiul acestei legi. Suplimentar acest aspect va fi dezvoltat și în cuprinsul notei informative aferente proiectului de lege.</p>

	<p>drepturile subiecților vizati de această procedură, precizări privind eventuala incidență a reglementărilor Codului Administrativ al Republicii Moldova asupra procedurii desfășurate potrivit proiectului de lege. Suplimentar, observăm că nu se regăsesc în proiectul de lege nici prevederi ce țin de o eventuală contestare a deciziilor autorităților competente în instanța de judecată, în acest context, remarcăm că art. 27 alin.(5) prevede posibilitatea contestării potrivit procedurii de contencios administrativ doar a deciziilor Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor de blocare a fondurilor sau a resurselor economice. La fel, opinăm că proiectul urmează a fi completat și cu prevederi ce țin de cazurile sau condițiile în care încetează aplicarea măsurilor restrictive internaționale față de subiecții vizati.</p>	<p>În ceea ce privește aspectul legat de încetarea aplicării măsurilor restrictive internaționale cu referire la un subiect al restricțiilor, remarcăm faptul că acestea vor putea fi încetate doar în situația în care condițiile care au dus la instituirea acestora vor înceta între timp. Aceasta, după caz, poate fi realizat fie prin intermediul acceptării unor cereri formulate de către persoanele vizate de măsurile respective, în condițiile legii, fie prin contestarea și obținerea unei hotărâri judecătorești de anulare a actului prin care a fost aplicată măsura restrictivă internațională de către Republica Moldova din proprie inițiativă sau, după caz, a actului extern de aplicare a măsurilor restrictive internaționale, la care Republica Moldova a decis să adere (în acest caz, în cadrul instanțelor externe competente să se pronunțe cu privire la actele respective). Acest aspect de asemenea va fi dezvoltat suplimentar în cadrul notei informative a proiectului.</p>
17.	<p>În acest context, având în vedere mecanismul incert de aplicare a măsurilor restrictive internaționale, inclusiv durata nedeterminată a acestora și efectele juridice, precum și cercul extins al subiecților vizati, manifestăm îngrijorare asupra impactului pe care aceste măsuri (în special cele prevăzute la art. 6 alin. (1) din proiectul de lege) l-ar putea avea supra sectorului financiar. Spre exemplu, cu referire la măsura prevăzută la art. 6 lit. f) - suspendarea sau, după caz, retragerea oricăror acte permissive emise de către autoritățile naționale competente în favoarea subiecților restricțiilor - observăm că nu este suficient de clară sub aspectul proporționalității în raport cu celelalte măsuri prevăzute de proiectul de lege, în special în</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederea respectivă din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>

	<p>situația aplicării măsurilor restrictive internaționale, cât și a celor introduse de Republica Moldova din proprie inițiativă, în privința unui acționar sau asociat al unei entități supravegheate de Banca Națională a Moldovei. Or, suspendarea sau, după caz, retragerea licenței/autorizației eliberate unei entități supravegheate de Banca Națională a Moldovei este reglementată de Legea nr.548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, Legea privind activitatea băncilor nr. 202/2017, Legea Nr. 62/2008 privind reglementarea valutară și alte acte legislative de domeniu, fiind unele din cele mai grave sancțiuni aplicabile și beneficiază de o reglementare detaliată, cu precizarea procedurilor și garanțiilor aplicabile subiecților vizați de aceste măsuri. O eventuală aplicare automată a acestor măsuri, pe lângă riscurile generate de caracterul opac și incert al procedurii aplicabile și a consecințelor acestor măsuri, poate atrage consecințe semnificative pentru sectorul financiar.</p>	
<p>18.</p>	<p>Suplimentar, semnalăm că proiectul de lege deși prevede expres la art. 4 domeniile în care se aplică măsurile restrictive internaționale, totuși, nu delimitează clar autoritățile competente pentru fiecare domeniu în parte. Cu titlu de exemplu, remarcăm că potrivit art. 13 din proiectul de lege sunt reglementate discreționar autoritățile și instituțiile competente de punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale. Astfel, la alin. (1) lit. b) art. 13 se prevede competența Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor doar pentru una din măsurile ce vizează domeniul financiar și cel patrimonial - cea de blocare a fondurilor sau a resurselor economice din cadrul măsurilor ce vizează domeniul financiar și cel patrimonial, celelalte măsuri prevăzute la art. 6 alin. (1) lit. b)-f) nu au fost atribuite Serviciului dar nici delegate în competența unor altor autorități. În acest sens nu este clar care sunt autoritățile în sarcina cărora va intra aplicarea celorlalte măsuri restrictive internaționale ce vizează domeniul financiar și cel patrimonial,</p>	<p>Se acceptă Oportunitatea observației date parțial decede, în măsura în care la unele din prevederile din proiect la care se face referință (enumerarea măsurilor de la art. 6 din proiectul în versiunea inițială) se renunță în contextul schimbării de format a proiectului. Cu referire la sugestia autorului avizului de a clarifica suplimentar mecanismul de aplicare a măsurilor restrictive internaționale și a rolului autorităților publice competente implicate în acest proces, autorul proiectului cade de acord și menționează că în contextul schimbării de format a proiectului, cu ocazia operării modificărilor în cuprinsul Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, va interveni cu un șir de ajustări</p>

	<p>exemplu valabil și pentru alte domenii stabilite la art. 6 din proiectul de lege.</p> <p>În aceeași ordine de idei, considerăm că o opțiune potrivită pentru a asigura aplicarea uniformă, consistentă și transparentă a unui mecanism cu impact semnificativ asupra subiecților vizați, ar constitui abilitarea unei autorități naționale unice, care în mod centralizat va asigura punerea în aplicare a dispozițiilor proiectului de lege. Opinăm că Consiliul interinstituțional de supervizare nu ar putea substitui o astfel de autoritate, acesta reprezentând o platformă colegială în componența căreia intră mai mulți reprezentanți ai autorităților publice, cu competențe eterogene, și ale căror mandate și responsabilitate de bază sunt circumscrise atribuțiilor principale din domeniile delegate primar în competența acestor autorități publice prin legile sectoriale.</p>	<p>în cuprinsul art. 13 și 17, suplimentate de includerea unor articole noi, care vor elucida aspectele date.</p>
<p>19.</p>	<p>Cu referire la sarcinile autorităților competente de implementare a măsurilor restrictive internaționale, menționăm că unele urmează a fi precizate, spre exemplu:</p> <p>Art. 14 alin. (4) din proiectul de lege, prevede obligația autorităților de a lua măsurile necesare, în domeniul lor de competență, pentru a asigura punerea în aplicare eficientă a măsurilor restrictive internaționale, astfel nu este clar în ce constă aceste „măsuri necesare”.</p> <p>La fel, observăm că proiectul reglementează obligația autorităților competente de informare a Consiliului despre încălcările măsuri restrictive internaționale și cazurile aflate în curs de soluționare (art. 16 alin. (3)), dar nu detaliază procedura de constatare a încălcărilor și nici cea de soluționare a lor.</p> <p>La art. 16 alin. (5) proiectul de lege prevede că cooperarea dintre autorități și instituții publice se realizează astfel, încât să permită obținerea rapidă și eficientă de date și informații, nefiind reglementat clar mecanismul de transmite a informației, observăm că art. 28, care prevede obligația de confidențialitate, deși încearcă</p>	<p>Oportunitatea observațiilor date parțial decede, în măsura în care la o bună parte din prevederile respective din proiect s-a renunțat în contextul schimbării de format a proiectului.</p> <p>A se vedea totodată opinia Ministerului Justiției la observațiile corespunzătoare de la pct. 8.</p> <p>Cu referire la observațiile particulare legate de prevederea de la art. 22 alin. (4) din proiect, remarcăm că s-a renunțat la prevederea respectivă în contextul schimbării formatului proiectului, iar aspectele noi pe care autorul proiectului le consideră relevante pentru a fi consacrate în cadrul legislației interne vor fi incluse în cadrul art. 16 din <i>Legea nr. 25/2016</i>. Astfel, se va remarca faptul că prevederea particulară de la art. 22 alin. (4) în esență reia</p>

să reglementeze un cerc restrâns de subiecți cărora obligația de confidențialitate nu poate fi invocată, totuși include în aceste categorii de subiecți și toate autorităților competente în domeniu conform prevederilor proiectului de lege (art. 28 alin. (2) lit. c)), astfel nu este clară oportunitatea unei astfel de prevederi.

La art. 21 nu este reglementată procedura cum autoritatea competentă analizează erorile de identificare, ce informații sunt necesare a fi prezentate de către persoana care sesizează eroarea de identificare pentru ca autoritatea să dea curs la o astfel de cerere.

La art. 22 alin. (4) care prevede că la acordarea derogării de la aplicare măsurilor restrictive internaționale, autoritățile competente adoptă toate măsurile necesare pentru a evita utilizarea acesteia în scopuri incompatibile cu motivul acordării, menționăm că o astfel de formulare este abstractă, fiind imposibil de a anticipa de către autoritatea competentă a tuturor scopurilor incompatibile derogării aplicate, pare judicios de a reglementa sancționarea persoanei în cazul utilizării derogării în scopuri incompatibile cu aceasta. La fel, urmează a fi precizat la alin. (1) același articol care sunt documentele relevante care trebuie să însoțească cererea de obținere a unei derogări de la aplicarea măsurilor restrictive internaționale.

În cele din urmă, având în vedere sarcinile atribuite autorităților și instituțiilor competente de aplicare a măsurilor restrictive internaționale, considerăm că termenul de 10 zile prevăzut la art. 34 alin. (2) pentru emiterea actelor necesare în vederea implementării prevederilor proiectului de lege, este un termen mult prea restrâns, acesta urmând a fi revizuit.

Suplimentar, menționăm că potrivit Legii 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, fonduri reprezintă „bancnote și monede, mijloace bănești în cont și moneda electronică”. În acest context, propunem revizuirea noțiunii de „fonduri” din proiectul de lege prin includerea monedei electronice.

prevederea legală în vigoare de la art. 16 alin. (6) din *Legea nr. 25/2016*.

Sugestia de a reglementa sancționarea persoanei în cazul utilizării derogării în scopuri incompatibile cu aceasta se acceptă, urmând a fi abordată în cadrul normelor de completare a Codului penal/Codului contravențional, menționate în opinia Ministerului Justiției la observațiile de la nr. 8.

Sugestia de a reglementa expres toate documentele relevante care trebuie să însoțească cererea de obținere a unei derogări de la aplicarea măsurilor restrictive internaționale se consideră inoportună, în contextul în care aceasta ar duce la o rigidizare a reglementării aspectelor respective, care, în opinia autorului proiectului, urmează a avea un caracter mai flexibil ce ar ține cont de specificul fiecărei situații particulare în care se solicită derogarea. În acest sens, în calitate de documente vizate de norma respectivă pot fi examinate orice acte care ar reflecta faptul că speța particulară în care se solicită derogarea se încadrează printre cazurile permise expres de lege, iar asupra relevanței acestora urmează să decidă în mod independent autoritatea publică competentă.

În ceea ce privește sugestia privind extinderea, în cadrul dispozițiilor finale și tranzitorii, a termenului în care autoritățile și instituțiile publice competente ar urma să emită actele necesare în vederea implementării prevederilor

	<p>La fel, propunem revederea cercului de subiecți vizați de proiectul de lege (nerezidenți și, în anumite cazuri - rezidenții) – având în vedere obiectivele proiectului și experiența internațională în elaborarea și aplicarea legilor similare.</p>	<p>proiectului de lege, în măsura în care aceste acte nu au fost adoptate între timp pentru punerea în aplicare a <i>Legii nr. 25/2016</i>, se acceptă o mărire a acestui termen până la o lună de zile.</p> <p>Sugestia privind includerea unor referințe exprese la moneda electronică se acceptă.</p>
<p>20.</p>	<p>Cu referire la obligația de supraveghere a punerii în aplicare a măsurilor restrictive internaționale de către organele cu funcții de supraveghere a entităților raportoare prevăzute la art. 15 alin. (1) din <i>Legea nr. 308/2017</i> (care rezultă din art. 17 din proiectul de lege), precum și obligația de identificare și raportare a fondurilor și resurselor economice blocate de către entitățile raportoare potrivit legislației în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului (care rezultă din art. 26 din proiectul de lege), semnalăm că măsurile restrictive internaționale asociate domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului și proliferării armelor de distrugere în masă sunt implementate în legislația Republicii Moldova prin transpunerea fidelă a prevederilor standardelor internaționale în domeniu, în special, a Recomandărilor Grupului de Acțiuni Financiară Internațională GAFI-FATF. Mecanismul de implementare a acestor măsuri a fost dezvoltate în timp ținând cont de recomandările experților Consiliului European (MONEYVAL) furnizate ca rezultat al evaluărilor naționale a eficienței sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv în cadrul celei de a 5-a rundă (Raport publicat în iulie 2019 - https://rm.coe.int/moneyval-2019-6-5th-round-mer-repmoldova/168097a396).</p> <p>Respectiv, măsurile restrictive internaționale prevăzute de proiectul de lege (împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Argumentele invocate de autorul avizului pornesc de la o premisă greșită, care ar presupune că situațiile practice ce vor cădea sub incidența noilor prevederi ce se propun a fi incluse în <i>Legea nr. 25/2016</i> ar constitui situații particulare în cadrul mecanismului național de depistare și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (consacrat în <i>Legea nr. 308/2017</i> cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului) și care, în consecință, ar urma să fie analizate în contextul unor evaluări cu privire la respectarea de către stat a standardelor AML/FATF.</p> <p>În realitate, prevederile din proiectul dat au o existență și un domeniu de incidență absolut autonome de situațiile reglementate de <i>Legea nr. 308/2017</i> și <u>nu presupun nicio intervenție de ajustare în legea respectivă (în calitate de cadru conex la prezentul proiect) sau în actele infralegale, adoptate în vederea punerii în aplicare a <i>Legii nr. 308/2017</i>.</u></p> <p>Referințele care se fac în cuprinsul proiectului la <i>Legea nr. 308/2017</i> au doar ca scop de a</p>

	<p>drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept) nu fac parte din cerințele de implementare a standardelor asociate domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Totuși, acestea pot face obiectul Legii nr.308/2017 doar în cazul în care întrunesc indici de suspiciune privind spălarea banilor și finanțarea terorismului și proliferarea armelor de distrugere în masă.</p> <p>În aceste condiții, considerăm necesară ajustarea proiectului de lege prin excluderea tuturor referințelor la prevederile Legii 308/2017, inclusiv la autoritățile responsabile, entitățile implementatoare și mecanismul de aplicare. Suplimentar, menționăm că atribuirea în sarcina organelor cu funcții de supraveghere a entităților raportoare a unor obligații și atribuții care excedează semnificativ standardele internaționale aferente domeniului AML și împovărează activitatea acestor organe pe dimensiunea prevenirii și combaterii spălării banilor, creează probleme serioase și împiedică implementarea eficientă a standardelor menționate, precum și creează premise puternice pentru identificarea ineficienței sistemului de AML în cadrul evaluărilor internaționale ulterioare, fapt ce poate avea consecințe semnificative pentru Republica Moldova (inițierea procedurii de nerespectare a standardelor FATF; emiterea publică a atenționării privind nerespectarea de către Republica Moldova a standardelor AML; majorarea semnificativă a costurilor pentru deservirea conturilor corespondente sau chiar întreruperea relațiilor corespondente transfrontaliere etc).</p> <p>Având în vedere cele enunțate supra, Banca Națională a Moldovei, își exprimă disponibilitatea pentru furnizarea oricăror precizări și explicații pe marginea prezentului aviz în vederea definitivării proiectului de lege.</p>	<p>evidenția faptul că în procesul de implementare a prevederilor respective din proiect <u>se va aplica prin analogie mecanismul instituționalizat prin <i>Legea nr. 308/2017</i></u>, cu implicarea similară a aceluiași subiecți care sunt implicați și în mecanismul reglementat prin <i>Legea nr. 308/2017</i> și cu realizarea aceluiași acțiuni ce sunt prevăzute în legea dată, fără a se confunda însă aceste mecanisme între ele (dată fiind diferența lor substanțială sub aspectul momentului și cauzelor declanșatoare a aplicării acestora); în cadrul mecanismului stabilit prin <i>Legea nr. 25/2016</i> urmând a se aplica doar acele momente din <i>Legea nr. 308/2017</i> la care se va face referință expresă.</p>
<p>Consiliul Audiovizualului</p>	<p>21. În urma analizei Proiectului, în limita competențelor funcționale prevăzute de Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederea respectivă din proiect se</p>

<p>al Republicii Moldova</p>	<p>Moldova nr. 174/2018 (în continuare – Cod), Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova (în continuare – CA) comunică următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - examinarea necesității și oportunității adoptării proiectului Legii privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept nu intră în atribuțiile CA; - prin acest proiect de lege se urmărește implementarea în legislația Republicii Moldova a prevederilor Regulamentului 2020/1998 al Consiliului privind măsurile restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului; - prevederile Regulamentului, potrivit preambulului: „respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în special dreptul la o cale de atac eficientă, dreptul la apărare, precum și dreptul la protecția datelor cu caracter personal. Prezentul regulament ar trebui aplicat în conformitate cu aceste drepturi”; - în pct. 6 din preambulul Regulamentului statelor membre li se solicită: „Statele membre ar trebui să stabilească norme privind sancțiunile aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor prezentului regulament și să se asigure că acestea sunt puse în aplicare. Sancțiunile respective ar trebui să fie eficiente, proporționale și cu efect de descurajare”; - în art. 2 alin. (2) din Regulament statelor membre li se solicită: „[...] să se țină seama de dreptul internațional cutumiar și de instrumentele de drept internațional acceptate pe scară largă, cum ar fi: (a) Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice; [...] (l) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”; 	<p>renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
---	--	---

- în art. 16 alin. (1) din Regulament se prevede: „Statele membre stabilesc normele privind sancțiunile aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor prezentului regulament și iau toate măsurile necesare pentru a asigura punerea în aplicare a acestora. Sancțiunile prevăzute trebuie să fie eficace, proporționale și cu efect de descurajare”.

În contextul celor expuse supra, CA atrage atenția asupra prevederilor din art. 17 alin. (4) din proiectul Legii privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept, și anume: „În cazul în care furnizorul de servicii media prin activitatea sa urmărește promovarea imaginii și intereselor unui subiect al restricțiilor, Consiliul Audiovizualului va retrage în mod obligatoriu licența de emisie eliberată acestui furnizor”. Sancțiunea stabilită în acest caz – retragerea licenței de emisie pentru faptul că „furnizorul de servicii media prin activitatea sa urmărește promovarea imaginii și intereselor unui subiect al restricțiilor” este una disproporționată și contrară jurisprudenței CtEDO în domeniul libertății de exprimare, inclusiv în contextul semnificației lipsite de predictibilitate.

Cu referire la cazul în care „furnizorul de servicii media prin activitatea sa urmărește promovarea imaginii și intereselor unui subiect al restricțiilor”, considerăm că această constatare a promovării imaginii poate fi utilizată ca probă suplimentară la stabilirea de către organele competente a beneficiarului final care deține, de fapt, controlul asupra furnizorului de servicii media. Totodată, sintagma „promovarea intereselor” este una largă și poate fi interpretată în mod diferit, deoarece este dificil de stabilit interesul unui subiect al restricțiilor, cu excepția doar când acesta declară în public ce interese are.

Conform prevederilor Codului, la etapa adoptării deciziilor de eliberare a licențelor de emisie și la etapa solicitării acordului privind efectuarea modificărilor în datele de identificare ale acționarilor și ale asociațiilor până la nivel de persoană fizică sau juridică, cu excepția acționarilor și asociațiilor care sunt societăți pe acțiuni cu acțiuni la purtător sau listate la bursele de valori internaționale, CA verifică să fie respectate prevederile privind regimul juridic al proprietății. Această verificare constă în examinarea documentelor depuse pentru eliberarea/modificarea licenței de emisie și a informațiilor de la Agenția Servicii Publice cu privire la beneficiarii persoanei juridice. Respectiv, la moment, Codul nu oferă competență sau măsuri speciale de investigație CA, ca să poată stabili cu probe irecuzabile cine, de fapt, exercită controlul asupra unui furnizor de servicii media (cine este beneficiarul efectiv).

Ca urmare a celor menționate, considerăm oportun de modificat prevederea din Proiect ce se referă la stabilirea controlului asupra unui furnizor de servicii media de către un subiect al restricțiilor, prin indicarea, spre exemplu, că autorități competente precum: Serviciul de Informații și Securitate și/sau Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (ultimul fiind, conform Proiectului, autoritatea competentă de măsurile ce vizează domeniul financiar și cel patrimonial), să fie responsabile de întocmirea listei persoanelor juridice care sunt controlate de un subiect al restricțiilor, în baza căreia CA să poată decide asupra retragerii licenței de emisie.

O altă situație, care urmează să fie reglementată de autori, este, spre exemplu, dacă persoana juridică care deține acte permise (licență de emisie) are mai mulți acționari și doar un acționar este subiect al restricțiilor (și nu un subiect direct, dar indirect, ca persoană asociată), ceilalți fiind de bună-credință, va fi retras actul permisiv sau nu.

<p>Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției</p>	<p>22. <u>I. Considerații generale</u> <u>Autorul proiectului</u> Proiectul este elaborat de către Ministerul Justiției și supus consultărilor publice la 09.12.2022. <u>Scopul, obiectul și structura proiectului</u> Scopul declarat al proiectului este implementarea angajamentelor asumate în procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană cu privire la: eliminarea influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice sau „dezoligarhizarea”; consolidarea luptei împotriva criminalității organizate; instituirea unui pachet legislativ privind recuperarea activelor și combaterea criminalității financiare și a spălării banilor. Scopul special al proiectului se referă la asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, dezvoltarea și consolidarea democrației și statului de drept. Obiectul de reglementare al proiectului de Lege îl reprezintă modalitatea punerii în aplicare la nivel național a măsurilor restrictive internaționale. La baza proiectului au stat sancțiunile aplicate de administrația Statelor Unite ale Americii în data de 26.10.2022 în privința unor persoane prezumate a fi vinovate de fapte de corupție, subminare a statului de drept, abuz asupra drepturilor omului și alte crime, dintre care unii sunt cetățeni ai Republicii Moldova. Sancțiunile respective nu sunt obligatorii pentru aplicare pe teritoriul sau de autoritățile Republicii Moldova, dar proiectul de lege propune preluarea lor benevolă și legiferarea mecanismului de punere în aplicare. De menționat, că în Republica Moldova există deja cadru legal general de reglementare a aplicării măsurilor restrictive internaționale și anume Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale. Obiectul Legii nr. 25/2016 este aplicarea măsurilor restrictive cu caracter obligatoriu, adoptate prin decizii internaționale la care Republica Moldova este parte.</p>	<p>Se acceptă parțial Oportunitatea unor observații enunțate de către autorul avizului decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului (<i>se are în vedere preambulul cu referințele la unele tratate internaționale</i>). Cu referire la ideea esențială a avizului, care constă în necesitatea renunțării la posibilitatea de aplicare a măsurilor restrictive internaționale în privința cetățenilor Republicii Moldova, punctăm următoarele. 1. La elaborarea proiectului au fost consultate reglementările unui șir de state ce au adoptat acte similare în legislația lor internă. Aici ne referim nu doar la Statele Unite ale Americii, ci și la Canada, Marea Britanie, Australia, România etc. Prin urmare, în analiza acestui subiect, urmează a se reieși dintr-un cerc mai larg de reglementări naționale străine și a nu se limita aceasta exclusiv la situația din Statele Unite. 2. Dacă e să abordăm aspectul subiecților care pot cădea sub incidența unor măsuri restrictive internaționale strict prin prisma reglementării și practicilor din SUA, nu contestăm faptul că la momentul de față în cadrul listei cu sancțiuni a acestui stat nu sunt incluse persoane fizice cu cetățenie americană. Însă aceasta situație a survenit doar urmare a adoptării în SUA a unui act consolidat în materie, denumit „<i>Global Magnitsky Act</i>” din 2016. Anterior adoptării</p>
---	---	---

	<p>Obiectul proiectului de lege analizat se deosebește de cadrul normativ existent, deoarece se referă la preluarea benevolă a sancțiunilor impuse de state sau entități străine care nu poartă caracter obligatoriu pentru Republica Moldova.</p> <p>Structura proiectului cuprinde cinci capitole, inclusiv: Capitolul I. Prevederi generale; Capitolul II. Măsurile restrictive internaționale; Capitolul III. Introducerea din proprie inițiativă și punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale stabilite de alte entități internaționale; Capitolul IV. Dispoziții specifice cu privire la bunurile care fac obiectul măsurilor restrictive internaționale și Capitolul V. Dispoziții finale și tranzitorii.</p> <p>Capitolul I stabilește domeniul de aplicare al legii, definește noțiunile principale și subiecții restricțiilor. Pentru a înțelege obiectul proiectului, notăm definiția măsurilor restrictive internaționale, ca: „sancțiuni și alte acțiuni restrictive în privința unor persoane fizice ori juridice, adoptate de Uniunea Europeană, de alte organizații internaționale sau prin decizii unilaterale ale Republicii Moldova ori ale altor state în scopul asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului sau al dezvoltării și consolidării democrației și statului de drept”. Subiecți ai restricțiilor pot fi oricare persoane fizice sau juridice.</p> <p>Capitolul II, privind măsurile restrictive internaționale, introduce aplicabilitatea acestora pe teritoriul Republicii Moldova în domeniul intrării și aflării pe teritoriul țării a străinilor, în domeniul financiar și cel patrimonial, în domeniul comercial, precum și măsuri ce vizează aeronavele și navele maritime și fluviale.</p> <p>Printre măsurile restrictive se regăsesc: blocarea tuturor fondurilor și a resurselor economice care aparțin, se află în proprietatea, sunt deținute sau controlate de oricare dintre subiecții restricțiilor (art.6, alin.(1), lit. a)); interzicerea punerii la dispoziția subiecților a oricăror bunuri aflate în proprietatea sa, oriunde acestea ar fi situate (art.6, alin.(1) lit. d)); interdicția de a deține sau de a controla</p>	<p>acestui, Actul Magnitsky inițial din 2012 nu circumstanțiază aplicarea sancțiunii internaționale nemijlocit de lipsa cetățeniei SUA (specificându-se expres că doar în cazul interdicției de accesare pe teritoriul SUA, aceasta poate fi aplicată străinilor, în cazul altor măsuri, cum ar fi, spre exemplu, cele de blocare a activelor stabilindu-se doar că acestea pot fi aplicate persoanelor incluse în lista de sancțiuni (iar din enumerarea criteriilor pentru includerea unei persoane în lista de sancțiuni nu reiese expres faptul că ele ar viza numai persoanele străine)).</p> <p>3. Abordarea potrivit căreia pot fi incluse în listele de sancțiuni ale unor state persoane care dețin cetățenia aceluși stat poate fi regăsită spre exemplu în cazul Marii Britanii (care în aceeași măsură este un stat ce a aderat la majoritatea tratatelor internaționale la care a făcut referință autorul avizului, inclusiv la <i>Convenția Europeană a Drepturilor Omului</i>, însă în lista de sancțiuni financiare ale căruia pot fi regăsiți și numeroși cetățeni ai Regatului Unit, incluși din varii motive (participarea în acțiuni de terorism internațional, producerea unor materiale media care ar sprijini și promova acțiunile de destabilizare ale Ucrainei etc.), incluși atât din proprie inițiativă, cât și ca urmare a includerii acestor persoane în listele de sancțiuni a unor organizații internaționale, ca Uniunea Europeană) sau în cazul Australiei (specificul situației aici fiind că persoanelor</p>
--	---	---

persoanele juridice – subiecți ai restricțiilor (art.6, alin.(1) lit. e)); prevenirea exportului și importului de bunuri care este realizat de către sau în folosul subiecților restricțiilor (art.7, lit.a)) și altele. Articolul 10 stabilește posibilitatea derogărilor de la măsurile restrictive, la discreția autorităților competente.

Capitolul III reglementează mecanismele aplicării măsurilor restrictive. Articolul 11 stabilește înființarea Consiliului interinstituțional de supervizare, care este condus de Prim-ministrul Republicii Moldova și în componența căruia intră un șir de conducători ai autorităților executive. Consiliul interinstituțional are atribuția de avizare a măsurilor restrictive internaționale și decizia preluării acestora în dreptul intern (art.12). Potrivit art.14, măsurile restrictive internaționale devin obligatorii în dreptul intern prin adoptarea de către autoritatea competentă a unei decizii cu privire la introducerea din proprie inițiativă sau punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale stabilite de alte entități internaționale, care va stabili și măsurile necesare de punere în aplicare, după caz. Decizia se ia după consultarea în prealabil cu Consiliul interinstituțional de supervizare.

În calitate de contestare a măsurilor aplicate, se propun sesizarea erorilor de identificare (art.21) și obținerea derogărilor de la aplicarea măsurilor restrictive (art.22). Ambele adresări se depun aceluiași autorități competente de adoptarea măsurilor restrictive și se decid cu avizul Consiliului interinstituțional de supervizare.

Capitolul IV stabilește obligația entităților raportare de identificare și raportare a fondurilor și resurselor economice blocate (art.26); obligația de confidențialitate a informațiilor deținute în legătură cu subiecții restricțiilor (art.28) și un șir de excepții de la măsurile aplicate, lăsate tot la discreția autorităților competente, după autorizarea Consiliului interinstituțional de supervizare (art.30-33).

date între timp li se retrăgea cetățenia australiană, urmare a unor intervenții legislative de dată recentă). Listele cu sancțiuni ale statelor date sunt publice și pot fi accesate de orice persoană interesată în examinarea subiectului dat.

Prin urmare, constatăm decăderea relevanței afirmațiilor privind contravenirea abordării din proiect la standardele internaționale din materie, ce ar reieși din tratatele internaționale și din practica altor state cu reglementări în domeniul aplicării sancțiunilor internaționale. Or, asemenea standarde la nivel internațional pur și simplu nu există, în contextul în care soluțiile existente la nivel de state sunt eterogene sub acest aspect, iar tratatele internaționale nu stabilesc o prohibiție expresă la aplicarea măsurilor restrictive internaționale în privința propriilor cetățeni. Pentru a ajunge însă la concluzia unor prohibiții „implicite” a unor astfel de politici, urmează a se constata existența unor anulări a actelor unor state de includere a propriilor cetățeni în listele de sancțiuni internaționale de către organe jurisdicționale interne (pe motivul expres invocat de autorul sesizării - privind încălcarea accesului la justiție) sau, după caz, a unor condamnări a statelor respective în cadrul unor foruri jurisdicționale regionale/internaționale pentru faptele respective (spre exemplu, în cadrul Curții Europene a Drepturilor Omului, sub jurisdicția căreia intră și Marea Britanie).

	<p>Capitolul V prevede intrarea în vigoare a legii la data publicării și aducerea în concordanță a actelor normative.</p> <p><u>Fundamentarea proiectului</u> În conformitate cu art. 30 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, proiectul este însoțit de nota informativă, care cuprinde compartimentele stabilite de lege, cu excepția avizărilor și expertizelor anticorupție și juridice care încă nu au fost realizate.</p> <p><i>II. Considerații detaliate</i> <u>Practica internațională</u> În legislația Statelor Unite ale Americii există un șir de acte numite Actele Magnitsky, începând de la Legea publică nr.112-208, adoptată la 14 decembrie 2012, numită „Russia and Moldova Jackson-Vanik Repeal and Sergei Magnitsky Rule of Law Accountability Act of 2012”. Legea împuternicește Președintele Statelor Unite ale Americii să exercite toate puterile necesare pentru înghețarea și interzicerea oricăror tranzacții cu toate proprietățile și interesele în proprietate ale persoanelor incluse în listele de sancționare. Principalul scop al Actelor Magnitsky a fost și rămâne sancționarea încălcărilor grave ale drepturilor omului recunoscute internațional.</p> <p>Legea Statelor Unite ale Americii nr.114-328, adoptată la 23 decembrie 2016, numită „Global Magnitsky Human Rights Accountability Act” în secțiunea 1263 (a) a lărgit cercul împuternicirilor și autorizează Președintele SUA de a impune sancțiuni care cuprind interdicția de intrare în SUA și blocarea tranzacțiilor cu orice proprietăți sau interese. Sancțiunile pot fi impuse persoanelor străine pentru fapte comise în țări străine, sau persoanelor care au acționat în interesul persoanelor străine. Impunerea sancțiunilor poate fi bazată pe informații livrate de membrii Comitetelor Congresului SUA sau informații credibile</p>	<p>Din cunoștințele autorului proiectului, asemenea acte la moment nu există.</p> <p>4. Cu toate acestea, remarcăm justetea observației privind necesitatea corelării clare a aplicării măsurii restrictive internaționale în raport cu posibilitatea teoretică de intentare a unui proces penal în privința aceleiași persoane. Astfel, în cadrul proiectului național, s-a intervenit cu modificări și clarificări suplimentare, care vor circumstanția și vor restrânge posibilitatea aplicării prevederilor proiectului pentru persoanele cu cetățenia Republicii Moldova, însă evident că nu le va exclude cu totul de sub incidența legii.</p>
--	--	--

obținute de alte țări și organizații neguvernamentale care monitorizează violarea drepturilor omului la nivel global. Restricțiile pot fi ridicate la decăderea necesității sau după condamnarea adecvată a persoanei. În baza legii, au fost emise Ordinele Executive nr. 13818/2017 și nr. 140240/2021, cu modificări operate la 26.10.2022, care au stabilit listele persoanelor supuse sancțiunilor.

De menționat, că de la adoptarea Actelor Magnitsky în Statele Unite ale Americii și de către autoritățile SUA nu au fost aplicate sancțiuni nici unui cetățean american. Or, aceste sancțiuni sunt aplicate în cazurile când nu pot fi folosite mijloacele justiției penale, din cauza extra teritorialității faptelor. Fundamental este că măsurile restrictive aplicate de Statele Unite ale Americii nu vizează substituirea justiției sale penale, nu se referă la proprii cetățeni sau la crimele comise pe teritoriul său. Sancțiunile vizează persoane fizice sau juridice aflate în alte teritorii, unde Statele Unite nu au competențe de urmărire penală.

Încă un scop al sancțiunilor este stimularea urmăririi penale acolo unde au fost comise faptele. Preluarea acestor sancțiuni de către Republica Moldova, pe teritoriul căreia și de cetățenii căreia au fost comise crime grave, fără respectarea rigorilor procedurii penale, inversează sensul sancțiunilor.

Subsecvent, această bază normativă a fost inclusă și în legislația Uniunii Europene, prin Decizia (PESC) 2020/1999 din 7 Decembrie 2020 privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului și prin Regulamentul (UE) 2020/1998 din 7 decembrie 2020 pentru punerea lor în aplicare. Analogic bazei normative ale SUA, Decizia Consiliului Uniunii Europene vizează încălcări grave ale drepturilor omului la nivel mondial, face parte din politica externă și de securitate și se referă în principal la faptele comise în alte jurisdicții.

Atît în Statele Unite ale Americii, cît și în Uniunea Europeană, sancțiunile încep cu și au la bază restricțiile de intrare sau tranzitare a acestor jurisdicții, apoi înghețarea fondurilor și resurselor economice aflate deja pe teritoriul sau sub controlul instituțiilor financiare ale SUA sau UE.

Sancțiunile nu înlocuiesc justiția penală atunci cînd ea este aplicabilă și nu afectează respectarea drepturilor omului în jurisdicția propriilor legi.

Chiar avînd în vedere caracterul extra teritorial al măsurilor restrictive aplicate de SUA și UE, practica aplicării lor este contradictorie și trezește multiple critici (a se vedea cercetarea realizată de Institutul Asser din Haga, Olanda: Victoria Kerr and James Patrick Sexton. Forthcoming in: Human Rights and Security: Unpacking the Elusive Nature of Magnitsky Sanction, European Society of International Law Paper Series. 2022). Concluzia cercetării profunde este că, chiar dacă drepturile omului și securitatea sunt ambele centrale provocărilor curente globale și interconectate, totuși sancțiunile Magnitsky eșuează să le servească adecvat și transparent.

Aplicabilitatea tratatelor internaționale

Preambulul proiectului de Lege face referire la cîteva tratate internaționale privitoare la protecția drepturilor omului, deși nu se află în corelație cu acestea. Tratatul numite au drept scop promovarea respectării universale și efective a drepturilor și libertăților omului, iar statele părți se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor drepturile recunoscute. Astfel:

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, în articolul 14 stabilește că orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial. Orice persoană acuzată de

comiterea unei infracțiuni penale este prezumată a fi nevinovată cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal.

Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, la fel, consideră recunoașterea drepturilor egale și inalienabile ale tuturor membrilor familiei umane ca fundament al libertății, al justiției și al păcii în lume. Articolul 5 din Convenție stabilește că fiecare stat parte ia măsurile necesare pentru ca infracțiunile de tortură să fie soluționate conform procedurilor penale.

Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției în articolul 3 stabilește că aceasta se aplică, în conformitate cu dispozițiile sale, prevenirii corupției, anchetelor și urmărilor privind corupția, precum și blocării, sechestrului, confiscării și restituirii produsului provenind din infracțiunile prevăzute în conformitate cu prezenta convenție. Convenția încurajează aplicarea procedurilor penale și judiciare.

Preambulul proiectului de lege nu menționează, dar este aplicabilă Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, care în articolul 1 stabilește obligația Părților Contractante să recunoască oricărei persoane aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile Convenției. Articolul 6 stabilește dreptul la un proces echitabil, articolul 7 – interzice pedeapsa fără lege, iar articolul 17 interzice abuzul de drept: „Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu poate fi interpretată ca autorizând unui stat, unui grup sau unui individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau libertăților recunoscute de prezenta Convenție, sau de a aduce limitări acestor drepturi și libertăți, decât cele prevăzute de această Convenție.”

Toate tratatele internaționale citate stabilesc obligația clară a statului de a investiga penal și de a judeca într-un proces echitabil crimele comise pe teritoriul său. Tratatele interzic direct eludarea

procedurilor penale legale sub acoperirea protecției drepturilor omului.

Conformarea normelor constituționale

Constituția Republicii Moldova transpune actele internaționale și stabilește prioritatea drepturilor omului (art.4), separarea puterilor (art.6), prezumția nevinovăției, fără un proces judiciar public (art.21), dreptul la apărare (art.26). Chiar și articolul 54 din Constituție, care admite restrângerea unor drepturi sau al unor libertăți în interesul securității naționale și altor interese publice, nu admite restrângerea dreptului la un proces judiciar public.

Actele Magnitsky adoptate de alte jurisdicții declară drept scop de bază protecția drepturilor omului în cazurile comiterii crimelor de străini și în jurisdicții străine. Dar, aplicarea sancțiunilor pe teritoriul statelor unde au fost comise crimele și de cetățenii acelor state, în afara oricăror proceduri judiciare, inclusiv dreptul la apărare, recurs legal și altele, constituie în sine o încălcare gravă a drepturilor omului. Asemenea abuzuri sunt direct interzise de actele internaționale și de Constituția Republicii Moldova.

III. Considerații particulare

Recunoscând importanța combaterii corupției, consolidării ordinii de drept și sancționării încălcărilor grave ale drepturilor omului, considerăm că proiectul de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept (Legea Magnitsky (Republica Moldova)) necesită o revizuire conceptuală și ajustare la normele constituționale și tratatele internaționale cu privire la drepturile omului.

În particular, proiectul de lege trebuie să stabilească jurisdicția clară pentru:

	<p>a) faptele de încălcare gravă a drepturilor omului comise în afara teritoriului Republicii Moldova, și b) de către cetățeni străini.</p> <p>Cu condiția aplicării măsurilor restrictive internaționale împotriva cetățenilor străini implicați în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept în jurisdicții străine, reglementările propuse reprezintă o preluare fidelă a reglementărilor internaționale și pot fi puse în aplicare.</p> <p>Concluzie: Proiectul propus încearcă substituirea justiției penale pe teritoriul Republicii Moldova cu acte executive de sancționare. În prezența scopului declarat de aplicare a măsurilor restrictive cetățenilor Republicii Moldova și în lipsa mențiunilor despre caracterul extra teritorial al faptelor sancționate, proiectul de lege presupune mecanisme de revocare a reglementărilor constituționale și internaționale cu privire la drepturile omului sub pretextul alinierii la sancțiunile impuse de alte state. Argumentarea proiectului de lege ignoră faptul că sancțiunile aplicate de alte state se referă la fapte extra teritoriale și nu încearcă substituirea justiției penale atunci și acolo unde are competențe jurisdicționale.</p> <p>Recunoscând importanța combaterii corupției și asigurării drepturilor omului în Moldova, considerăm necesară revizuirea conceptuală a proiectului și ajustarea la normele constituționale și tratatele internaționale cu privire la drepturile omului sub aspectul aplicării exclusiv faptelor extra teritoriale.</p>	
<p>Centrul Național Anticorupție</p>	<p>23. În textul proiectului sunt atribuite competențe Agenției de Recuperare a Bunurilor Infractionale.</p> <p>Competențele Agenției sunt prevăzute de Codul de procedură penală și Legea nr. 48/2017. Conform prevederilor art. 5 al Legii nr. 48/2017, "Agenția efectuează investigații financiare paralele, precum și indisponibilizează bunuri infracționale în condițiile Codului de procedură penală". La rândul lor, investigațiile financiare paralele sunt prevăzute la art. 6 pct. 20¹ CPP și reprezintă</p>	<p>Se acceptă</p> <p>În contextul observației date și a celei cu nr. 26, precum și a argumentelor aduse în acest sens de către autorul avizului, se acceptă ca fiind mai oportună soluția privind conferirea acestor atribuții către Serviciul Fiscal de Stat. Modificările respective vor fi operate în cuprinsul proiectului.</p>

	<p>”totalitatea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații desfășurate cu scopul acumulării probelor referitoare la bănuțit, învinuit, partea civilmente responsabilă, inculpat sau condamnat, la patrimoniul acestora și bunurile pe care le dețin în calitate de beneficiar efectiv, în sensul Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, la patrimoniul proprietarului și administratorului bunurilor deținute de bănuțit, învinuit, partea civilmente responsabilă, inculpat sau condamnat în calitate de beneficiar efectiv, în vederea recuperării bunurilor infracționale”. În așa mod, domeniul de aplicare a proiectului înaintat, nu corespunde domeniului de aplicare al Legii nr. 48/2017, privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, care se aplică exclusiv bunurilor infracționale, aflate pe teritoriul Republicii Moldova sau în afara teritoriului ei în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 141, 144, 158, 164, 165, 165/1, 166/1, 167, 168, 181/2, 206, 217/1, 217/3, 218, 220, 239–240, 242/1–244, 248, 249, 259, 260, 260/2–260/4, 260/6, 279, 283, 284, 324–329, 330/1, 330/2, 332–335/1, 352/1 și 362/1 din Codul penal, în cazul infracțiunilor comise cu folosirea situației de serviciu prevăzute la art.190 și 191 din Codul penal, în cazurile liberării de răspundere penală, precum și părții responsabile civilmente beneficiarului efectiv și persoanelor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, indiferent de forma participației, în conformitate cu prevederile Codului penal.</p>	
	<p>24. Articolul 3 al proiectului face referință la subiecții care au comis infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război, infracțiuni contra persoanei – infracțiuni prevăzute la Capitolele I și II ale Codului penal. De menționat că în mare parte infracțiunile date nu fac parte din aria de competențe ale Agenției.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în contextul acceptării propunerii autorului avizului privind schimbarea atribuțiilor Agenției din proiect către Serviciul Fiscal de Stat.</p>
	<p>25. La art. 11 alin. (1) din proiect de exclus sintagma „și șeful Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale”, deoarece Agenția este o subdiviziune autonomă specializată în cadrul Centrului Național</p>	<p>Se acceptă</p>

	Anticorupție, directorul căruia este deja inclus în componența Consiliului.	
26.	La art. 32 alin. (3), art. 32 alin. (4), art. 32 alin. (6), art. 33 alin. (1), art. 33 alin. (2), art. 33 alin. (3), art. 33 alin. (8), art. 33 alin. (11), art. 33 alin. (12) de substituit sintagma „Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale” cu „Serviciului Fiscal de Stat”. Această modificare se impune reieșind din competența Serviciului Fiscal de Stat în domeniul administrării bunurilor confiscate prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 972/2001. Astfel, Serviciul Fiscal de Stat are o experiență de peste 20 ani de administrare a diferitor tipuri de bunuri, fiind autoritatea cea mai indicată de a asigura administrarea bunurilor prevăzute de proiectul de lege. Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale administrează doar bunuri infracționale și doar în condițiile Codului de procedură penală. Complementar, menționăm că aceste modificări se impun prin faptul că Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale nu are personalitate juridică, nu dispune de conturi trezoreriale/bancare, precum și nu are buget alocat, în acest sens, nu are capacitate de a încheia contracte cu persoane fizice și juridice.	Se acceptă A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 23.
27.	Totodată, la art.32 alin.(3) sintagma de la sfârșitul normei „prin intermediul Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale” urmează a fi substituită cu sintagma „prin intermediul executorilor judecătorești”, deoarece preluarea forțată a bunurilor prevăzută de proiectul de lege corespunde mecanismului de executare silită, prevăzut de Codul de executare al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr. 443/2004.	În cadrul prevederii respective din proiect („(3) <i>Dacă persoanele fizice sau juridice, cu excepția subiecților restricțiilor, nu pot ori nu doresc să administreze bunul respectiv, la cererea acestora, prin decizie a Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale, bunul poate fi predat spre administrare statului, prin intermediul Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale.</i> ”), textul final („prin intermediul Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale”) se referă nu la faptul că preluarea forțată a unui asemenea bun va fi realizată de ARBI, ci la faptul că administrarea

		<p>bunului de către stat se va face prin intermediul ARBI.</p> <p>În contextul în care atribuția respectivă va fi redirecționată în proiect către SFS, oportunitatea observației decade.</p>
28.	<p>La art. 32 alin. (4), sintagma „Bunul care nu este predat de bunăvoie este preluat în administrare, fără acordul persoanei care îl deține” are un caracter ambiguu, deoarece nu detaliază procedura și autoritatea responsabilă de preluarea bunurilor fără acordul persoanei.</p>	<p>Oportunitatea observației date parțial decade, în contextul transferului atribuțiilor respective de la Agenția de Recuperare a Bunurilor Infractionale către Serviciul Fiscal de Stat.</p> <p>Cu referire la soluțiile pe marginea acestor aspecte, în cazul desfășurării procedurilor date de către SFS, remarcăm existența <i>Hotărârii Guvernului nr. 972/2001 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de evidență, evaluare și vânzare a bunurilor confiscate, fără stăpân, sechestrate ușor alterabile sau cu termen de păstrare limitat, a corpurilor delictive, a bunurilor trecute în posesia statului cu drept de succesiune și a comorilor</i>, care reglementează, în esență, o procedură ce poate fi aplicată analogic și în cazul preluării bunurilor în temeiul reglementărilor în materia măsurilor restrictive internaționale. Această Hotărâre de Guvern ar urma să fie ajustată corespunzător, urmare a eventualei adoptări a prezentului proiect de lege.</p>
29.	<p>La art. 33 alin. (2), urmează să se prevadă exhaustiv instituțiile publice care sunt responsabile de anumite tipuri de bunuri.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>O enumerare exhaustivă a bunurilor și a instituțiilor respective ar duce la o rigidizare excesivă a prevederii în cauză, existând riscul identificării unor bunuri care nu ar putea fi</p>

		<p>administrare de către Serviciul Fiscal de Stat (Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale, în versiunea inițială a proiectului), ci de alte autorități cu atribuții specifice, dar care ar fi omise din această enumerare exhaustivă. Urmare a unor asemenea omisiuni (sau, eventual, schimbări interinstituționale de competențe), va exista întotdeauna riscul unor blocaje în aplicarea legii, care impune intervenții legislative de ajustare a acestei norme. Așadar, soluția dată se prezintă a fi inoportună prin prisma riscurilor care le-ar putea genera.</p>
	<p>30. La art. 33 alin. (6) de substituit sintagma „Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale” cu „instanța de judecată, la solicitarea Serviciului Fiscal de Stat”. Sintagma „în proporția strict necesară pentru acoperirea cheltuielilor” are un caracter ambiguu, or, cheltuielile de administrare sunt permanente. Mai mult ca atât, înstrăinarea bunurilor aduce atingere dreptului de proprietate, consfințit în Constituția Republicii Moldova și art. 1 al Protocolului adițional la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și libertăților fundamentale, în coroborare cu prevederile art. 6 al Convenției „Dreptul la un proces echitabil”, care prevede că, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil și în termen rezonabil, în același timp, proiectul de lege nu prevede un termen rezonabil de blocare a activelor, astfel, într-un final, cheltuielile de administrare a acestora s-ar putea egala cu valoarea bunurilor blocate, în acest fel, persoana va fi lipsită de proprietate.</p>	<p>Se acceptă parțial Sugestia de substituie a textului respectiv din proiect se acceptă. În ceea ce privește riscurile invocate în legătură cu aplicarea prevederilor respective, nu ne putem alinia la ele, pentru considerentul că în situația înstrăinării acestor bunuri, proprietarul bunurilor preluate în administrare de stat nu este privat în totalitate de dreptul de proprietate, or, acesta se transferă de drept asupra sumelor de bani încasate cu ocazia înstrăinării bunurilor, care vor achitate proprietarului bunului la momentul la care va înceta temeiurile pentru aplicarea măsurilor restrictive internaționale în privința acestor bunuri. Legat de aspectul privind compensarea cheltuielilor legate de administrarea bunurilor din contul sumelor obținute din vânzarea</p>

			<p>acestora, ținem să remarcăm că aceasta nu ar putea reprezenta o problemă, în contextul în care această compensare oricum ar fi datorată de către proprietarul bunului respectiv către stat. Soluția propusă prin proiect ar reprezenta, în modul practic, o preluare a soluției existente în cadrul gestiunii de afaceri (<i>evident, cu derogările ce ar reieși din specificul situației reglementate în proiectul de lege, ceea ce ar presupune în primul rând lipsa oricăror acorduri/acceptări din partea proprietarului bunului</i>), reglementate de Codul civil (art. 1966-1978), și anume a modalității de compensare a cheltuielilor suportate de gerant (art. 1970 din Cod), care stabilește: „(1) Gerantul poate cere geratului compensarea cheltuielilor aferente realizării gestiunii în măsura în care pot fi considerate, în raport de împrejurări, ca necesare și, în limita sporului de valoare, utile. Gerantul poate alege ca compensarea să se facă prin acoperirea directă de către gerat a cheltuielilor contractate de către gerant sau prin restituirea către gerant a valorii cheltuielilor acoperite de acesta.</p> <p>(2) Gerantul are dreptul la compensarea cheltuielilor chiar dacă nu a reușit să păstreze bunurile și să apere interesele geratului deși actele întreprinse au fost utile și a lipsit vinovăția.</p>
--	--	--	---

		<p>(3) <i>Cheltuielile compensabile nu pot depăși în nici un caz valoarea bunurilor pentru a căror păstrare sunt întreprinse actele respective.</i></p> <p>(4) <i>Cheltuielile suportate de gerant în legătură cu actele săvârșite după acceptare se restituie conform regulilor cu privire la mandat.”.</i></p> <p>În acest sens, remarcăm, ca un argument de drept comparat, că reglementări similare există și în legislația din România (a se vedea în acest sens, prevederile similare de la art. 25 alin. (6) din <i>Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale</i>).</p>
31.	La art. 33 alin. (7) de substituit sintagma „Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale” cu „instanța de judecată, la solicitarea Serviciului Fiscal de Stat”.	Se acceptă
32.	La art. 33 alin. (11) suplimentar menționăm că procedura de valorificare a bunurilor reprezintă o ingerință în drepturile fundamentale ale persoanei, în acest sens procedura poate fi prevăzută de act normativ de nivel ierarhic superior celui unui ordin emis de o instituție publică, mai mult ca atât, Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale nu are personalitate juridică, nu dispune de conturi trezoreriale/bancare, precum și nu are buget alocat. În acest sens, se impune substituirea sintagmei „prin ordin al șefului” cu sintagma „prin hotărâre de Guvern”.	<p>Se acceptă</p> <p>În contextul transferului atribuțiilor respective de la Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale către Serviciul Fiscal de Stat, prevederea în cauză va fi revizuită.</p> <p>Aspectele date, în acest context, după toate aparențele ar urma să fie reglementate în cadrul unui act normativ deja existent și cu un obiect de reglementare similar - <i>Hotărârii Guvernului nr. 972/2001 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de evidență, evaluare și vânzare a bunurilor confiscate, fără stăpân, sechestrate ușor alterabile sau cu termen de păstrare limitat, a corpurilor delictive, a bunurilor trecute în</i></p>

			<i>posesia statului cu drept de succesiune și a comorilor.</i>
33.	La art. 33 alin. (12) propunem, reieșind din prevederile art.1 al Protocolului adițional la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale în coroborare cu art.6 al Convenției „Dreptul la un proces echitabil” substituirea sintagmei „solicită avizul Consiliului” cu sintagma „solicită autorizarea instanței de judecată”.		<p>Se acceptă parțial</p> <p>Cu referire la prevederea respectivă, remarcăm că sugestia autorului avizului parțial a fost acceptată (implicit), prin acceptarea propunerilor cu nr. 30 și 31. Astfel, se admite implicarea instanțelor de judecată în procedurile date în măsura în care se pune în discuție o eventuală înstrăinare a bunurilor (ceea ce poate poate ridica riscul creării unor prejudicii proprietarului cu ocazia înstrăinării bunurilor). În situațiile practice reglementate la alin. (1)-(3) ale acestui articol, acțiunile respective reprezintă simple exercitări ale diferitelor forme de administrare a bunurilor, pe care le are la îndemână statul, prin intermediul autorităților sale competente. Discreția opțiunii pentru una din acestea ar urma să rămână, în acest caz, către puterea executivă a statului.</p>
34.	Suplimentar, menționam că potrivit art. 25 alin.(1) al Legii integrității nr.82/2017, eficiența cultivării climatului de integritate instituțională și profesională este supusă verificărilor din partea conducătorilor entităților publice, a autorităților anticorupție, a societății civile și mass mediei. În acest sens, în conformitate cu prevederile art.25 alin.(3) lit.a), art.28 alin.(4) ale Legii prenotate, expertiza anticorupție, în calitate de măsură de control al integrității în sectorul public, se va efectua doar asupra proiectului definitivat în baza propunerilor și obiecțiilor expuse în procesul de avizare și/sau de consultare a părților interesate.		<p>Se acceptă</p> <p>Proiectul de act normativ, însoțit de nota informativă și de tabelul de sinteză a obiecțiilor și propunerilor, va fi expediat în mod obligatoriu în adresa Centrului Național Anticorupție.</p>

		<p>Proiectul propus pentru expertiza anticorupție, nu este însoțit de avizele instituțiilor implicate în procesul de avizare/sinteza recomandărilor recepționate în cadrul consultării publice, fapt ce presupune că ulterior redacția proiectului poate suferi modificări și completări.</p> <p>Urmare celor expuse, solicităm respectuos expedierea în adresa Centrului Național Anticorupție a proiectului definitivat, pentru efectuarea expertizei anticorupție.</p>	
Comisia Națională a Pieței Financiare	35.	<p>Prin prezenta, Comisia Națională a Pieței Financiare (în continuare - CNPF), urmare a examinării proiectului de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept, comunică susținerea dezideratului raliei Republicii Moldova la măsurile internaționale menite să asigure edificarea și protejarea democrației și statului de drept. Totodată, autoritatea indică asupra multiplelor carențe din punct de vedere a aplicabilității proiectului propus în principal în partea ce ține de concursul de competență și colaborarea interinstituțională. Or, eficiența legii este direct proporțională cu certitudinea proceselor și limitelor de competență a participanților. În acest sens, se vor reține următoarele comentarii principale.</p> <p>1. În calitate de constatare generală, având în vedere operarea pe parcursul legii cu termeni ca atentarea la democrație și stat de drept sau acțiuni ostile Republicii Moldova, se reclamă stabilirea regimului juridic al circulației informației care stă la baza aplicării măsurilor restrictive, în condițiile art. 7 din Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Observația autorului avizului nu este suficient de concludentă, pentru a se înțelege esența intervențiilor sugerate.</p> <p>Vorbind la general, în măsura în care în procesul de colectare și de lucru cu informația necesară în vederea implementării măsurilor restrictive internaționale se va opera cu informație ce se atribuie la secretul de stat, în privința regimului de lucru cu aceasta se va aplica <i>mutatis mutandis</i> prevederile Legii nr. Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, nefiind necesar a se realiza o dublare de prevederi în cuprinsul prezentului proiect.</p>
	36.	<p>2. Cu referire la limitele de competență, proiectul trebuie să delimiteze concret sarcinile și competențele conexe. Astfel, deși proiectul instituie Consiliul interinstituțional de supervizare, pretins a fi organ ierarhic superior în acest sens, competența de aplicare a</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Proiectul de lege a fost revizuit sub acest aspect, fiind stabilită printre atribuțiile</p>

	<p>sanctiunilor se regăsește la autoritățile competente. Totodată, procedura conexă de instituire și desfășurare a măsurii de supraveghere este atribuită Ministerului Economiei, iar implicit disponerea măsurilor este dispersată, într-o manieră incertă, între Consiliul interinstituțional și autoritățile competente. Din perspectiva CNPF, trebuie definit expres lanțul de cooperare interinstituțională și procesele concrete cărei instituții îi sunt atribuite, cu menținerea obligatorie a Consiliului ca organ central de gestiune și putere decizională. Acest fapt este impus inclusiv din perspectiva comprehensibilității și transparenței proceselor dar și aplicabilității Codului administrativ. Proiectul nu prevede modul și posibilitatea de contestare a deciziei de aplicare a sancțiunilor, dar în esență raporturile reglementate de proiect sunt proprii raporturilor reglementate de Codul administrativ. Astfel, se reclamă indicarea concretă a competenței atât de emiteră a actelor de dispoziție dar și a procedurilor de contestare.</p>	<p>Consiliului aceea de a decide alinierea la măsurile restrictive internaționale. Suplimentar, proiectul a fost completat cu prevederi care vor reglementa aspectele legate de contestarea actelor adoptate de autoritățile naționale competente în contextul aplicării măsurilor restrictive internaționale.</p>
37.	<p>3. Proiectul urmează a fi revizuit plenar în vederea racordării cu normele tehnicii legislative, în principal în condițiile art. 54 din Legea nr.100/2018 cu privire la actele normative. Or, potrivit alin. (1) lit. a), lit. b), lit. c), conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc, într-o frază fiind exprimată o singură idee iar terminologia utilizată trebuie să fie constantă și uniformă, elemente care nu se raliază proiectului supus avizării. Cu titlu de exemplu, pe parcursul proiectului se operează (cu referire la același subiect) atât cu termenul de <i>autorități și instituții competente</i>, cât și <i>autorități competente (izolat)</i>, <i>autorități competente relevante</i>, <i>autorități și instituții publice</i>. În același sens, se reclamă uniformizarea utilizării sintagmelor <i>persoane fizice și persoane juridice versus persoane și entități</i>, precum și a termenului <i>blocare vs indisponibilizare</i>. Complementar, cu referire la terminologia utilizată, art. 11 face referire la <i>avizul consultativ</i> iar art. 10 operează cu noțiunea de aviz.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la o bună parte din prevederile din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului. Legat de sugestia autorului avizului privind substituirea termenului „<i>instituții financiare</i>” cu termenul „<i>bănci și prestatori de servicii de plată</i>”, aceasta se acceptă.</p>

	<p>În același sens, la art. 22 se utilizează atât termenul de autorizare a derogării cât și termenul acordare a derogării.</p> <p>Totodată, deși unii termeni sunt definiți, pe parcursul proiectului aceștia se indică nu prin termenul respectiv ci prin definiția completă (în acest sens a se vedea cu titlu de exemplu referințele la deciziile de aplicare a măsurilor restrictive).</p> <p>Aferent utilizării uniforme a terminologiei prevăzute de legislația specială în domeniu se va substitui termenul <i>instituții financiare</i> cu termenul <i>bănci și prestatori de servicii de plată</i>.</p>	
38.	<p>4. La art. 2, având în vedere că noțiunea <i>măsuri restrictive internaționale</i> cuprinde și <i>sancțiunile și alte acțiuni restrictive adoptate prin decizii unilaterale ale Republicii Moldova</i>, urmează a se prevedea în art. 14 acțiunile și pașii de parcurs pentru implementarea acestora, conținutul art. 14 fiind dedicat acțiunilor ce urmează a fi realizate doar ca rezultat al sancțiunilor adoptate de Uniunea Europeană/organizații internaționale.</p> <p>Totodată, noțiunea de <i>măsuri restrictive internaționale</i> poate fi utilizată pe text doar în cazurile în care este necesară implicit referința la instituția respectivă ca element extern preluat, dar nu și cu referire la măsurile deja adoptate la nivel național. În momentul adoptării deciziei de aplicare a măsurilor prevăzute în capitolul II, respectivele nu pot fi identificate ca măsuri restrictive internaționale întrucât au o proiecție națională doar.</p> <p>Se remarcă că atât la art. 1 cât și la art. 2 noțiunea <i>măsuri restrictive internaționale</i>, se regăsește scopul aplicării măsurilor, respectiv se propune excluderea din unul din articole definirea scopului.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
39.	<p>5. La art. 2 nu se relevă necesitatea definirii termenului subiecți ai restricției în condițiile în care art. 3 listează nemijlocit categoriile de subiecți.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Scopul definiției de la art. 2 este de a asigura într-o manieră comprimată și concisă enumerarea categoriilor de subiecți ai restricțiilor. La rândul său, prevederea de la art. 3 are un scop mai complex, urmărind mai</p>

		<p>degrabă să asigure reglementarea contextului în care se realizează identificarea subiecților menționați, precum și eventualele condiții suplimentare necesare de întrunit în acest sens cu referire la diferite categorii de subiecți. Astfel, nu întrezărim aici premisele unei dublări de reglementare.</p>
40.	<p>6. Cu referire la noțiunile bun, fonduri și resurse economice, în vederea asigurării coerenței, clarității și certitudinii în aplicare se propune comasarea acestora prin completarea noțiunii de bunuri. În acest sens, în vederea utilizării uniforme a terminologiei, considerăm oportună preluarea noțiunii din Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Totodată, se reține că este eronată utilizarea sintagmei blocare a soldurilor de conturi, în acest sens fiind oportună coroborarea cu termenii utilizați în Codul fiscal și în Regulamentul Băncii Naționale a Moldovei nr. 375 din 15.12.2005 privind suspendarea operațiunilor, sechestrarea și perceperea în mod incontestabil a mijloacelor bănești din conturile bancare.</p>	<p>Nu se acceptă Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului. Astfel, se vor păstra noțiunile definite deja în cuprinsul <i>Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale</i>. Legat de propunerile de comasări ale noțiunilor de „bunuri”, „fonduri” și „resurse economice” (ceea ce ar presupune implicit și comasări ale noțiunilor de „blocare a fondurilor” și „blocare a resurselor financiare”), acestea nu se susțin, deoarece considerăm că asemenea comasări vor avea un efect invers celui anticipat de autorul avizului și nu vor asigura un spor de coerență, claritate și certitudine prevederilor legale, ci invers, vor spori o stare de incertitudine cu privire la aplicabilitatea normelor juridice. În plus, remarcăm că noțiunile actuale din Legea nr. 25/2016 în esență sunt în corelație cu noțiunile similare, consacrate în cuprinsul <i>Regulamentului Uniunii Europene 2020/1998 din 7 decembrie 2020 privind măsuri</i></p>

		<p><i>restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului (dar și cu reglementările corespunzătoare existente în legislația statelor UE care au transpus prevederile Regulamentului, a se vedea în acest sens, pentru România, art. 2 lit. b), d) și f) din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale).</i></p>
41.	<p>7. La art. 2, noțiunea a avea sub control necesită a fi aduse precizări în condițiile în care posibilitatea de a dispune este condiționată de existența unei aprobări prealabile care de regulă, îmbracă forma unui act de împuternicire. Cu titlu de analogie, poate fi consultată noțiunea de control regăsită în legislația privind piața de capital.</p>	<p>Nu se acceptă Noțiunea de „control”, reglementată în cadrul art. 6 din <i>Legea nr. 171/2012 privind piața de capital</i>, vizează situații practice conceptual diferite față de „controlul” analizat în contextul aplicării măsurilor restrictive internaționale, care are o sferă de aplicabilitate mult mai extinsă și care nu se limitează, în esență, la situații particulare de deținere a unui anumit număr de acțiuni care i-ar asigura controlul unei persoane asupra persoanei juridice (ipotezele de „control” abordate de <i>Legea nr. 171/2012</i>, în optica prezentului proiect încadrându-se mai degrabă tot în situațiile când vorbim de un proprietar a bunului). Ceea ce vizează noțiunea de „a deține controlul” în cadrul prezentului proiect sunt situații/stări de fapt unde un drept de proprietate al persoanei respective nu există nici măcar în abstract, acesta exercitând controlul asupra bunului/bunurilor fără de niciun titlu legal expres (ceea ce nu presupune,</p>

		<p>însă, că această exercitare ar fi și ilegală). Exemplul practic cel mai relevant în acest sens ar putea servi cazul unei gestiuni de afaceri, astfel cum este aceasta reglementată în cuprinsul art. 1966-1978 din <i>Codul civil</i>.</p>
42.	<p>8. La art. 3 în fraza “Măsurile restrictive internaționale, punerea în aplicare a cărora este reglementată de prezenta lege pot viza următoarele persoane fizice sau juridice din țară și de peste hotare” se va substitui cu fraza „Subiecți ai deciziilor de aplicare a măsurilor restrictive pot fi:”.</p>	<p>Prevederea respectivă din proiect a fost revizuită, astfel încât la moment ea este formulată în felul următor:</p> <p><i>„(1) Alături de guvernele unor state și entitățile nestatale, măsurile restrictive internaționale, stabilite prin intermediul actelor prevăzute la art. 1, pot viza următoarele persoane fizice sau juridice din țară și de peste hotare:”.</i></p>
43.	<p>9. La art. 3 pct. 1) lit. d) în vederea asigurării certitudinii în aplicare, necesită a fi concretizată prin definire, sintagma larg răspândite și sistematice.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Se atrage atenția autorului avizului asupra condițiilor legale care justifică includerea unei noțiuni în cuprinsul unui act normativ, prevăzute de <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>, care stabilesc că <i>„(5) Dacă o noțiune sau un termen poate avea înțelesuri diferite, în proiect se stabilește semnificația acestuia în context pentru a asigura înțelegerea corectă a noțiunii sau a termenului respectiv și pentru a evita interpretările neuniforme.”</i> (art. 54 alin. (5) din lege), precum și faptul că <i>„(1) Textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, cu respectarea următoarelor reguli: (...) d) noțiunea se redă prin termenul respectiv, evitându-se definiția acesteia sau</i></p>

		<p><i>utilizarea frazeologică, aceleași noțiuni se exprimă prin aceiași termeni;” (art. 54 alin. (1) lit. d) din lege).</i></p> <p>Urmează a nu se confunda situațiile când o noțiune/un termen pot avea înțelesuri diferite, cu situațiile când o noțiune/un termen intenționat nu sunt reglementate expres (ele nefiind în esență susceptibile de înțelesuri diferite), fapt care se realizează pentru a se oferi o flexibilitate mai mare de acțiune pentru destinatarii normelor respective. În acest sens, noțiunea „larg răspândite și sistematice” se încadrează exact în această matrice, or, autorul avizului nu a indicat care sensuri diferite ar putea fi incidente aici. Remarcăm că formula dată a fost aleasă pentru a se asigura libertatea de apreciere pentru factorii decizionali cu privire la întrunirea acestei cerințe (formulări similare existând și în actele UE – a se vedea în acest sens art. 2 alin. (1) lit. d) din <i>Regulamentul Uniunii Europene 2020/1998 din 7 decembrie 2020 privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului).</i></p>
44.	10. La art. 3 pct. 4) se reclamă identificarea certă a acțiunilor care se consideră ostile, în sensul respectivei legi.	<p>Nu se acceptă</p> <p>Pentru aceleași considerente care au fost indicate și la observația cu nr. 43.</p>

	<p>45. 11. Aferent utilizării sintagmei au comis fapte, este imperativă prevederea la art. 3 a temeiului atribuirii unei persoane a statutului de subiect al restricțiilor. În acest sens, sancțiunile pot fi fundamentate exclusiv pe existența unor decizii definitive a instanțelor competente.</p>	<p>Afirmațiile date pornesc de la o înțelegere eronată a esenței măsurilor restrictive internaționale, specificul cărora pornește anume de la premisa lipsei oricăror acte judecătorești prin care ar fi constatate faptele respective și ar fi condamnată persoana. În acest context, se subliniază faptul că <u>măsurile restrictive internaționale nu sunt pedepse penale, care ar putea fi aplicate doar după parcurgerea unui proces penal</u> (și care ar presupune ca o condiție existența unei hotărâri definitive a unei instanțe judecătorești), ci măsuri de ordin politic, asupra impunerii/aderării la care fiecare stat decide în mod propriu și suveran.</p> <p>Raționamentul impunerii unor măsuri restrictive internaționale constă în ideea de a limita posibilitățile de a beneficia de rezultatele unor fapte ilicite prevăzute de legile respective, precum și de oricare alte beneficii posibile pe teritoriul statelor care le adoptă, pentru persoane care nu au fost supuse unui proces penal în cadrul căruia s-ar asigura condamnarea și sancționarea efectivă a acestora pe teritoriul statelor unde acest proces poate fi desfășurat. Așadar, măsurile restrictive internaționale ținesc două direcții de intervenție: 1) de a determina subiectul restricțiilor să renunțe să se eschiveze de la justiție și să-și clarifice situația personală în cadrul unor proceduri judiciare echitabile; 2) de a exercita o presiune pe statele care, prin inacțiunile lor (lipsa unor anchete</p>
--	--	--

			<p>eficiente a faptelor respective; lipsa unor procese judiciare în privința subiecților restricțiilor; tergiversarea unor asemenea procese etc.) tolerează asemenea fapte din partea subiecților respectivi.</p> <p>Din această perspectivă, remarcăm și faptul că, conform prevederilor proiectului, un temei distinct de ridicare a măsurii restrictive internaționale în privința unei persoane îl va reprezenta anume faptul că o „<i>persoana a fost urmărită penal în mod corespunzător pentru activitatea în care s-a angajat și fie în privința acesteia s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale ori achitarea, fie, urmare a condamnării acesteia de către instanța de judecată, aceasta a executat pedeapsa penală aplicată</i>”.</p> <p>Remarca făcută de autorul avizului prezintă totuși relevanță în contextul acelor măsuri restrictive internaționale care se stabilesc de către Republica Moldova din proprie inițiativă sau la care aceasta aderă și care vizează persoane, cetățeni ai Republicii Moldova (circumstanță care deja constituie o premisă suficientă pentru inițierea unui proces penal în privința acestora pe teritoriul nostru, potrivit prevederilor art. 11 alin. (2) din Codul penal). În acest sens, precizăm faptul că prevederile din proiect referitoare la posibilitatea aplicării măsurilor restrictive internaționale în privința cetățenilor Republicii Moldova au fost</p>
--	--	--	--

		revăzute, stabilindu-se condiții suplimentare pentru aceasta.
46.	12. La art. 3 pct. 4) menționăm că potrivit proiectului de lege prin care se amendează inclusiv Legea nr. 308/2017 (inițiativa legislativă nr. 427 din 24.11.2022), noțiunile de "persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional" și "persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național" se exclud. Ca și sugestie, proiectul de lege menționat, se completează cu un articol nou care se referă la "persoanele expuse politic", respectiv proiectul avizat prin prezenta, urmează să fi racordat terminologic în acest sens.	La momentul completării prezentului tabel de sinteză, inițiativa legislativă respectivă a fost deja adoptată, iar noțiunile respective au fost excluse din cuprinsul <i>Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului</i> . În contextul dat, s-a decis ca o soluție consacrară noțiunilor respective în cuprinsul prezentului proiect de lege, astfel încât pe viitor ele să fie reglementate de <i>Legea nr. 25/2016</i> .
47.	13. La art. 3 pct. 6 lit. a) subpct. (v) necesită a fi clarificat termenul gestionar efectiv al unei persoane juridice, întrucât acesta nu se regăsește în legislație.	Prin noțiunea de „gestionar efectiv” se are în vedere, în esență, o situația juridică (care poate fi, după caz, o stare de drept sau o stare de fapt) în temeiul căreia o persoană, fără a avea calitatea formală de administrator al persoanei juridice, ar asigura totuși în modul practic gestiunea activităților acesteia (spre exemplu, ipotezele legale ale unei gestiuni de afaceri, fiducii, reglementate în <i>Codul civil</i>). Dat fiind faptul că situațiile în care ar putea apărea un caz de „gestiune efectivă” sunt multiple și cu un caracter eterogen, o tentativă de reglementare legală exhaustivă a acestora se prezintă a fi inoportună.
48.	14. La art. 6-9 prezintă deficiențe în delimitare a proceselor/acțiunilor utilizarea sintagmei introducerea și punerea în aplicare, or nu este clară tratarea izolată în cadrul aplicării măsurilor restrictive, dar și utilizarea unor clauze atât de complexe în redarea unor idei concise.	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.

	<p>49. 15. La art. 6 alin. (1) lit. a) se propune utilizarea generică a instrumentului de suspendare a dreptului de proprietate sau suspendarea circulației bunurilor (în condițiile unificării termenelor bun, fond, resursă). Comentariul este valabil pentru toate referințele la cele 3 noțiuni.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
	<p>50. 16. Art. 6 alin (1) lit. b), c) și d) vine în disonanță cu noțiunea de subiecți ai măsurilor, or în aplicare norma se referă la terți și respectiv prescrie o conduită pe care trebuie să o urmeze nu subiecții măsurilor, dar alte persoane.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
	<p>51. 17. La art. 7 lit. a) opinăm că norma nu acoperă toate regimurile vamale, respectiv este necesară substituirea sintagmei prevenirea exportului și importului cu textul introducerea sau scoaterea de pe teritoriul RM.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
	<p>52. 18. La art. 7 se consideră că lit. b) se include în prevederea din lit. a) și nu este necesară individualizarea.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
	<p>53. 19. La art. 8 lit. c) pct. (ii) prevede împiedicarea înmatriculării aeronavelor închiriate, ceea ce dublează prevederea din pct. (i) care împiedică înmatricularea aeronavelor aflate în posesia subiecților (posesia cuprinde și cazul închirierii).</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
	<p>54. 20. Cu referire la art. 10, a priori se va puncta că nu este clară nici oportunitatea nici aplicarea concretă în practică și cazurile care reclamă în mod iminent derogarea de la norma generală. Complementar, se va reține că: Nu se relevă necesitatea delimitării separate a prevederilor din alin. (1) și alin. (2), drept urmare se propune redactarea și comasarea acestora. La alin. (1) lit. b) necesită a fi prevăzute criteriile și competența de delimitare a onorariilor rezonabile. La alin. (2) lit. c) nu este clar la care decizie/hotărâre se face referință.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la obiecția cu nr. 6. Suplimentar la aceasta vom remarca următoarele: - La alin. (2) lit. c) sunt vizate deciziile/hotărârile ce se menționează la lit. a) a alineatului respectiv. - La alin. (3) lit. b), prin referința la art. 6 alin. (1) lit. b), se are în vedere ipoteza practică când plata efectuată de subiectul restricțiilor nu ar</p>

	<p>- La alin. (3) lit. b) nu poate fi delimitată aplicabilitatea practică, or art. 6 alin. (1) lit. b) nu stabilește o conduită ci delimitează un tip de restricție.</p> <p>- La alin. (4), având în vedere noțiunea de fonduri este necesar a stabili dacă norma derogatorie nu trebuie aplicată nu doar cu referire la conturile blocate de bănci dar și cele deschise la societățile de investiții.</p> <p>- Pentru certitudinea procesului derogatoriu, considerăm imperativă comasarea art. 10, art. 22 și art. 30. Totodată, proiectul nu elucidează cum se materializează derogarea (act de modificare sau alt procedeu).</p>	<p>trebui să fie efectuată către un alt subiect al restricțiilor.</p> <p>- Cu referire la alin. (4), sugestia respectivă se acceptă, iar prevederile respective vor fi extinse și cu privire la societățile de investiții.</p> <p>- Cu referire la modalitatea practică în care se materializează derogarea, precizăm că prevederile respective din proiect, în contextul schimbării de format a proiectului, au fost incluse în cuprinsul art. 16 din <i>Legea nr. 25/2016</i>. Astfel, în baza cererii de acordare a unei excepții va fi emis un act administrativ individual prin care, după caz, fie se va accepta această cerere, fie se va respinge (persoana îndreptățită având posibilitatea de contesta refuzul autorității competente).</p>
55.	21. La art. 11, reieșind din esența normelor se propune permutarea alin. (5) și alin. (6) la art. 12.	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
56.	22. La art. 12 lit. a) se utilizează termenul alte entități internaționale, iar la definirea noțiunii măsuri restrictive internaționale se utilizează termenul alte state.	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
57.	23. La art. 13 urmează a fi delimitat dacă autoritățile listate sunt suficiente din perspectiva ariei de competență, or, genericul lit. d) prin coroborarea cu art. 4 relevă că alte autorități ar fi doar cele care vizează măsurile conexe domeniului transportului avia, maritim și fluvial. Mai mult, stabilirea autorităților competente trebuie să se realizeze prin coroborarea strictă cu actele speciale care reglementează activitatea acestor autorități, pentru a evita atribuirea prin proiect a unor atribuții ce exced principial cadrul general de	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.

	<p>competențe ale autorităților. În acest sens, trebuie să se țină cont că conceptual, prerogativa de adoptare a deciziei privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, atribuită conform art. 14 din proiect autorităților competente, constituie o responsabilitate care depășește substanțial ierarhia organelor în statul de drept, întrucât este în strictă legătură cu direcțiile și politicile generale de dezvoltare a statului. Argumentele expuse se atribuie corespunzător și normelor regăsite în proiect la art. 23 și art. 33. În susținerea celor expuse, menționăm art. 7 din Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, care prevede o altă procedură de adoptare a sancțiunilor.</p>	
58.	<p>24. Art. 14 alin. (1) stabilește că măsurile restrictive devin obligatorii prin adoptarea de către autoritatea competentă a unei decizii în acest sens. Pe de altă parte art. 15 alin. (1) stabilește că măsurile restrictive intră în vigoare la momentul publicării. Or, decizia deși poate intra în vigoare la data adoptării, ea nu poate fi opozabilă terților decât prin notificare/publicare. În acest sens și reieșind din disonanța dintre titlul art. 14 și normele incluse în alineatele sale, considerăm oportună comasarea art. 14 și art. 15, cu stabilirea expresă a momentului opozabilității către subiecți și terți a deciziei.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
59.	<p>25. La art. 15 urmează a fi delimitată diferența în aplicare a prevederilor alin. (2) și alin. (3).</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
60.	<p>26. La art. 16 opinăm că lipsesc norme care să indice asupra regimului securității datelor în procesul de schimb interinstituțional.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
61.	<p>27. Complementar celor punctate cu referire la art. 13, aferent art. 17 se va reține că deși art. 13 stabilește un șir de autorități competente, art. 17 face referire la Legea nr. 308/2017 care prevede</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se</p>

	alte autorități de supraveghere a entităților raportoare. Totodată, la alin. (4) este prevăzută o competență concretă a Consiliului audiovizualului care nu se regăsește ca autoritate competentă la art. 13 din proiect.	renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
62.	28. La art. 17 alin. (2) nu se relevă incluziunea organelor de drept în circuitul supravegherii punerii în aplicare, în condițiile în care proiectul atribuie obligația punerii în aplicare, autorităților și instituțiilor competente. Totodată, considerăm imperativă, cel puțin informarea Consiliului despre cazurile de încălcare a măsurilor aplicate.	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
63.	29. La art. 25 urmează a fi prevăzută posibilitatea încetării măsurilor la cererea subiectului restricțiilor, analogic cum este prevăzut la art. 23.	Nu se acceptă Autorul avizului nu a relevat circumstanțele practice care ar putea justifica o asemenea o cerere de încetare a măsurilor restrictive, or, în asemenea circumstanțe, efectul imediat îl va constitui „reactivarea” măsurii restrictive internaționale, cu blocarea tuturor fondurilor și resurselor economice.
64.	30. La art. 30 alin. (2) și alin. (3) se atestă o disonanță, întrucât la alin. (2) se stabilește autorizație pentru utilizarea bunurilor, iar la alin. (3) cu referire la aceeași autorizație se utilizează termenii fonduri și resurse economice. Comentariul este valabil și pentru alin. (5).	În prevederile respective nu există o disonanță, dat fiind faptul că noțiunea de „bunuri” este cea mai generală din aceste trei noțiuni („bunuri”, „fonduri” și „resurse economice”), incluzând în sine și pe celelalte două noțiuni. Utilizarea la alin. (3) al noțiunilor de „fonduri și resurse economice” vine în contextul în care noțiunea de „blocare” se utilizează în cuprinsul proiectului doar în asociere cu aceste două noțiuni, nu și cu cea de „bunuri”.
65.	31. Vizavi de termenul-limită prevăzut la art. 34 alin. (2), opinăm că conformarea autorităților cu obligațiile ce derivă din proiect, cum ar fi elaborarea unui mecanism și a unui model de raportare a fondurilor și resurselor economice (art. 26 alin. (3)) constituie un	A se vedea opinia Ministerului Justiției la obiecția cu nr. 19.

		proces complex care incubă etape distincte la nivelul autorităților și proceduri de coordonare și consultări pe multiple nivele.	
	66.	32. Cu referire la domeniul de aplicare, deși Nota informativă conține elementele care delimitează proiectul de lege de Legea nr. 25/2016, considerăm acestea ca fiind insuficiente pentru reglementare separată. Or, pentru certitudine juridică și eficiență în aplicare este necesar un sediu juridic consolidat.	A se vedea opinia Ministerului Justiției la obiecția cu nr. 1.
	67.	33. Totodată, deși Nota informativă prevede că proiectul nu reclamă careva implicații financiare în aplicare, considerăm că prevederea din art. 18 alin. (2), nemijlocit crearea bazelor de date proprii privind punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale, indică asupra unor cheltuieli ce țin de crearea, păstrarea, securitatea bazei de date.	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (anterior – Ministerul Economiei)	68.	Potrivit notei informative, proiectul este elaborat în contextul angajamentelor asumate ca urmare a aprobării de către Consiliul European a cererii de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, potrivit căreia statul urmează să întreprindă un șir de acțiuni ținute spre consolidarea democrației și statului de drept. Totodată, potrivit autorului, proiectul urmărește instituirea unui mecanism de punere în aplicare, la nivel național a măsurilor restrictive internaționale, stabilite prin actele Uniunii Europene, actele și deciziile organizațiilor internaționale sau a altor state, care nu sunt obligatorii pentru Republica Moldova, dar pe care aceasta a decis să le pună în aplicare, precum și instituirea unor măsuri restrictive, în conformitate cu practica internațională, din proprie inițiativă. De menționat că, Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale reglementează aplicarea măsurilor restrictive internaționale și din propria inițiativă a Republicii Moldova, nu doar cele stipulate în documentele cu caracter obligatoriu pentru Republica Moldova. Astfel, se constată	A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 1.

	<p>reglementarea dublă a instrumentului de instituire a măsurilor restrictive internaționale din inițiativă proprie.</p> <p>69. Conceptual, considerăm că proiectul este necesar în eforturile declarate de deoligarhizare, însă nu este clar în ce măsură principiul prezumției nevinovăției este respectat, or pe parcursul textului actului normativ, raportat la subiecții restricțiilor internaționale, se operează cu noțiuni precum: „persoane în privința cărora există indicii, informații oficiale sau în spațiul public...”, „...informații credibile.”, care în opinia noastră, sunt ambigue și comportă riscuri de abuz la etapa de implementare a legii.</p> <p>Potrivit prevederilor art. 54 alin.(1) lit.a) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc. Drept urmare, proiectul urmează a fi revăzut în vederea excluderii formulărilor ambigue. Mai mult decât atât, relevăm că definirea subiecților restricțiilor (art. 3 din proiect) este prea largă și lasă multă discreție pentru autoritățile competente, fapt care va îngreuna esențial exercitarea atribuțiilor conferite prin lege.</p> <p>În continuare, notăm că măsurile restrictive internaționale (Capitolul II) trebuie să fie mai explicite și raportate la cadrul legal național din domeniul patrimonial. Astfel, spre exemplu, nu este suficient de clară restricția „interzicerea punerii la dispoziție, direct sau indirect, de fonduri...” (art. 6, alin (1) litera b)).</p>	<p>Prin intermediul reglementărilor referitoare la măsurile restrictive internaționale nu se urmărește a se consacra proceduri penale alternative și tipuri noi de sancțiuni penale, or, după cum s-a remarcat deja în opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 45, aceste măsuri nu au natura unor pedepse penale, ci a unor măsuri de ordin politic.</p> <p>Reiterăm în acest contextul faptul că aplicarea unor măsuri restrictive internaționale are, în mod normal, ca premisă, condamnarea unor persoane în state străine pentru comiterea unor fapte vizate de legea dată, nefiind posibilă însă punerea în aplicare a acestor pedepse din cauza faptului că persoanele respective se eschivează de la aceasta sau, după caz, tergiversarea desfășurării unor asemenea procese judiciare în privința persoanelor respective, asigurându-se prin aceasta evitarea angajării răspunderii juridice și crearea percepțiilor de impunitate.</p> <p>În asemenea circumstanțe, principiul prezumției nevinovăției nu poate fi invocat în speță, or impunerea măsurilor restrictive urmărește drept scop anume stimularea parcurgerii procedurilor judiciare „clasice”, în cadrul cărora atât persoana respectivă, cât și organele competente ale statului, să aibă șanse egale de a-și expune și argumenta poziția și de a cere ca instanța de judecată, la emiterea hotărârii judecătorești, să reiasă din</p>
--	---	---

		<p>argumentele aduse de către aceștia (primul beneficiind în acest sens de prezumția nevinovăției pe parcursul procesului, iar cei de-ai doilea – de posibilitatea de a desfășura legitim, dar și eficient, activitățile lor de colectare a probelor, de pregătire a materialelor pentru judecată și sesizare a instanței, precum și de participare în cadrul ședințelor; activități care ar putea fi paralizate de eschivarea de la răspundere a persoanelor vizate, aflate sub paravanul protector al prezumției de nevinovăție, prezumție care de altfel nici nu ar putea fi răsturnată de către organele de urmărire penală în afara unui proces judiciar, care însă nu se poate desfășura din cauza persoanei vizate de acesta).</p> <p>Cu referire la majoritatea prevederilor cap. II din proiect, inclusiv cu referire la cele invocate de către autorul avizului, s-a renunțat în contextul schimbării de format al proiectului.</p>
70.	<p>Prevederile proiectului în partea ce se referă la autoritățile cu competențe de a introduce măsurile restrictive, urmează a fi îmbunătățit pentru a oferi mai multă claritate și coerență a etapelor de consultare, avizare și aprobare a deciziilor privind instituirea măsurilor în cauză, implicit a măsurilor speciale.</p> <p>Totodată, considerăm improprie instituirea și desfășurarea procedurii de supraveghere prin ordinul ministrului economiei, prin prisma prevederilor întregului art. 23, inclusiv prin prisma competențelor autorității, consfințite în Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Economiei, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.143/2021.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Argumentele aduse de către autorul avizului nu constituie o bază solidă pentru justificarea poziției sale privind excluderea sarcinii Ministerului Economiei (subsecvent, a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării) de a asigura reglementarea aspectului particular legat de instituirea și desfășurarea procedurii de supraveghere în privința persoanelor juridice care solicită această măsură.</p>

		<p>Astfel, în cazul Ordonanței de Urgență nr. 202/2008 din România, de unde este inspirat articolul prenotat, Ministerul Economiei este parte a procedurii de măsură specială la o etapă anterioară (Autoritatea competentă transmite solicitarea persoanei juridice Ministerului Economiei, pentru verificarea îndeplinirii condițiilor... (OUG 202/2008, art. 81 alin (7)). Totodată, în proiectul de lege supus avizării, autoritatea competentă transmite solicitarea Consiliului interinstituțional de supervizare, nu Ministerului Economiei (art. 23, alin (6)). În tot cazul, Ministerul Economiei nu are în organigramă prevăzute unități pentru realizarea atribuțiilor respective.</p> <p>Suplimentar, prin prisma prevederilor art. 14 din Legea nr.100/2017, considerăm că procedura de instituire și desfășurare a procedurii de supraveghere urmează a fi aprobată prin hotărâre de Guvern.</p> <p>Rezumând cele expuse, Ministerul Economiei susține, de principiu, instituirea cadrului legal necesar pentru realizarea angajamentelor asumate în contextul obținerii statutului de țară candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană. Cu toate acestea, redacția propusă a proiectului urmează a fi revăzută în scopul excluderii obligației Ministerului Economiei de elaborare/aprobare a procedurii de supraveghere și în vederea stabilirii unui mecanism eficient de implementare ulterioară, astfel încât să nu fie posibile decizii discreționare și abuzuri.</p>	<p>În acest context, urmează a se atrage atenția asupra faptului că în vederea punerii în aplicare a prevederilor unei legi se adoptă nu numai hotărâri de Guvern (potrivit art. 14 din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>), ci, după caz, și acte normative ale autorităților administrației publice centrale de specialitate (potrivit art. 16 al aceleiași legi).</p> <p>În atribuirea sarcinii date către Ministerul Economiei s-a reieșit nu numai din soluția similară existentă la nivelul legislației din România, ci, cu predilecție, din atribuțiile proprii ale ministerului dat, consacrate în cuprinsul <i>Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 143/2021</i>, în conformitate cu care Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării este organul central de specialitate al administrației publice, care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate ce îi sunt încredințate, din cadrul cărora fac parte și domeniile „reglementarea mediului de afaceri” și „dezvoltarea antreprenoriatului și întreprinderilor mici și mijlocii” (potrivit pct. 6 subpct. 3) și 4) din <i>Regulament</i>).</p>
<p>Ministerul Finanțelor</p>	<p>71.</p>	<p>1) La art.2, la noțiunea ”blocarea fondurilor” urmează a fi reformulat textul ”utilizării ale fondurilor în orice mod care ar produce o schimbare a volumului, caracterului, localizării, proprietarului, posesiei, destinației acestora” în vederea respectării principiului previzibilității normelor juridice.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>

	<p>72. 2) Avînd în vedere restricțiile, care pot fi aplicate față de o persoană fizică/juridică prin efectul acestei legi, considerăm că art.3 din proiect urmează să stabilească cu o maximă precizie subiecții restricțiilor. De exemplu, prin proiect se propune că subiectul restricțiilor poate fi o persoană, în privința căreia există indicii/informații în spațiul public că aceasta face parte, colaborează sau a colaborat cu serviciile de informații străini ce desfășoară acțiuni ostile Republicii Moldova. Astfel, se constată că o persoană ar putea deveni subiectul restricțiilor în lipsa unor probe (doar în baza unor indicii/informații din spațiul public), care să ateste că aceasta colaborează/a colaborat cu organele prenotate.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observațiile cu nr. 45 și 69.</p>
	<p>73. 3) La art.3 pct.6 lit.a) urmează a fi reformulat textul "informații credibile" pentru a putea determina ce informații cad sub incidența acestei noțiuni.</p>	<p>Nu se acceptă Această sugestie nu se acceptă or, cazurile date pornesc anume de la o abordare subiectivă, și nu obiectivă, a cazului examinat (reieșind din specificul concret al speței în care se examinează posibila legătură dintre subiectul restricției și potențiala persoană asociată), prin urmare, autoritățile responsabile urmează să aibă asigurată o discreție în acest sens, iar o stabilire în abstract a tuturor categoriilor concrete de informații care ar putea atrage aplicarea prevederii respective va reprezenta o abordare prea rigidă a subiectului.</p>
	<p>74. 4) Potrivit art. 32 alin. (2) din proiect, persoanele fizice sau juridice, cu excepția subiecților restricțiilor, care dețin bunurile supuse măsurilor restrictive internaționale, au dreptul să ceară din partea statului acoperirea cheltuielilor necesare pentru conservarea și administrarea acestora în scopul împiedicării deprecierei sau devalorizării. Cererea de acoperire a acestor cheltuieli se adresează Serviciului Fiscal de Stat, iar dreptul la compensație pentru cheltuielile de administrare începe din momentul înștiințării</p>	<p>Nu se acceptă A se vedea observațiile cu nr. 23, 26 și 30 și opiniile Ministerului Justiției la acestea. În acest context, urmează a se atrage atenția autorului avizului că în optica acestui proiect de lege, bunurile respective nu au regimul juridic al unor bunuri infracționale, iar măsurile restrictive internaționale, după cum s-a</p>

	<p>autorității competente, potrivit art. 20 sau 26, după caz. Modalitatea de punere în aplicare a prevederilor prezentului alineat se stabilește prin ordin al directorului Serviciului Fiscal de Stat.</p> <p>Astfel, în scopul stabilirii unor proceduri unice și evitarea dublării atribuțiilor, considerăm oportun a exclude din sarcina Serviciului Fiscal de Stat obligația de compensare a cheltuielilor atribuită conform pct.32 alin.(2) din proiect.</p> <p>În susținerea acestei propuneri, menționăm că la moment există implementat un mecanism aferent acoperirii cheltuielilor necesare pentru conservarea și administrarea bunurilor infracționale, potrivit Regulamentului cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale (sechestrate), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 684 din 11.07.2018.</p> <p>Conform art. 11 din Legea nr. 48 din 30.03.2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale poate contracta persoane fizice și juridice, de drept public și privat, specializarea cărora va asigura cea mai eficientă realizare a atribuțiilor de evaluare și administrare a bunurilor infracționale indisponibilizate. Serviciile prestate de persoanele respective se achită din contul surselor financiare obținute din valorificarea bunurilor infracționale indisponibilizate.</p> <p>În corespundere cu pct. 11 din Regulamentul cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale (sechestrate), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 684 din 11.07.2018, cheltuielile pentru contractarea persoanelor fizice și juridice, de drept public sau privat se asigură din bugetul Centrului Național Anticorupție.</p> <p>Tot pe acest segment, pct. 53 din Regulament, stipulează că mijloacele financiare obținute din valorificarea bunurilor sechestrate, precum și mijloacele financiare sechestrate aflate în conturile trezoreriale gestionate de Agenție vor fi transferate conform prevederilor Codului de procedură penală al Republicii</p>	<p>menționat deja în contextul altor comentarii, nu sunt sancțiuni penale. Prin urmare, aici nu se justifică o aplicare prin analogie a mecanismelor consacrate prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 684/2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale (sechestrate)</i>, ci mai degrabă o extindere a cadrului normativ generic referitor la evidența, evaluarea și vânzarea bunurilor confiscate, fără stăpân, sechestrate ușor alterabile sau cu termen de păstrare limitat, a corpurilor delictive, a bunurilor trecute în posesia statului cu drept de succesiune și a comorilor (avându-se în vedere aici <i>Hotărârea Guvernului nr. 972/2001</i>).</p>
--	--	---

		<p>Moldova nr.122/2003, în baza unei instrucțiuni elaborate și aprobate de către directorul Centrului Național Anticorupție.</p> <p>Reieșind din cele expuse, susținem propunerea de a implementa în privința bunurilor supuse măsurilor restrictive internaționale a unui mecanism similar celui aplicat de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale în privința bunurilor infracționale, ceea ce va asigura uniformitate și coerență în reglementarea și aplicarea prevederilor legale.</p> <p>Propunerea este susținută și de faptul că, art.33 din proiect prevede modul de administrare a bunurilor cărora li se aplică măsuri restrictive internaționale, fiind expus în alin.(1), (5)-(6) faptul că Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale decide asupra modului de administrare a bunurilor blocate care fac obiectul măsurilor restrictive internaționale, iar pentru acoperirea cheltuielilor legate de administrarea bunurilor se folosesc, în primul rând, sporurile și veniturile realizate pe durata administrării acestora sau mijloacele obținute de la vânzarea bunurilor sau a unei părți a acestora.</p>	
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	75.	<p>Urmare examinării proiectului hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept (număr unic 950/MJ/2022), în limita competențelor funcționale, comunicăm susținerea acestuia.</p> <p>Totodată, în conformitate cu prevederile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 100/2027 cu privire la actele normative, Nota informativă la proiect se va completa cu compartimentele 7-11, potrivit modelului expus în Anexa nr. 1 la legea citată.</p>	Se acceptă
Oficiul Avocatului Poporului	76.	<p>Proiectul de lege include prevederi care vizează modalitatea de transpunere în legislația națională a sancțiunilor internaționale impuse de state străine sau organizații internaționale. Autorul proiectului a indicat că în legislația din domeniu examinată cu</p>	<p>Observații de natură generică. Ministerul Justiției a luat act de acestea și menționează că în cadrul proiectului aspectele legate de adoptarea actelor interne în temeiul legislației</p>

ocazia elaborării proiectului au enumerate actele adoptate în Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Canada, Australia, precum și actele Uniunii Europene (Regulamentul UE 2020/1998) privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului. Au fost analizate totodată și prevederile similare referitoare la punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale existente în cadrul legislației din România (Ordonanța de Urgență nr. 202/2008). Pe de altă parte, nu există indicii clare asupra standardelor aplicabile în acest domeniu, un exemplu de bună practică la nivelul Consiliului Europei, ce ar fi relevante inclusiv pentru Republica Moldova.

Deși autorul prezintă argumente în privința oportunității proiectului de lege unele prevederi, în opinia noastră, comportă risc de interpretare discreționară, aplicarea unor practici incorecte și abuzive, ceea ce va putea afecta ordinea juridică în stat și va duce inclusiv la încălcarea drepturilor și libertăților omului.

Ombudsmanul nu neagă necesitatea sporirii practicilor de combatere a fenomenului corupției, însă, proiectul în redacția propusă conține elemente de imprevizibilitate, precum și **ingerințe de ordin normativ care ar putea fi calificate ca o îngrădire a prevederilor constituționale cu privire la statul de drept și drepturile omului.**

Avocatul Poporului relevă că „statul de drept” este consacrat într-o serie de instrumente internaționale din domeniul drepturilor omului și în alte documente de stabilire a standardelor în materie. Conceptul „statului de drept”, consacrat, împreună cu democrația și drepturile omului în Preambulul Convenției Europene, reprezintă cei trei piloni ai Consiliului Europei, organizație internațională al cărui membru este și Republica Moldova.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că principiul statului de drept, menționat în preambulul Convenției, este „un element al patrimoniului spiritual comun al statelor membre ale

cu privire la măsurile restrictive internaționale și posibilitatea de contestare a acestora a fost dezvoltată suplimentar, pentru a se asigura un spor de claritate.

Consiliului Europei” și se referă la Convenție în ansamblu. Acest principiu al statului de drept a fundamentat, în special, cerința stabilită de Curte de protecție adecvată împotriva **ingerințelor arbitrare ale puterii publice** (a se vedea, inter alia, Hotărârile CEDO Engel și alții v. Olanda din 8 iunie 1976, Klass și alții v. Germania 6 septembrie 1978, Malone v. Regatul Unit din 2 august 1984 etc.).

În Raportul privind preeminența dreptului, Comisia de la Veneția a stabilit că legile trebuie să se aplice în mod egal tuturor, cu excepția situațiilor în care există deosebiri obiective care justifică diferențierea [CDL-AD(2011)003rev, § 65]. Totodată, Comisia a subliniat că respectarea principiului preeminenței dreptului nu se limitează doar la punerea în aplicare a prevederilor explicite și formale ale legii și ale Constituției, ci implică, totodată, un comportament și practici constituționale care să faciliteze conformarea cu normele formale de către toate organele constituționale și respectul reciproc între acestea (a se vedea Avizul nr. 685/2012 din 17 decembrie 2012, CDL-AD(2012)026, § 72).

O trăsătură esențială a statului de drept este subordonarea rigidă a tuturor, inclusiv a instituțiilor statale, normelor clare, previzibile și prestabilite ale dreptului.

În acest sens, Ombudsmanul reiterează că principiul preeminenței dreptului și respectarea drepturilor omului sunt garantate în special de articolul 1 alin. (3) din Constituție.

La fel, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a menționat că statul de drept se fundamentează pe justiție și nu pe oportunitate.

Fără a denunța categoric importanța și impactul oportunității, Avocatul Poporului consideră că justiția trebuie aplicată numai în cadrul legal. Iar arogarea unor drepturi puterii executive în locul instanței de judecată, ar putea încălca principiul separației și colaborării puterilor în stat garantat de articolul 6 din Constituție.

	<p>Totodată, și articolul 20 din Constituție, care garantează dreptul de acces liber la justiție, stabilește că dreptul de acces liber la justiție trebuie realizat în condițiile legii, în vederea garantării respectării rigorilor unui tribunal instituit de lege. Orice abatere de la acest standard reprezintă o încălcare a articolului 20 din Constituție (a se vedea, mutatis mutandis, Gurov v. Moldova, 11 iulie 2006, §§ 37-39; Guðmundur v. Islanda [MC], 1 decembrie 2020, § 220).</p> <p>Avocatul Poporului menționează că statele sunt garanți ai democrației, ai drepturilor omului și ai statului de drept și poartă responsabilitatea pentru punerea lor în aplicare.</p> <p>În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reiterat că fenomenul corupției constituie o amenințare la valorile statului de drept, democrație și drepturile omului, subminează principiile bune-administrației, echității și justiției sociale, denaturează concurența, împiedică dezvoltarea economică și periclitează stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al societății.</p> <p>Prin urmare, este imperios necesară asigurarea unor mijloace legale, adecvate și eficiente, compatibile cu procesul continuu de modernizare și tehnologizare, astfel încât fenomenul infracțional al corupției să poată fi controlat și diminuat. Tocmai de aceea protecția drepturilor individuale nu poate fi una absolută, acestea nu pot fi exercitate în absurdum, ci pot constitui obiectul unor restrângeri care sunt justificate în funcție de scopul urmărit. Astfel, Curtea Constituțională încurajează și salută toate eforturile depuse de autoritățile competente în lupta cu acest fenomen.</p> <p>În acest sens, Ombudsmanul consideră important ca aceste eforturi să nu pericliteze ordinea constituțională, să nu pună în pericol stabilitatea instituțiilor democratice și să nu încalce drepturile fundamentale ale omului.</p>	
77.	<p>Analizând conținutul proiectului de lege, am considerat imperios necesar de a fi clarificate normele din proiectul de lege propus spre consultare publică, care comportă anumite riscuri:</p>	<p>Se acceptă A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 1.</p>

	<p>- Atât în nota informativă, cât și în proiectul proiectul de lege nu este definit clar care este scopul legitim, principiile ce derivă din aplicarea legii, proporționalitatea măsurilor aplicate având în vedere existența unui cadru general de reglementare a aplicării măsurilor restrictive internaționale (Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale). În acest context, ca și soluție ar putea fi examinată oportunitatea ajustării/operării modificărilor la legea respectivă;</p>	
78.	<p>- Sintagma „orice persoană fizică și juridică ” este una vagă și imprevizibilă. În acest sens, recomandăm a fi exclusă sau revizuită, deoarece oferă autorităților aplicarea în mod discreționar și arbitrar a sancțiunilor împotriva oricăror persoane fizice și juridice, care prin acțiunile sau inacțiunile culpabile au atentat la asigurarea respectării drepturilor și libertăților omului, al dezvoltării și consolidării democrației și statului de drept (art.1). Ulterior se prezintă o listă de persoane fizice și juridice în a căror privință se aplică măsurile restrictive internaționale (art.3);</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
79.	<p>- Sintagma „acte de corupție majoră” este contrară principiului clarității și previzibilității normelor juridice și necesită a fi concretizată (art.3, sbpct 3);</p>	<p>Nu se acceptă După cum s-a remarcat deja în cuprinsul comentariilor anterioare, reglementările prevăzute la art. 3 vin să consacre o abordare subiectivă, și nu obiectivă, a situațiilor subiecților în privința cărora Republica Moldova poate aplica măsuri restrictive internaționale (reieșind din specificul concret al speței în care se examinează oportunitatea aplicării măsurii restrictive internaționale, circumstanțele individuale ce sunt incidente în cazul fiecărui subiect al restricțiilor etc.), prin urmare, autoritățile responsabile urmează să aibă asigurată o discreție în acest sens, iar o stabilire în abstract a tuturor situațiilor când</p>

			<p>actele de corupție ar putea fi calificate ca fiind majore va reprezenta o abordare prea rigidă a subiectului.</p> <p>În acest sens, pentru a se asigura un echilibru între cerința de flexibilitate a normei juridice, pe de o parte, și cerința de claritate a acesteia, norma respectivă stabilește că <u>„activități care pot fi calificate ca acte de corupție majoră, atunci când se iau în considerare, printre altele, impactul acestora, sumele implicate, influența persoanei implicate sau poziția autorității/complicitatea guvernului statului străin în cauză în actele date”</u>, indicând prin aceasta și criteriile de ghidare a autorităților în procesul de luare a deciziilor.</p> <p>Remarcăm totodată că în cuprinsul proiectului, pentru elucidarea acestui aspect, nu pot fi preluate careva repere existente la nivelul legislației interne (cum ar fi reglementarea <u>„proporțiilor deosebit de mari, proporții mari, daune considerabile și daune esențiale”</u> din cadrul art. 126 din <i>Codul penal</i>), din motiv că măsurile restrictive internaționale vizează, în mare parte fapte comise de subiecți în state străine, cu realități socio-economice diferite, care nu permit consacrarea la nivel de lege a unor reglementări detaliate care ar acoperi toate situațiile practice de corupție mare, indiferent de locul unde actele respective efectiv s-au produs, și care au atras, subsecvent, impunerea unor măsuri restrictive la nivel internațional la care Republica Moldova a aderat.</p>
--	--	--	--

	<p>80. - Măsurile restrictive internaționale nu oferă suficiente garanții împotriva riscului de utilizare abuzivă sau de interpretare extensivă a dispozițiilor, prin ce ar putea genera încălcarea dreptului la proprietate, la libera circulație, accesului liber la justiție. Aceste măsuri ar trebui evaluate prin prisma testului de legalitate, legitimitate, necesitate într-o societate democratică (art.4);</p>	<p>Observații de natură generică. A se vedea comentariul Ministerului Justiției la observația cu nr. 76.</p>
	<p>81. - Considerăm că măsurile prevăzute la art.5 nu determină clar condițiile și termenul de aplicare acestor măsuri, modul de revocare sau încetare și exercitarea unui control asupra necesității menținerii măsurii. Totodată, prevederile lit.b) din art.5 nu definește clar în ce scop se face refuzul pentru acordarea oricăror vize sau anularea acestora. Aceasta reprezintă în sine o măsură excesivă în raport cu obiectivul ce trebuie atins. Or refuzul sau anularea vizelor obținute urmare unei restricții aplicate cu un anumit scop, poate restrânge nejustificat dreptul de a dispune de alte tipuri de vize (în scop de muncă, studii etc).</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
	<p>82. - Rolul și atribuțiile Consiliului interinstituțional de supervizare, ca organ executiv, ar putea fi inadecvate în contextul în care lipsesc garanții procedurale echitabile, competențe de examinare atribuite exclusiv instanței de judecată. Arogarea acestor competențe Consiliului în locul instanței de judecată ar putea constitui o încălcare a principiul separației și colaborării puterilor în stat, garantat de art.6 din Constituție (art.11, 12);</p>	<p>Mecanismul de aplicare pe teritoriul Republicii Moldova a măsurilor restrictive internaționale este unul complex, incluzând în sine adoptarea mai multor tipuri de acte (inclusiv de către Consiliul interinstituțional de supervizare), natura juridică a cărora este diferită, variind de la acte politice (controlul jurisdicțional al cărora este exclus de principiu) la acte administrative, care pot fi contestate în ordinea generală a contenciosului administrativ. În cadrul proiectului de lege au fost incluse prevederi suplimentare în vederea clarificării acestui aspect.</p>
	<p>83. - Oferirea posibilității Consiliului Audiovizualului de a decide retragerea licenței de emisie eliberată anterior unui furnizor de servicii media, care este deținut sau controlat de un subiect al</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se</p>

	<p>restricțiilor, prezintă un risc de arbitrar care ar putea afecta dreptul la proprietate și libertatea de exprimare și accesul la informație (art.17 alin.(4)).</p>	<p>renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
	<p>84. - Drepturile discreționare oferite supraveghetorului de a avea acces în toate locațiile în care își desfășoară activitatea persoana juridică și acces la toate documentele primite de persoana juridică sau care emană de la aceasta, respectiv documente financiar-contabile, juridice și alte documente care privesc activitatea economică, precum și să exercite atribuțiile specifice unui administrator pot genera un risc sporit de abuz în respectarea dreptului la proprietate și accesul la informație cu caracter personal (art.24);</p>	<p>Nu se acceptă Atribuțiile respective ale supraveghetorului, la care face referință autorul sesizării, nu sunt „drepturi discreționare”, ci împuterniciri legale, care joacă un rol-cheie în mecanismul de realizare a procedurii de supraveghere, scopul de bază al căreia este de a se asigura ca persoana juridică supravegheată nu va utiliza bunurile sale în scopuri care ar urmări eludarea măsurilor restrictive internaționale. Or, în emiterea unei asemenea observații, se omite faptul că supraveghetorul are și un set de obligații prevăzute de lege, care include printre altele și obligația de a informa de îndată autoritatea competentă, precum și Consiliul interinstituțional de supervizare, în legătură cu constatările făcute în privința activității persoanei juridice și a unor acte concrete ce conțin indicii ale unor eludări a măsurilor restrictive internaționale, precum și cu punctul de vedere prezentat de persoana juridică respectivă. Nu este de prisos a se menționa aici că sistemul de supraveghere asupra unei persoane juridice reprezintă în esență o „derogare” condiționată de la aplicarea măsurii particulare a blocării fondurilor și resurselor economice a persoanei juridice respective, care se acordă exclusiv pe baze benevole (la solicitarea însăși a persoanei</p>

		juridice afectate de restricția respectivă) și care reprezintă un beneficiu de natură excepțională acordat de autoritățile statului, pentru a asigura salvagardarea activității și, în ultima instanță, a existenței, persoanei juridice respective.
85.	- Sintagma „în măsura posibilului” este una vagă și nu este în corespundere cu principiul clarității și previzibilității, nu oferă o protecție împotriva arbitrarului, prin urmare necesită a fi revizuită (art.30 alin.(3));	Se acceptă Prevederea respectivă din proiect se reformulează după cum urmează: „(3) Autoritatea competentă potrivit prezentei legi va asigura informarea subiectului restricției despre solicitările de derogare făcute de părți interesate de a avea acces la fondurile sau resursele economice blocate care îi aparțin sau se află în deținerea ori sub controlul său, recurgând în acest sens la toate modalitățile de comunicare a actelor către destinatar, reglementate de lege.”.
86.	- De asemenea, normele care prevăd gestionarea bunurilor cărora li se aplică măsuri restrictive internaționale ar putea fi aplicate în mod discreționar și ar putea admite ingerințe nejustificate în exercitarea dreptului la proprietate (art.33);	Observație de natură generică, care nu permite furnizarea unei opinii mai detaliate din partea Ministerului Justiției. Suplimentar, urmează a se analiza și observația cu nr. 30, precum și opinia Ministerului Justiției la aceasta.
87.	- Lipsa unor reglementări clare ce ar prevedea modalitatea de contestare (control judiciar) a tuturor măsurilor întreprinse de autoritățile competente și Consiliul interinstituțional de supervizare viz a viz de restricțiile și măsurile speciale aplicate asupra subiecților și bunurilor acestora;	A se vedea opinia Ministerului Justiției la observațiile cu nr. 76 și 82.
88.	- Lipsa unor garanții de informare oferite subiecților vizati de sancțiuni cu privire la aplicarea acestora și motivele acestei decizii;	Proiectul de lege a fost completat cu prevederi corespunzătoare.
89.	- Nu este reglementat dreptul de a contesta în instanța de judecată decizia inițială de impunere a sancțiunii, inclusiv procedura de a	A se vedea opinia Ministerului Justiției la observațiile cu nr. 76 și 82.

	scoate din lista de sancțiuni persoanele vizate și de despăgubire adecvată în caz de eroare;	
90.	- Lipsește un mecanism de cooperare între state prin utilizarea schimbului de informații cu privire la persoanele incluse în listele de sancțiuni și a motivelor pentru convingerea lor rezonabilă că aceste persoane sunt responsabile pentru încălcări grave ale drepturilor omului;	Aspectul invocat de autorul avizului este reglementat deja de art. 15 din <i>Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale</i> . În contextul schimbării formatului proiectului și transformării acestuia într-un proiect de lege privind modificarea <i>Legii nr. 25/2016</i> , careva norme similare în proiect nu vor mai fi incluse.
91.	- Nu se reglementează posibilitatea intervenirii organizațiilor necomerciale locale, naționale și internaționale care militează pentru drepturile omului cu informații și dovezi cu privire la încălcările drepturilor omului.	Proiectul de lege a fost completat cu o prevedere suplimentară, care va relua sugestia dată (vizează completarea art. 6 din <i>Legea nr. 25/2016</i> cu un alineat suplimentar), stabilind următoarele: <i>„(2) În cazul măsurilor restrictive internaționale adoptate de către Republica Moldova din proprie inițiativă, decizia privind stabilirea acestora poate fi adoptată inclusiv în urma luării în considerare a dovezilor obținute de alte state, de organizații necomerciale de protecție a drepturilor omului, precum și în baza unor informații obținute din surse aflate în afara teritoriului țării, cum ar fi persoane fizice și juridice, inclusiv organizații necomerciale, care monitorizează situația legată de comiterea unor fapte prevăzute la art. 4 sau cărora aceasta le-a devenit cunoscută pe altă cale.”</i>
92.	- Nu este clar care instituție din Uniunea Europeană aplică aceste măsuri, tipul instituțiilor care stabilesc aceste sancțiuni, prin ce acte guvernamentale, judecătorești, mecanisme extrajudiciare. În special	Aspectele invocate de autorul avizului excedează obiectul de reglementare al prezentului proiect și, în genere, al cadrului

	<p>nu prevede clar cine a stabilit sancțiunile și unde au avut loc comiterea acestor fapte, precum și locul stabilirii încălcărilor și dacă se are în vedere de încălcări stinse sau nestinse;</p>	<p>normativ intern referitor la măsurile restrictive internaționale.</p> <p>Procedurile legale referitoare la instituirea măsurilor restrictive internaționale la nivelul Uniunii Eruopene sunt reglementate prin actele comunitare, acestea nefiind susceptibile de o consacrare secundară la nivelul unui stat.</p>
93.	<p>- Proiectul nu oferă claritate privind respectarea principiului prezumției nevinovăției, în cazul în care nu există o hotărâre judecătorească definitivă asupra persoanei vizate de sancțiuni. Or, standardele în domeniul drepturilor omului presupun că orice persoană este nevinovată până la rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești de condamnare. Acest principiu îi permite bănuितului, învinuitului sau inculpatului să fie considerat de bunăcredință și să se apere de orice posibilă acuzație injustă sau neproportională. Persoana supusă unei măsuri preventive, în conformitate cu principiul prezumției de nevinovăție, se consideră nevinovată și trebuie tratată cu nepărtinire și umanism, în condiții ce nu cauzează suferințe fizice sau morale și nu înjosesc demnitatea persoanei. În acest sens, proiectul de lege se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională conexe, precum dreptul la libertate individuală și siguranța persoanei, principiul inviolabilității persoanei, principiul legalității procesului penal și al protecției împotriva arbitrariului, principiul proporționalității și rezonabilității la aplicarea arestării preventive, prezumția nevinovăției pe care autorul trebuie să le clarifice.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observațiile cu nr. 45 și 69.</p>
94.	<p>În concluzie, în vederea instituirii unor măsuri clare în lupta împotriva corupției, precum și prevenirii încălcării drepturilor și libertăților omului, recomand ca proiectul de lege să fie supus unor dezbateri publice largi, inclusiv prin expertizarea de către Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 13.</p>

<p><i>Serviciul de Informații și Securitate</i></p>	<p>95. I. Examinând conceptul precum și conținutul proiectului, concluzionăm că în mare parte obiectul de reglementare al acestuia se contrapune cu obiectul de reglementare al Legii nr. 25 din 04.03.2016 privind măsurile restrictive internaționale.</p> <p>Astfel, menționăm că art. 1 din Legea nr. 25/2016 reglementează modul de introducere, aplicare și ridicare de către Republica Moldova a măsurilor restrictive internaționale care sunt stabilite:</p> <p>a) prin rezoluțiile Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, adoptate în baza prevederilor art. 41 al Cartei Națiunilor Unite;</p> <p>b) prin actele Uniunii Europene la care Republica Moldova s-a aliniat;</p> <p>c) prin actele și deciziile adoptate de organizațiile internaționale sau de alte state, la care Republica Moldova s-a aliniat;</p> <p>d) de Republica Moldova din proprie inițiativă.</p> <p>Totodată, conform art. 3 din Legea nr. 25/2016, măsurile restrictive internaționale aplicate de Republica Moldova au drept scop stabilirea și menținerea păcii și securității internaționale, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, prevenirea și combaterea terorismului, dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept în conformitate cu principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite, normele de drept internațional și obligațiile asumate de Republica Moldova pe plan internațional.</p> <p>Astfel, analizând art. 1 din proiectul de lege și articolele 1 și 3 din Legea nr. 25/2016, observăm același domeniu de aplicare, or conform proiectului, legea reglementează modalitatea de punere în aplicare... a măsurilor restrictive internaționale, ce sunt stabilite:</p> <p>a) prin actele Uniunii Europene, prin actele și deciziile adoptate de organizațiile internaționale ...;</p> <p>b) de Republica Moldova din proprie inițiativă;</p>	<p>Se acceptă</p> <p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 1.</p>
---	---	--

	<p><u>și care au fost adoptate cu scopul special al asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al dezvoltării și consolidării democrației și statului de drept ...</u></p> <p>Totodată, art. 2 din proiect utilizează termeni identici cu cei utilizați în Legea nr. 25/2016, iar definițiile acestora sunt expuse diferit, și ar genera suplimentar alte interpretări confuze ale prevederilor legii. În acest sens, se impune respectarea art. 54 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative.</p> <p>Astfel, conceptul și obiectul de reglementare al proiectului supus avizării se contrapune în mare parte cu Legea nr. 25/2016, motiv din care există dubii privind pertinența și relevanța proiectului în varianta unei legi separate.</p>	
	<p>96. II. La art. 3:</p> <p>1) alin. (2), sintagma „sunt responsabile” nu se încadrează în nici una din formele de participatie în săvârșirea unei infracțiuni/contravenției, or nu este clar cum va fi stabilit dacă persoana este responsabilă de o faptă ilicită, nefiind autor, organizator, instigator sau complice. Obiecția este valabilă și la redacția alin. (3).</p>	<p>În legătură cu sugestia de clarificare a cuvintelor „sunt responsabile” din cadrul art. 3 alin. (2), prin prisma formelor de participatie recunoscute de legislația penală internă, atragem atenția asupra faptului că prevederea respectivă urmează a se aplica eventual nu doar în situațiile în care analizăm aplicarea unor măsuri restrictive internaționale cu referire la persoane care sunt atrase în cadrul unor procese penale (în interiorul sau în afara țării), care din varii motive nu pot fi finalizate, examinarea acestora tergiversându-se, ci și în situațiile în care asemenea procese penale nu sunt intentate din cauza inacțiunilor autorităților responsabile ale unui stat străin, moment în care nu mai putem vorbi despre o formă de participatie penală a persoanei respective, ci numai despre o eventuală „responsabilitate” a acesteia în comiterea unor fapte din cercul celor prevăzute</p>

	<p>2) alin. (3), sintagma „funcții publice importante” propunem a fi substituită cu textul „funcții publice de conducere de nivel superior (sau echivalentul acesteia la nivel internațional)” întru ajustarea la prevederile Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public;</p> <p>Totodată, la același alineat (3), propunem sintagma „corupție majoră” a fi substituită cu sintagma „corupție în proporții deosebit de mari”.</p>	<p>de lege, care poate fi dedusă din alte informații relevante pentru luarea deciziilor de către autoritățile competente.</p> <p>Cu referire la propunerea de substituție a noțiunii de „unei funcții publice importante la nivel național și/sau internațional, astfel cum sunt acestea definite la art. 3 din <i>Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului</i>” cu noțiunea de „funcții publice de conducere de nivel superior (sau echivalentul acesteia la nivel internațional)” (în conformitate cu prevederile prevederile <i>Legii nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public</i>), remarcăm că nu putem adera la această propunere din considerentul că noțiunea respectivă din <i>Legea nr. 158/2008</i> vizează un cerc mai restrâns de subiecți, decât noțiunea din <i>Legea nr. 308/2017</i>, ceea nu corespunde intenției particulare a autorului proiectului, care urmărește a acoperi în acest context a acoperi un cerc mai extins de subiecți cărora potențial le-ar putea fi aplicate măsuri restrictive internaționale pe teritoriul Republicii Moldova (prin aderarea acesteia la niște măsuri aplicate deja pe plan extern sau prin aplicarea din proprie inițiativă a măsurilor restrictive internaționale). Se va remarca însă, în acest context, că noțiunile respective au fost excluse din cuprinsul <i>Legii nr. 308/2017</i> (prin <i>Legea</i></p>
--	---	---

	<p>3) la alin. (4), textul „indicii, informații oficiale sau în spațiul public” propunem a fi substituit cu textul „indicii temeinice sau informații oficiale”. Posibilitatea aplicării măsurilor restrictive internaționale în baza informațiilor neconfirmate sau cele apărute în spațiul public (eventual mass-media sau alte surse de informații neoficiale) poate afecta grav principiul nevinovăției, conform căruia persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă. Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Or, informațiile din spațiul public reprezintă nimic altceva decât anumite presupuneri neconfirmate, care nu pot servi ca bază juridică pentru limitarea drepturilor persoanei.</p> <p>Aceeași obiecție este valabilă și pentru sintagma „informații credibile” de la alin. (6) lit. b).</p>	<p><i>nr. 66/2023 pentru modificarea unor acte normative</i>), motiv pentru care se propune consacrarea acestora în cuprinsul <i>Legii nr. 25/2016</i> (prin intermediul prezentului proiect). Cu referire la propunerea de substituie a cuvintelor „corupție majoră” cu cuvintele „corupție în proporții deosebit de mari”, a se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 79.</p> <p>Propunerea de substituie a textului „indicii, informații oficiale sau în spațiul public” cu textul „indicii temeinice sau informații oficiale” se acceptă.</p> <p>Cu referire la remarca ce vizează cuvintele „informații credibile” de la alin. (6) lit. b), remarcăm că optica proiectului a fost schimbată sub aspectul persoanelor asociate unor subiecți ai restricțiilor, aceștia nemaifiind echivalați în regim juridic și tratament cu ultimii.</p>
97.	<p>III. La art. 17 alin. (4), considerăm că sancționarea furnizorului de servicii media în baza altor temeieri decât cele stabilite în art. 27 din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, depășește scopul declarat al proiectului de lege, și nu se poate</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se reanunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>

		interpretata ca o măsură restrictivă internațională. Mai mult ca atât, se creează premise pentru încălcarea art. 7 și 8 din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova.	
	98.	IV. În proiect nu se regăsesc prevederi clare privind procedura de contestare a deciziilor de aplicare a măsurilor restrictive internaționale, având în vedere că o parte din măsurile restrictive propuse, ar putea genera eventuale abuzuri și încălcări ale principiului legalității și prezumției nevinovăției.	Se acceptă Proiectul a fost completat cu prevederi suplimentare în acest sens.
	99.	V. Proiectul urmează a fi definitivat prin prisma normelor de tehnică legislativă, în special în corespundere cu prevederile art. 51 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.	Se acceptă
	100.	VI. Ținând cont de cele expuse, dar, totodată, având în vedere faptul că proiectul supus avizării vine cu unele proceduri mai detaliate, comparativ cu mecanismul prevăzut de Legea nr. 25/2016 privind măsurile restrictive internaționale, propunem examinarea obiecțiilor expuse în prezentul aviz și redactarea acestora într-un proiect de modificare al Legii nr. 25/2016 privind măsurile restrictive internaționale, or adoptarea unui act legislativ separat cu același obiect de reglementare ar compromite nu doar scopul urmărit de autorii proiectului, dar și ar genera potențiale riscuri de condamnări la CEDO a Republicii Moldova, în eventualitatea aplicării unor măsuri restrictive în baza noii legi.	Se acceptă A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 1.
Uniunea Avocaților din Republica Moldova	101.	1. Necesitatea acestui proiect este argumentată de autori în nota informativă prin modalitatea de punere în aplicare, distinctă de Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, a măsurilor restrictive internaționale obligatorii pentru Republica Moldova, precum și cele ale Uniunii Europene, ale altor state sau organizații internaționale, care sunt neobligatorii pentru Republica Moldova, dar la care ultima s-a alineat, precum și a măsurilor restrictive internaționale impuse de Republica Moldova din proprie inițiativă.	Se acceptă A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 1.

În această privință, subliniem că, modalitatea de punere în aplicare a acestor măsuri restrictive internaționale face obiectul de reglementare al art. 7-17 al Legii nr. 25/2016, care, în condițiile unei justificări rezonabile, pot fi modificate în vederea reglementării unei alte modalități de punere în aplicare a măsurilor restrictive internaționale la care Republica Moldova s-a aliniat.

Nici faptul că proiectul legii se referă strict la măsurile restrictive internaționale la care Republica Moldova s-a aliniat nu constituie un argument valabil pentru adoptarea unei legi noi, or Legea nr. 25/2016 reglementează deja aplicarea măsurilor restrictive internaționale adoptate de organele Uniunii Europene, de organizații internaționale sau alte state, neobligatorii pentru Republica Moldova, dar la care ultima s-a alinat voluntar.

Argumentul autorilor proiectului, precum că scopul urmărit ar fi distinct celui avut în vedere de Legea nr. 25/2016, la fel nu este unul valabil, deoarece atât proiectul, cât și Legea nr. 25/2016 la art. 3, menționează drept scop asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept. Prin urmare nu putem vorbi nici despre existența unui scop special al proiectului legii promovat de autori.

Cu referire la gama și specificul măsurilor restrictive propuse prin proiect, care ar fi „într- măsură considerabilă diferite de măsurile prevăzute la art. 4 din Legea nr. 25/2016”, menționăm că nici acest aspect invocat nu constituie un motiv plauzibil pentru elaborarea și adoptarea unei legi noi. Observăm în acest context că, atât Legea nr. 25/2016, cât și proiectul, conțin măsuri restrictive internaționale de ordin economic, financiar, de tranzit, survolare, intrare, ambele reglementând acest gen de măsuri restrictive, inclusiv blocarea fondurilor și resurselor economice ale persoanelor, aplicarea unor restricții la import, export, tranzit, servicii, de transport sau comunicații pentru anumiți subiecți ai restricțiilor și/sau pentru

	<p>anumite categorii de bunuri, cu singura diferență că proiectul conține reglementări mai detaliate în acest sens, iar Legea nr. 25/2016 conține un spectru mult mai larg de măsuri restrictive. Soluția optimă rezidă în modificarea Legii nr. 25/2016 care are drept obiect, inclusiv, alinierea la măsurile restrictive neobligatorii pentru Republica Moldova, urmărește aceleași scopuri, inclusiv, și presupune aplicarea inclusiv a măsurilor restrictive internaționale prevăzute de proiect. Îmbunătățirea Legii nr. 25/2016 este o soluție preferabilă și din punct de vedere al clarității legii și evitării paralelismelor de reglementare.</p>	
102.	<p>2. Cu privire la conceptul proiectului legii, de principiu legislația Magnitsky urmărește scopul aplicării anumitor măsuri restrictive de ordin administrativ, economic și de alt gen pentru cazurile în care persoana nu poate fi trasă la răspundere penală, contravențională, administrativă sau civilă conform legii naționale a statului care a adoptat și aplică legislația dată. Prin urmare, această legislație este aplicată în mod preponderent asupra cetățenilor străini și apatrizilor față de care nu poate fi aplicată legea penală, contravențională, administrativă sau civilă a statutului în cauză, dacă există dovezi sau acte jurisdicționale definitive că aceste persoane au comis fapte în afara jurisdicției teritoriale a statului, prin care au adus atingere gravă valorilor democratice, drepturilor și libertăților omului.</p> <p>În nota informativă la proiect este menționat că, proiectul este elaborat pentru stabilirea unui mecanism permanent de instituire din proprie inițiativă și de aplicare a măsurilor restrictive internaționale, care nu au caracter obligatoriu pentru Republica Moldova, stabilite de Uniunea Europeană, organizațiile internaționale și alte state, pe care Republica Moldova decide să le pună în aplicare.</p> <p>În acest sens, remarcăm că, la nivel național, există deja reglementări în acest sens, instituite prin Legea nr. 25/2016. Drept acte normative ale altor state, care, în mod similar, au instituit un cadru normativ de aplicare a măsurilor restrictive internaționale,</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 22.</p> <p>Suplimentar la cele expuse în cadrul opiniei respective, cu referire la ideile expuse de către autorul avizului pe marginea aspectului legat de aplicarea măsurilor restrictive internaționale de către un stat împotriva propriilor cetățeni, vom remarca următoarele:</p> <p>1. Cu referire la actele adoptate la nivelul Uniunii Europene pentru reglementarea aspectelor legate de aplicarea măsurilor restrictive internaționale, considerentele invocate în aviz nu sunt contestate de autorul proiectului. Cu toate acestea, urmează a se reține faptul că la înțelegerea sensului și scopurilor unui act normativ (fie el adoptat la nivel de stat, fie la nivel de organizație internațională, cum ar fi Uniunea Europeană) urmează a se reieși nu numai dintr-o lectură și interpretare textuală a actului respectiv, ci și dintr-o analiză contextuală, în preambulul unui act al Uniunii neputând fi indicat expres, din</p>

din care autorii s-au inspirat, sunt indicate exemplul Statelor Unite ale Americii, ale Uniunii Europene și altele.

Astfel, potrivit actului adoptat de Congresul Statelor Unite ale Americii (S.284 din 18.04.2016), denumit „Global Magnitsky Human Rights Accountability Act”, rezultă că acesta este aplicabil doar „străinilor” (definită drept persoană care nu aparține Statelor Unite ale Americii conform secțiunii 2 (3)), care sunt responsabili de violări grave ale drepturilor omului, recunoscute la nivel internațional, în baza unor dovezi credibile, comise împotriva persoanelor pe teritoriul oricărei țări străine. De asemenea, și domeniul încălcărilor care pot constitui temei pentru impunerea restricțiilor este limitat doar la asasinat extrajudiciare, tortură sau alte violări ale drepturilor omului recunoscute la nivel internațional și la fapte de corupție la nivel înalt, comise de reprezentanți ai guvernului, precum și cei care au rol de complice în aceste fapte.

În privința sancțiunilor, și aici „Global Magnitsky Human Rights Accountability Act” a limitat aceste sancțiuni la limitarea dreptului străinilor de a obține viză sau de a intra pe teritoriul SUA sau revocarea vizei și altor documente care permit intrarea și aflarea pe teritoriul SUA, blocarea tranzacțiilor persoanelor străine cu resurse economice și fonduri care se află, vin în SUA, sau sunt sau intră în posesia sau controlul unei persoane din SUA.

În raport cu acest exemplu, observăm că proiectul propus nu se limitează doar la cetățenii străini și apatrizi nerezidenți, ci la orice persoană fizică sau juridică din Republica Moldova, inclusiv în privința persoanelor aflate în exercițiul unei funcții publice importante la nivel național și membrilor organelor de conducere ale partidelor politice din Republica Moldova, fără să specifice, similar sursei de inspirație din SUA, că se limitează doar la străini. La art. 3 din proiect se utilizează cuvintele „Măsurile restrictive internaționale ... pot viza următoarele persoane fizice sau juridice din țară ...”.

motive lesne de înțeles, o referință la „potențiale probleme legate de încălcările grave ale drepturilor omului și abuzurile grave împotriva acestora la nivelul statelor Uniunii” sau la „atitudini pasive ale unor state membre cu referire la sancționarea comportamentului unor resortisanți ai săi prin care se aduce atingere drepturilor omului”, ceea ce nu exclude în niciun caz, *per se*, posibilitatea aplicării unor măsuri restrictive internaționale de către Uniune cu privire la cetățenii unui stat membru, precum nu se exclude nici posibilitatea ca după o aplicare inițială a măsurilor restrictive internaționale de către Uniunea, ulterior la acestea să se alăture și statul membru al cărui cetățean este persoana supusă măsurilor restrictive (ceea ce și s-a întâmplat în unele cazuri în practică, a se vedea în acest sens listele de sancțiuni internaționale adoptate de către Marea Britanie, anterior ieșirii acesteia din Uniune).

Un alt motiv pentru care în actele comunitare referitoare la reglementarea măsurilor restrictive internaționale, spre deosebire de reglementările interne similare ale statelor, nu se operează cu distincția „cetățeni – străini/apatrizi”, considerăm că rezidă în aceea că Uniunea Europeană este o uniune de state, cu un statut juridic *sui generis*, care adoptă trăsături atât de la o organizație internațională, cât și de la un stat. În acest context particular, cu toate că atestăm existența conceptului de

	<p>De asemenea, proiectul extinde domeniul de aplicare a legii la un spectru mult mai larg de încălcări, fără a justifica necesitatea acestei extinderi, precum și prevede o listă mai mare de măsuri restrictive. În special, spre deosebire de legea americană, care se aplică infracțiunilor comise de cetățeni străini în alte state, dar nepedepsite de acestea, proiectul moldovenesc se propune să aibă aplicare asupra actelor de corupție majoră, comise pe teritoriul Republicii Moldova de cetățeni ai Republicii Moldova.</p> <p>În ceea ce privește actele similare ale Uniunii Europene, Regulamentul UE 2020/1998, deși reglementările UE, spre deosebire de reglementările din SUA, nu menționează expres că sancțiunile se aplica pentru (i) naționaliilor altor state pentru și (ii) pentru infracțiuni comise în state străine, totuși, din textul reglementărilor UE (Decizia Consiliului (PESC) 2020/1999) rezultă că aceste reglementări constituie "instrumente de politica externă" (și nu internă) ale Uniunii Europene .</p> <p>Preambulul Deciziei Consiliului Uniunii Europene nr. 2020/1999 din 7 decembrie 2020 prevede clar că normele respective sunt adoptate în cadrul politicii externe și de securitate comune, care instituie măsuri restrictive, având în vedere SITUAȚIA ÎN ANUMITE ȚĂRI TERȚE și care vizează încălcări ale drepturilor omului sau abuzuri împotriva acestora.</p> <p>Reglementările europene susmenționate îndeamnă statele membre ale UE să stabilească norme privind sancțiunile aplicabile și să se asigure că acestea sunt puse în aplicare. La moment, numai 4 state europene (Letonia, Lituania, Estonia și Cehia) au adoptat legi Magnitsky la nivel național.</p> <p>Acest mecanism global al Uniunii Europene de sancționare a încălcărilor drepturilor omului – „EU Global Human Rights Sanctions Regime (EUGHRSR)” vine să suplimenteze mecanismul anterior de sancționare, care era limitat geografic și impunea stabilirea unui mecanism și regim separat de sancționare pentru</p>	<p>„cetățenie UE”, consacrat prin intermediul Tratatului de la Maastricht din 1992, se va remarca faptul că acest concept se bazează pe o idee de subsidiaritate și caracter secundar al cetățeniei UE față de cetățenia statului membru al Uniunii, remarcându-se faptul că cetățenia Uniunii se acordă tuturor cetățenilor statelor membre ale acesteia, și este adițională cetățeniei statului respectiv, neputând să o substituie pe aceasta. Din acest motiv, în actele Uniunii referitoare la regimul juridic al măsurilor restrictive internaționale nu se face o referire expresă la proprii cetățeni (a se înțelege și la cetățenii statelor membre), după modelul Statelor Unite ale Americii (la care face referință autorul avizului în analiza sa), ceea ce iarăși, subliniem acest fapt, nu presupune o imposibilitate/prohibiție potrivit cadrului normativ UE de a impune măsuri restrictive internaționale asupra propriilor cetățeni, dovada cea mai relevantă în acest sens constituind multitudinea de cazuri de includere în listele de sancțiuni internaționale ale UE ale unor persoane cu cetățenia statelor membre ale Uniunii.</p> <p>Se va remarca în acest sens faptul că unica prevedere din cadrul <i>Deciziei Consiliului 2020/1999</i> unde este pus în lumină aspectul de cetățenie este prevederea de la art. 2 alin. (2), care stabilește că „(2) <i>Un stat membru nu este obligat, în temeiul alineatului (1), să refuze intrarea pe teritoriul său a propriilor</i></p>
--	--	---

fiecare caz aparte, însă EUGHR SR nu necesită un cadru de reglementare separat și decizie a Consiliului UE pentru fiecare țară sau caz de încălcare pentru a adăuga noi persoane în lista de sancționare.

În raport cu acest mecanism de sancționare, observăm că acesta este parțial transpus în legislația națională prin intermediul Legii nr. 25/2016, care la fel face posibilă aplicarea la nivel național a măsurilor restrictive internaționale impuse de UE prin EUGHR SR. Totuși, proiectul nu doar că dublează mecanismul existent deja la nivel național, ci extinde spectrul său de aplicare asupra unor încălcări, care nu au fost incluse în Regulamentul UE 2020/1998, precum ar fi faptele de corupție, colaborarea cu serviciile de informații străine.

Subliniem că Uniunea Europeană nu a introdus în listele proprii de sancțiuni nici un funcționar public sau politician din Uniunea Europeană, sau lider de partid politic din Uniunea Europeană. De altfel, în contrast cu prevederile din proiect, EUGHR SR nu reglementează în mod special cine sunt victime sau făptuitori și nu țintesc funcționari publici din UE și lideri de partide politice din UE.

În concluzie, reglementările de sancționare a încălcărilor drepturilor omului la nivelul UE reprezintă instrumente de politică externă ale UE, orientate spre cetățeni străini, acuzați de acțiuni ilegale grave pe teritoriu străin („în anumite țări terțe”, în afara UE). În același timp, proiectul de lege analizat conține elemente de natură să permită caracterizarea acestuia drept o încercare a Republicii Moldova de a utiliza instrumentele de politică externă ale SUA/UE, aplicate de SUA/UE în raport cu state terțe și cetățenii străini, în scopul sancționării propriilor cetățeni pentru încălcări comise pe teritoriul Republicii Moldova, care nu au putut fi sancționate prin mecanismele juridice naționale.

resortisanți.”. După modalitatea de formulare a acestei prevederi se poate distinge deja cu certitudine că ea reprezintă în esență o „clauză de derogare expres autorizată de lege” pentru aplicarea unui anumit tip de măsură restrictivă internațională, care însă pune în lumină și caracterul său facultativ, lăsat la discreția fiecărui stat membru, de a decide asupra utilizării acestei derogări de la regimul juridic general.

2. Legat de aspectul privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale cu referire la persoane implicate în acte de corupție, remarcăm faptul că cadrul normativ UE într-adevăr nu include în lista sa de acțiuni care ar atrage posibilitatea aplicării unor măsuri restrictive internaționale și faptele de corupție, acesta fiind și motivul pentru care nu au fost incluse în listele de sancțiuni internaționale ale UE persoane culpabile de fapte de corupție (indiferent de cetățenia acestora), iar nu acela că persoanele ar fi avut cetățenia UE și aceasta a împiedicat aplicarea măsurilor restrictive.

Se omite însă faptul că la elaborarea prezentului proiect a fost analizat cadrul normativ privind măsurile restrictive internaționale existent nu doar la nivelul UE, ci și la nivelul altor state străine (Canada, Statele Unite ale Americii, Australia, Marea Britanie), toate aceste reglementări naționale incluzând în cadrul faptelor susceptibile de a atrage

În special, proiectul permite Republicii Moldova să urmărească funcționari publici și lideri de partide politice din Republica Moldova, pentru fapte comise pe teritoriul Republicii Moldova, fapt care îl transformă în instrument de politică internă în raport cu cetățenii proprii (contrar conceptului și doctrinei legilor „Magnitsky”).

aplicarea unor sancțiuni internaționale și fapte de corupție (de altfel, aplicând și în practică acest instrument destul de activ). Proiectul își propune în acest sens să realizeze o transpunere în cadrul normativ intern a soluțiilor existente în aceste legislații (de altfel, mult mai dezvoltate și extinse ca reglementările existente la nivelul Uniunii Europene), adaptându-le la specificul reglementării interne.

Prin urmare, în contextul declarat al proiectului, de a realiza o modernizare a cadrului normativ național referitor la aplicarea măsurilor restrictive internaționale, vom reitera că la preluarea soluțiilor existente în reglementările din materie ale altor state s-a recurs la o analiză extinsă a acestora, astfel încât să se asigure preluarea celor mai bune soluții existente în cadrul legislației acestora, cu transformarea subsecventă și a legii Republicii Moldova într-un instrument util care ar putea contribui la efortul global de combatere a faptelor ce atentează la drepturile omului, specificitatea cărora ar rezulta din intervenția unor elemente de ordin internațional în procesul de sancționare a acestora.

3. Cu referire la afirmațiile privind utilizarea proiectului în scopul transformării instrumentului măsurilor restrictive internaționale (un instrument de politică

			<p>externă, potrivit conceptului „Actelor Magnitsky”) într-un instrument de politică internă în raport cu cetățenii proprii, care ar consacra metode/proceduri alternative în scopul sancționării propriilor cetățeni pentru încălcări comise pe teritoriul Republicii Moldova, care nu au putut fi sancționate prin mecanismele juridice naționale existente, vom remarca cu titlu inițial că prevederile respective din proiect au fost revizuite, în sensul includerii unor condiții suplimentare pentru aplicarea măsurilor restrictive internaționale în privința propriilor cetățeni (a se vedea în acest opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 45).</p> <p>La ideea de a consacra posibilitatea aplicării măsurilor restrictive internaționale în privința cetățenilor Republicii Moldova nu s-a renunțat însă, iar în ceea ce privește argumentele aduse de către autorul avizului (referitoare la utilizarea unui mecanism de politică externă în scopuri de politică internă), vom remarca următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none">- posibilitatea abstractă de inițiere a unui proces penal cu referire la propriul cetățean pentru una din faptele care este susceptibilă de a atrage, potrivit standardelor internaționale, aplicarea unor măsuri restrictive internaționale, este un aspect important ce urmează a fi analizat meticolos în procesul de reglementare a subiectului dat (căzând aici de acord în totalitate cu considerentele invocate de mai mulți participanți la procesul de avizare,
--	--	--	---

		<p>potrivit căroro măsurile restrictive internaționale nu pot fi transformate în alternative la sancționarea penală a persoanei respective, la care ar fi tentate să recurgă autoritățile statului din considerentul că procedurile respective ar fi mai rapide și mai puțin solicitante/dificile din punct de vedere a sarcinii probei decât un eventual proces penal). Această posibilitate abstractă însă, suntem de opinia, că nu poate servi ca o circumstanță particulară care (tot în abstract) ar putea justifica ideea de inaplicabilitate a unei măsuri restrictive internaționale în privința aceleași persoane. Este superfluu a se menționa în acest context faptul că intentarea unui proces penal urmărește o anumită finalitate legală, după cum este superfluu a se invoca și faptul că procesele penale inițiate nu întotdeauna își ating finalitatea vizată de lege. Acest moment joacă un rol-cheie în contextul aprecierii posibilității aplicării unor măsuri restrictive internaționale față de persoana vizată și de un proces penal. În măsura în care procesul penal nu poate ajunge la o finalitate (examinarea acestuia este blocată, se tergiversează) exclusiv din cauza unor acțiuni ale persoanei vizate de acesta, acțiuni care nu se înscriu în exercițiul normal al drepturilor sale procesuale și care sunt însoțite de părăsirea teritoriului țării și nerevenirea acestuia (<i>reieșind și din beneficiul suplimentar al deținerii mai multor cetățenii, precum și a unor reședințe în alte state</i>), vizând o</p>
--	--	--

		<p>sustragere a acestei persoane de la participarea în cadrul ședințelor de judecată dar și de la o potențială punere în executare a sancțiunii aplicate de către instanța de judecată, nu vedem cum asemenea comportamente ar putea justifica o clemență din partea legiuitorului și cum aceste acțiuni admise de persoanele respective s-ar înscrie în raționamentele pentru care aplicarea unor măsuri restrictive internaționale nu ar putea fi aplicate, în teorie, împotriva propriilor cetățeni. În situația în care procesul final nu poate ajunge la o finalitate din cauza unor acțiuni/inacțiuni ale organelor statului, participante în procesul respectiv, <u>măsurile restrictive internaționale nu vor fi susceptibile a fi aplicate împotriva persoanelor respective.</u></p> <p>- suplimentar, o atenție particulară considerăm că urmează a fi acordată și cerințelor de respectare a principiului <i>non bis in idem</i> în cazurile în care se pune în discuție posibilitatea aplicării unor măsuri restrictive internaționale pe fundalul posibilității abstracte de angajare și a unei răspunderi penale pentru faptele respective. Faptul că o persoană nu poate fi supusă unei duble sancționări pentru aceeași faptă este un precept la care autorul proiectului aderă în totalitate, însă în legătură cu acest aspect urmează a se remarca faptul că pentru a pune în discuție aplicabilitatea acestui principiu urmează a se reieși din existența a două sancțiuni aplicate aceleși persoane. În</p>
--	--	---

			<p>acest context se reiterează opinia ministerului expusă deja, prin care s-a explicat că măsura restrictivă internațională nu are natura unei pedepse penale, acestea fiind măsuri de ordin politic, care nu pot pune nici măcar în teorie problema unei duble sancționări. Or, este oportun a se remarca aici mecanismul particular de aplicare a măsurilor date potrivit proiectului transmis spre avizare, mecanism care presupune un moment circumstanțiat de aplicare a măsurilor restrictive internaționale în privința cetățenilor Republicii Moldova (în cazul acestora fiind prevăzute un șir de condiții suplimentare necesare de întrunit), precum și un moment clar al ridicării acestor măsuri („<i>În cazul măsurilor restrictive internaționale prevăzute la art. 4 alin. (2), persoanele în privința cărora au fost aplicate măsurile date pot prezenta observații sau dovezi substanțiale noi, cu solicitarea reexaminării situației sale și a modificării sau, după caz, a ridicării măsurilor restrictive internaționale în privința sa. Decizia cu privire la ridicarea măsurilor restrictive internaționale în privința unei persoane poate fi luată dacă: (...) b) <u>persoana a fost urmărită penal în mod corespunzător pentru activitatea în care s-a angajat și fie în privința acesteia s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale ori achitarea, fie, urmare a condamnării acesteia de către instanța de judecată, aceasta a executat pedeapsa penală aplicată;</u>”). Prin</i></p>
--	--	--	---

		<p>urmare, în momentul în care se asigură atingerea finalității procesului penal în privința acestei persoane, măsurile restrictive internaționale se ridică potrivit legii. Așadar, proiectul de lege nu presupune o preluare cu titlu definitiv de către stat a bunurilor/activelor unei persoane sub paravanul unei „blocări/înghețări” a acestora (măsura restrictivă internațională care probabil se asociază cel mai des cu percepția unei „sanțiuni penale voalate” sau a unei confiscări de bunuri), observație ce prezintă relevanță deosebită pentru înțelegerea poziției autorului proiectului. Astfel, după cum poate fi constatat, proiectul țintește, în spiritul altor reglementări existente la nivel internațional, anume blocarea provizorie a posibilităților persoanelor implicate în comiterea unor fapte prevăzute de legea dată de beneficiere de unele bunuri, și nu o preluare automată a tuturor bunurilor acestor persoane aflate pe teritoriul statului în proprietatea acestuia din urmă, situația în care am cădea de acord că ar putea fi pusă problema încălcării principiului <i>non bis in idem</i>.</p> <p>- nu ne putem alinia nici la ideea potrivit căreia o aplicare a unei măsuri restrictive internaționale împotriva propriului cetățean ar reprezenta automat o utilizare a unui instrument de politică externă comod pentru rezolvarea unor obiective legate politica internă a statului. Credem că abordarea aici ar trebui să fie circumstanțiată, or, în anumite</p>
--	--	---

		<p>cazuri, suntem de opinie că inclusiv aplicarea unor măsuri restrictive internaționale împotriva propriilor cetățeni ar putea servi unor obiective de politică externă.</p> <p>Astfel, în contextul incidenței circumstanțelor particulare la care am făcut deja trimitere (o persoană ce deține mai multe cetățenii, inclusiv cea a Republicii Moldova, care la momentul inițierii unui proces judiciar în privința acesteia nu se află pe teritoriul țării și fiind informată despre proces, intenționat evită participarea la acesta, „refugiindu-se” într-un stat terț), putem remarca posibilitatea apariției unor situații practice când autoritățile naționale ar fi imposibilitate efectivă de a obține o eventuală extrădare a unei asemenea persoane, care ar putea să se stabilească într-o jurisdicție necooperantă sau, în genere, în anumite „zone gri” – teritorii ale unor state necontrolate efectiv de autoritățile legitime ale statului respectiv. Asemenea situații, în opinia noastră, atribuie valențe noi cazurilor de aplicare a unor măsuri restrictive internaționale față de proprii cetățeni, care în aceste spețe au mai degrabă o legătură formală cu Republica Moldova, decât una efectivă, și se pot adeveri a fi și instrumente eficiente de politică externă a statului.</p> <p>Această concluzie este întărită și de un alt considerent, care ar avea o incidență tangențială în contextul dat și care observăm că se omite în analiza efectuată de autorul avizului. Astfel, prevederile proiectului</p>
--	--	---

		<p>consacră un moment particular legat de necesitatea depunerii unor eforturi de către autoritățile și instituțiile competente de a încuraja guvernele altor țări să aplice măsuri restrictive internaționale cu referire la subiecții restricțiilor impuse potrivit prevederilor legii naționale (deci și cu referire la proprii cetățeni, subiecți ai restricțiilor). <u>Descrierea acestor eforturi instituționale reprezintă o componentă obligatorie a raportului anual pe marginea măsurilor restrictive internaționale, care este obligat să-l întocmească Consiliul interinstituțional de supervizare și să-l prezinte Parlamentului și Președintelui Republicii Moldova.</u></p> <p>Considerăm deci că impunerea unor măsuri restrictive internaționale împotriva cetățenilor Republicii Moldova în circumstanțele invocate deja anterior, urmate de depunerea unor eforturi instituționale pentru ca la aceste măsuri să se alinieze și alte state/organizații internaționale (care, în alte circumstanțe, ar putea să nu se sensibilizeze pe marginea încălcării drepturilor omului admise de anumiți cetățeni ai Republicii Moldova, în lipsa unui „declanșator” ce ar parveni de pe intern), ar reprezenta o dovadă în plus a naturii sale implicite de instrument de politică externă.</p>
103.	3. Suplimentar, ținând cont de principiul universalității jurisdicției penale asupra actelor de genocid, crimelor împotriva umanității și altor fapte, care cad sub incidența jurisdicției universale, legile Magnitsky nu ar trebui să se răsfrângă și asupra unor astfel de fapte	<p>Nu se acceptă</p> <p>Sugestia autorului avizului aparent vine în contradicție cu toate soluțiile existente la nivel internațional în materie de reglementare a</p>

	<p>și subiecți, care le-au săvârșit, or în acest caz pot fi aplicate alte instrumente juridice, inclusiv recunoașterea și executarea pe teritoriul Republicii Moldova a deciziilor instanțelor de judecată ale altor state și a tribunalelor internaționale a căror statut a fost recunoscut de Republica Moldova.</p> <p>Sub acest aspect, proiectul legii trebuie să specifice în mod expres limita de aplicare a acesteia doar în privința cazurilor în care nu sunt incidente instrumentele juridice naționale pentru atragerea la răspundere juridică a persoanelor date.</p>	<p>aplicării măsurilor restrictive internaționale (or, după cum a remarcat și autorul avizului, actele de genocid și crimele împotriva umanității cad sub incidența jurisdicției universale, atât în Republica Moldova, cât și în celelalte state, care au adoptat reglementări interne cu referire la măsurile restrictive internaționale, ceea ce virtual ar permite inițierea unui proces penal și în țările respective).</p> <p>În legătură cu corelarea aplicării unor măsuri restrictive internaționale cu posibilitatea inițierii unui proces penal pe marginea acelorași fapte și respectarea în acest sens al principiului non bis in idem, a se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 102.</p>
<p>104.</p>	<p>4. Este important de subliniat că, avocații nu pot cădea sub incidența dispozițiilor art. 3 sbp. 4), 5), sbp. 6) lit. a) (iii), (vi) și sbp. 6) lit. b) (iii) și (iv), or acordarea asistenței juridice de către avocat clientului său, în conformitate cu legislația și în temeiul contractului de asistență juridică, nu poate fi apreciată drept asociere cu subiecții restricțiilor și nu trebuie să constituie temei pentru includerea acestor avocați în rândul subiecților restricțiilor. În acest context, sunt elocvente Principiile de Bază ale Rolului Avocatului, adoptate la Congresul al Optulea al Națiunilor Unite despre Prevenirea Crimei și a Tratatamentul Delincvenților, Havana (Cuba), 27 august-7 septembrie 1990, potrivit cărora, la § 16 este stabilit că „Guvernele sunt obligate să asigure că avocații (a) sunt capabili să își îndeplinească toate funcțiile profesionale fără intimidare, piedică, hărțuire sau ingerință improprie”, iar la § 18 al Principiilor de Bază ale Rolului Avocatului este stabilit că: „Avocații nu vor fi</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Remarcăm faptul că proiectul a suferit o schimbare de optică sub acest aspect, persoanele asociate subiecților restricțiilor fiind excluse de sub incidența aceluiași regim juridic care este aplicabil nemijlocit subiecților restricțiilor.</p> <p>În schimb, persoanele asociate subiecților restricțiilor, cu toate că nu sunt echivalente după statut cu subiecții restricțiilor, însă cu referire la activitățile și tranzacțiile în care acestea sunt parte, autoritățile publice competente vor urma să întreprindă măsurile de precauție sporită privind clienții, prevăzute de art. 8 din <i>Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării</i></p>

	<p>identificați cu clienții lor sau cauzelor clienților lor ca urmare a îndeplinirii funcțiilor lor.”</p> <p>În consecință, considerăm necesară completarea proiectului cu o dispoziție expresă care să specifice că normele prezentei legi nu se aplică avocaților care, în exercitarea activității profesionale de avocat, au acordat asistență juridică clienților ce cad sub incidența prezentei legi. Mai cu seamă, atragem atenția la art. 20 din proiect, care obligă orice persoană, inclusiv avocații și avocații-stagiari, care au „date și informații” despre subiecții restricțiilor și despre bunurile acestora, despre tranzacții legate de bunuri, de a înștiința autoritatea competentă despre acestea, ceea ce încalcă secretul profesional al profesiei de avocat și principiul confidențialității informațiilor comunicate dintre avocat și client în legătură cu acordarea asistenței juridice. Aceleași considerente sunt aplicabile și dispozițiilor art. 32 din proiect.</p>	<p>terrorismului, precum și măsurile asigurătorii prevăzute de art. 33 din legea respectivă.</p> <p>În acest context, cu referire particulară la categoria profesională a avocaților, remarcăm faptul că aceștia sunt prevăzuți expres ca una din entitățile raportoare, potrivit art. 4 din <i>Legea nr. 308/2017</i>, și pe cale de consecință sunt ținute la realizarea tuturor obligațiilor legale ce derivă din necesitatea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, neputând reieși în acest context din necesitatea respectării secretului profesional.</p> <p>În egală măsură considerentele date vor fi aplicabile și în cazul prezentului proiect, avocații fiind în primă instanță una din entitățile raportoare care vor fi obligate ca prin intermediul lor să nu se realizeze careva acțiuni care ar duce la eludarea măsurilor restrictive internaționale. Fiind îndreptățite să vegheze asupra respectării regimului măsurilor restrictive internaționale prin prisma atribuțiilor legale pe care le au, avocații cu atât mai mult nu vor putea fi implicați ei nemijlocit în careva acțiuni de eludare a măsurilor restrictive, servind ca persoane interpușe în cadrul unor operațiuni juridice ce ar ținti asemenea finalități, iar beneficiul secretului profesional nu poate fi invocat în acest context pentru acoperirea unor comportamente ilegale.</p>
--	---	--

	<p>105. 5. În continuare, ținem să menționăm că proiectul abundă în expresii și noțiuni neclare și care nu corespund limbajului juridic. În continuare vom expune unele dintre ele, după cum urmează:</p> <p>1) La art. 3, sbp. 3) noțiunile „ordonarea, controlul sau dirijarea în alt mod” a actelor de corupție, „deturnarea de bunuri private sau publice”, „acte de corupție majoră” nu sunt clare și nu au corespondent în legislația națională, contrar principiului unificării terminologice la elaborarea actelor normative, or aceste noțiuni nu sunt clare și nu corespund terminologiei juridice naționale.</p> <p>2) La art. 3, sbp. 4) cuvintele „ostile Republicii Moldova” nu corespund principiului clarității legii și previzibilității normelor juridice, care trebuie formulate astfel ca sensul acestora și efectele aplicării lor să fie previzibil, inclusiv, în caz de necesitate, cu ajutorul unui profesionist.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observațiile cu nr. 43 și 44.</p>
	<p>106. 6. De asemenea, existența așa-numitor „indicii, informații oficiale sau în spațiul public” despre „colaborarea” cu anumite „servicii de informații străine” nu trebuie să fie calificată în mod automat drept complicitate la acțiuni împotriva securității statului, deoarece prezența unor informații în spațiul public despre o anumită colaborare cu astfel de servicii nu reprezintă o dovadă a unor fapte îndreptate împotriva securității statului, ci doar drept circumstanțe care trebuie verificate și examinate de organele competente în vederea stabilirii existenței faptei prejudiciabile, săvârșite cu intenție și îndreptate împotriva securității statului, fapte care sunt pasibile de răspundere penală și trebuie urmărite și judecate în corespundere cu legea penală și de procedură penală.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 96.</p>
	<p>107. 7. La art. 3 sbp. 6) lit. a) (iv) relevăm că simpla deținere a părților sociale sau a acțiunilor unei persoane juridice, fondarea acesteia, nu trebuie să atragă în mod obligatoriu includerea titularului în rândul subiecților restricțiilor, or trebuie evaluată în ce măsură aceste fapte au urmărit același scop, sub aspect intențional, cu cel urmărit de persoana cu care se presupune că aceasta este asociată. Aceleași</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Se reiterează și în acest context remarca făcută în contextul observației cu nr. 104, potrivit căreia proiectul a suferit o schimbare de optică sub acest aspect, persoanele asociate subiecților restricțiilor fiind excluse de sub</p>

	<p>raționamente sunt aplicabile și în privința administratorilor persoanei juridice - art. 3 sbp. 6) lit. a) (v) și registratorilor persoanei juridice, reprezentanților fondatorilor/titularilor de drepturi, care au acordat suport la înregistrarea persoanelor juridice, bunurilor persoanei juridice - art. 3 sbp. 6) lit. a) (vi).</p>	<p>incidența aceluiași regim juridic care este aplicabil nemijlocit subiecților restricțiilor.</p>
108.	<p>8. La art. 10 alin. (1) lit. a), sugerăm să se țină cont de același criteriu de rezonabilitate al cheltuielilor, după exemplul lit. b) alin. (1) art. 10 din proiect.</p>	<p>Se acceptă</p>
109.	<p>9. Art. 10 alin. (1) este lipsit de previzibilitate, deoarece nu este reglementat clar în ce constau acele condiții adecvate, la care face trimitere norma juridică. Tot aici, considerăm oportună comasarea alin. (1) și alin. (2).</p>	<p>Pentru considerentele care au dus la formularea prevederilor art. 10 în maniera expusă în proiect, a se vedea opinia Ministerului Justiției la obiecția cu nr. 6 și 54.</p>
110.	<p>10. La art. 11 alin. (6), propunem calcularea termenului să se realizeze de la data adoptării avizului consultativ și nu de la data întrunirii Consiliului.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
111.	<p>11. La art. 11 alin. (7) propunem substituirea cuvântului „secretariatul” cu cuvintele „lucrările de secretariat ale”.</p>	<p>Se acceptă</p>
112.	<p>12. La art. 15 alin. (1) nu este clar la ce se referă textul „împreună cu textul în limba română al actelor prin care se instituie măsurile respective”, or dacă acestea se referă la deciziile adoptate conform art. 14 alin. (1), atunci aceste decizii de drept sunt emise în limba de stat – limba română, și o mențiune suplimentară în acest sens nu este necesară, iar dacă se referă la actele emise de alte state, organizații internaționale, atunci remarcăm că aceste decizii nu se emit în limba română (cu excepția României) și nu se poate asigura publicarea acestor acte în limba română, în condițiile în care aceste acte nu au fost emise în limba română. În acest din urmă caz, este vorba despre publicarea traducerii în limba română a textului actelor date.</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.</p>
113.	<p>13. La alin. (1) art. 17 considerăm improprie și ineficientă modalitatea propusă de supraveghere de către Uniunea Avocaților</p>	<p>Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se</p>

	<p>din Republica Moldova a aplicării de către avocați a măsurilor restrictive internaționale, or avocații exercită activitatea lor profesională în mod liber și independent de organul de autoadministrare profesională. Prin urmare, acesta nu raportează organului de autoadministrare profesională despre activitatea sa profesională și răspunde personal pentru calitatea asistenței juridice acordate clientului și are obligații față de client, cărui îi datorează loialitate, diligență profesională și confidențialitate.</p> <p>Prin urmare, modul în care sunt respectate măsurile restrictive internaționale de către avocați nu pot fi puse în sarcina Uniunii Avocaților din Republica Moldova. În măsura în care Uniunii Avocaților din Republica Moldova îi vor deveni cunoscute informații relevante și pertinente, care indică în privința unor fapte pasibile de răspundere disciplinară a avocatului, Consiliul Uniunii Avocaților poate sesiza Comisia de etică și disciplină al Uniunii Avocaților din Republica Moldova pentru examinarea acestora. Relevăm că, potrivit alin. (1) art. 56 al Legii nr. 1260/2002 cu privire la avocatură, constituie temei pentru tragerea la răspundere disciplinară a avocatului doar încălcarea prevederilor prezentei legi, ale altor acte normative ce reglementează activitatea de avocat, precum și încălcarea gravă a normelor Codului deontologic al avocatului.</p> <p>Pe de altă parte, respectarea măsurilor restrictive internaționale nu face incidentă activitatea profesională de avocat, or aceștia nu dețin competență în vederea aplicării restricțiilor prevăzute la art. 4 – 9 din proiect. Genurile de asistență juridică calificată acordată de avocați și raporturile juridice instituite între avocat și clientul acestuia nu permit avocatului să blocheze fondurile sau resursele economice ale clientului, or nici măsurile restrictive prevăzute de proiectul legii, astfel după cum sunt acestea formulate, nu sunt presupun obligații în sarcina avocaților și nu sunt impuse spre</p>	renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
--	--	--

	respectare avocatului, chiar și atunci când avocatul acționează din numele clientului.	
114.	14. Art. 17 alin. (4) suferă de lipsă de precizie, or este formulat la timpul viitor („va retrage”) și conține cuvinte inutile precum ar fi „în mod obligator”. Formularea verbului la timpul prezent, forma afirmativă, presupune o obligație, iar precizarea suplimentară în această normă că aceasta constituie o obligație poate ridica semne de întrebare în privința altor situații în care o asemenea precizare nu s-a realizat. Pe de altă parte, semnalăm că retragerea licenței poate fi considerată o sancțiune disproporționată și care nu este necesară într-un stat democratic, în condițiile în care nu s-a analizat existența altor măsuri mai puțin restrictive care pot înlătura sau preveni „promovarea imaginii și intereselor” subiectului restricțiilor, precum ar fi modificarea condițiilor de emisie, a autorizației de retransmisie, aplicarea altor măsuri ce țin de politica editorială sau aplicarea de sancțiuni pecuniare în mod gradual, până la aplicarea sancțiunii cele mai severe – retragerea licenței de emisie.	Oportunitatea observației decade, în măsura în care la prevederile respective din proiect se renunță în contextul schimbării de format a proiectului.
115.	15. La art. 20 alin. (2), termenul de 24 de ore nu ține cont de faptul că, constatarea se poate efectua la sfârșitul zilei de muncă ce precedă o zi de sărbătoare nelucrătoare sau o zi nelucrătoare, caz în care termenul dat riscă să fie încălcat.	Se acceptă Termenul menționat se substituie cu textul „imediat, însă nu mai târziu de sfârșitul următoarei zile lucrătoare”.
116.	16. Atribuțiile Consiliului prevăzute la art. 23 alin. (6) impune completarea dispozițiilor art. 12 din proiect.	Nu se acceptă Nu se consideră oportună intervenția dată, în contextul în care la prevederile referitoare la atribuțiile Consiliului este inclusă la final o prevedere generică – „realizarea altor atribuții prevăzute de prezenta lege”, care acoperă și acțiunile prevăzute la art. 23 din proiect.
117.	17. La art. 26 alin. (2) și (3), propunem modificarea mecanismului de raportare despre fondurile și resursele economice identificate de entitățile raportoare în legătură cu aplicarea măsurilor restrictive internaționale, astfel încât raportarea acestora să fie efectuată direct	Se acceptă Propunerea de modificare a mecanismului de raportare prevăzut în proiect se acceptă în contextul intervențiilor de ajustare menționate

	<p>către autoritățile publice competente, care au aplicat măsurile restrictive internaționale în cauză, fără a fi necesară raportarea suplimentară către organele de supraveghere ale entităților raportoare. În așa mod, mecanismul va deveni mai rapid și mai eficient, or Uniunea Avocaților din Republica Moldova, de exemplu, nu ține evidența și nu dublează rapoartele despre fondurile și resursele economice identificate în legătură cu aplicarea măsurile restrictive internaționale. Atribuirea unor asemenea sarcini nu este justificată și nici nu este asigurată din punct de vedere financiar, or organul de autoadministrare profesională a avocaților își formează bugetul din contribuțiile avocaților și taxele încasate pentru serviciile prestate.</p>	<p>în opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 18.</p>
118.	<p>18. La art. 27 alin. (4) denumirea sursei de publicare se va indica în mod corect (denumirea oficială deplină).</p>	<p>Se acceptă</p>
119.	<p>19. La art. 27 alin. (5) norma juridică trebuie revăzută, astfel încât să excludă echivocul în privința necesității respectării sau nu a procedurii prealabile la contestarea actelor administrative respective, or utilizarea sintagmei „procedurii de contencios administrativ” presupune etapa examinării în fața instanței de contencios administrativ, conform Cărții a treia a Codului administrativ.</p>	<p>Se acceptă Norma respectivă va fi dezvoltată suplimentar, în vederea stabilirii exprese a necesității de parcurgere a procedurii prealabile cu aceasta ocazie.</p>
120.	<p>20. Art. 29 propune a fi completat similar alin. (5) art. 27 în privința obligației autorităților publice competente de a revizui periodic în caz de necesitate măsură aplicată și condițiile aplicării ei și de a o revoca din oficiu sau la cerere dacă menținerea acesteia nu mai este necesară (au dispărut temeiurile care au impus aplicarea măsurii date).</p>	<p>Articolul 29 din proiect se referă la notarea blocării resurselor economice și nu are o legătură logică cu normele suplimentare propuse de autorul avizului.</p>
121.	<p>21. La art. 30 alin. (3), cuvintele „în măsura posibilității” nu sunt conforme cu principiul clarității legii, care trebuie să fie previzibilă.</p>	<p>Se acceptă A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 85.</p>
122.	<p>22. La art. 34 alin. (1), în contextul alin. (2) care prevede necesitatea aducerii în concordanță a legislației cu prevederile prezentului</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 19.</p>

		<p>proiect de lege, precum și în vederea obligației autorităților și instituțiilor responsabile de a emite actele necesare pentru punerea în aplicare a proiectului de lege dat, propunem stabilirea la alin. (1) a unui termen de 3 luni pentru intrarea în vigoare a legii, cu ajustarea în mod corespunzător a prevederilor alin. (2) și (3). Semnalăm că, la alin. (3) termenul de 10 zile se poate dovedi insuficient pentru elaborarea proiectelor de acte normative, respectarea tuturor procedurilor impuse de legislația privind transparența în procesul decizional și aprobarea acestora.</p>	
<p>Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești</p>	123.	<p>Având în vedere că proiectul de lege instituie unele măsuri și proceduri noi, considerăm că pentru succesul implementării acestora, caracterul inovativ ar trebui să fie secundat de termeni realști de implementare a dispozițiilor finale – atât pentru Guvern, cât și pentru alte autorități responsabile – or, termenul de 1 lună – și în special 10 zile – nu este realist. Mai mult, s-ar putea întâmpla ca unele entități responsabile să fie în imposibilitate a-și elabora anumite acte puse în competența lor, până Guvernul nu va realiza atribuțiile puse în sarcina sa la alin. (2) al art. 34 al proiectului.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 19.</p>
	124.	<p>Pornind de la același caracter novator, opinăm că unele noțiuni și efecte ale unor mecanisme ar trebui mai clar și exact expuse (spre exemplu, blocarea mijloacelor financiare/bunului imobil este un impediment pentru urmărirea mijloacelor bănești de către executorul judecătoresc? Dacă nu – poate acest bun fi urmărit doar pentru datoriile proprietarului declarat al bunului sau și pentru ale celui care e beneficiar efectiv? În situația ultimei ipoteze, care ar fi actul ce stabilește caracterul de beneficiar efectiv și care e opozabilitatea lui/va fi acesta reflectat cumva în registrele de publicitate? Cum se va rezolva concurența unui sechestrul pus în cauza civilă, a unui sechestrul pus în cauza penală și a unei blocări? etc.).</p> <p>Lăsarea aspectelor de mai sus fără răspunsuri certe va deschide calea arbitrariului și va crea incertitudini juridice.</p>	<p>Aspectele invocate sunt deja în mare parte reglementate de prevederile proiectului (a se vedea în acest sens prevederile art. 10 alin. (2), care vizează în esență executarea documentelor executorii, precum și, pentru aspecte conexe, prevederile art. 30 și 31 din proiect, care vor fi menținute și în versiunea revizuită a proiectului). Adicional, menționăm că unele din aceste prevederi au fost dezvoltate suplimentar de către autorul proiectului.</p>

<i>Autoritatea Aeronautică Civilă</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	
<i>Agencia Navală a Republicii Moldova</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	
<i>Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	
<i>Cancelaria de Stat</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	

Obiecțiile și propunerile

prezentate în conformitate cu prevederile pct. 201

din Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018

Autoritățile care au înaintat propuneri sau obiecții	Nr	Conținutul obiecției sau propunerii	Opinia Ministerului Justiției
<i>Ministerul Afacerilor Externe și</i>	1.	I. Din titlul proiectului urmează a fi exclusă paranteza cu precizarea "(Legea Magnitsky (Republica Moldova))" ca fiind irelevantă, în mod special pentru o lege de modificare.	Se acceptă

Integrării Europene	2.	<p>II. Urmare a examinării prezentului proiect de lege, MAEIE vine cu următoarele obiecții și propuneri generale cu referire la proiectul de lege:</p> <p>La art. I:</p> <p>1. alin. 2 urmează a fi divizat în litere, în conformitate cu art. 51 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative,</p>	<p>Cu referire la prevederile din acest proiect nu sunt incidente prevederile generale de la art. 51 alin. (6) din <i>Legea nr. 100/2017</i>, ci prevederile speciale de la art. 51 alin. (4) din legea respectivă, care stabilesc că „(4) În legea de modificare și/sau abrogare a mai multor acte normative, fiecărui act normativ i se consacără un articol însemnat cu un număr ordinar exprimat prin cifre romane și urmat de punct. <u>Diviziunile acestor articole se însemnează cu numere ordinare, exprimate prin cifre arabe, urmate de punct.</u>”.</p>
	3.	<p>2. la alin. 2, fraza a 2-a, sintagma „După noțiunea „subiecți ai restricției” se completează cu noțiunile „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel”” urmează a fi completată la final cu cuvântul „internațional”, conform definiției a acestei noțiuni din fraza ulterioară,</p>	<p>Se acceptă</p>
	4.	<p>3. cu referire la alin. 3, care prin modificarea art. 4 al Legii nr. 25/2016 reglementează situația „în care subiect al restricțiilor este guvernul unui stat sau o entitate nestatală”, este de menționat faptul că subiecți ai restricțiilor pot fi statele, nu doar guvernele acestora. În acest context, este oportun a fi reexaminată și definiția de „subiecți ai restricțiilor” de la art. 2 al Legii nr. 25/2016, art. 4¹ propus a fi inclus prin proiectul de modificare, precum și art. 13 alin. (1) lit. d).</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederile din lege la care face referință autorul avizului vor fi revizuite, în sensul includerii în cuprinsul acestora și a statelor.</p>
	5.	<p>4. la alin. 3, care divizează art. 4 al Legii nr. 25/2016 în 2 alineate, nu este clar argumentată distribuția măsurilor restrictive corespunzătoare: de ex., interdicția de intrare și tranzitare a teritoriului RM aplicate unor cetățeni străini sau apatrizi se regăsește în ambele alineate, rămânând inexplicabil însă de ce blocarea fondurilor sau resurselor economice ale unui guvern supus restricțiilor (alin. 1 al art. 4 modificat) nu ar putea fi efectuată, de-a</p>	<p>Autorul proiectului a luat act de considerentele expuse în observație și consideră că soluția cea mai oportună pentru moment este aceea de a lăsa intactă formularea actuală a art. 4 din lege, motiv pentru care se va renunța la intervenția respectivă din proiect.</p>

	<p>rândul cu declararea unor persoane indezirabile (care ar putea fi în componența unui guvern sau la conducerea entității nestatale supuse măsurilor restrictive),</p>	
<p>6.</p>	<p>5. la alin. 4, prin care se introduc noile articole după art. 4:</p> <ul style="list-style-type: none"> - la alin. (1), subalin. 3) din noul art. 4¹ propus, sunt vizate persoanele...care sunt responsabile sau complici la ...dirijarea...actelor de corupție: de menționat este faptul că o persoană în funcție publică nu poate fi responsabilă (prin fișa de post) cu dirijarea actelor de corupție, pe de o parte, iar un membru al organelor de conducere a unui partid nu are vreo fișă de post să fie identificată fără echivoc responsabilitatea în activitățile vizate, pe de altă parte, - complicitatea, precum și indicii temeinice (prevăzute la alin. (1), subalin. 4) din noul art. 4¹ propus) este complicat a fi documentată și dovedită, fapt ce lasă loc pentru o marja de eroare și subiectivism destul de largă, 	<p>Prin noțiunea de „responsabilă”, în contextul prevederii respective, nu au fost avute în vedere atribuțiile normale de serviciu ale unei persoane (care ar fi fost fixate în fișa postului a acesteia), ci faptul că aceasta este pasibilă de răspunderea legală prevăzută pentru comiterea faptelor respective.</p> <p>După cum s-a remarcat deja în cuprinsul unor comentarii anterioare similare, aceste reglementări vin să consacre o abordare subiectivă, și nu obiectivă, a situațiilor subiecților în privința cărora Republica Moldova poate aplica măsuri restrictive internaționale (reieșind din specificul concret al speței în care se examinează oportunitatea aplicării măsurii restrictive internaționale, circumstanțele individuale ce sunt incidente în cazul fiecărui subiect al restricțiilor etc.), prin urmare, autoritățile responsabile urmează să aibă asigurată o discreție în acest sens, iar o stabilire în abstract a tuturor situațiilor când actele de corupție ar putea fi calificate ca fiind majore va reprezenta o abordare prea rigidă a subiectului.</p>

	<p>- prevederile alin. (2) din noul art. 4¹ propus, prin aplicarea măsurilor restrictive internaționale și cu referire la persoanele fizice, cetățeni ai Republicii Moldova și persoane juridice naționale practic substituie competențele puterii judecătorești și toate procedeele procesuale jurisdicționale, lansând încălcarea principiului statului de drept de separarea puterilor, consfințit prin art. 6 al Constituției RM,</p> <p>- alin. (3) din noul art. 4¹ propus parțial rectifică incoerența din alineatul precedent prin includerea condiționării privind necesitatea precedării aplicării măsurilor restrictive internaționale cu inițierea procesului penal pentru comiterea infracțiunii corespunzătoare, însă chiar și în această situație, până la finalizarea procesului penal nu poate fi încălcată prezumția nevinovăției până la condamnarea definitivă, ca un element de bază în respectarea drepturilor omului,</p> <p>- aceeași situație de intervenție în procesul penal, inclusiv în partea ce vizează măsurile de protecție, se atestă și prin prevederile alin. (4) din noul art. 4¹ propus, fiind permisă și o încălcare a art. 16, alin. (2) din Constituția RM, potrivit căruia toți cetățeni ai RM sunt egali în fața legii și autorităților publice,</p>	<p>Autorul proiectului a sesizat în contextul acestei observații și a observației cu nr. 85 unele necorelări în soluția propusă, intervenind în acest sens cu unele modificări care vor duce la o comasare efectivă a prevederilor de alin. (3) și (4), stabilindu-se următoarea redacție a alin. (3):</p> <p><i>„(3) În cazul în care măsurile restrictive internaționale vizează persoanele fizice, cetățeni ai Republicii Moldova și persoane juridice înregistrate în Republica Moldova, pentru alinierea la actele prevăzute la art. 1 lit. b) și c) care stabilesc măsurile respective, precum și pentru stabilirea de către Republica Moldova din proprie inițiativă a unor asemenea măsuri, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiții:</i></p> <p><i>a) alinierea sau aplicarea din proprie inițiativă a măsurii restrictive internaționale urmează a fi precedată de inițierea procesului penal pentru comiterea infracțiunii corespunzătoare faptelor care au dus la stabilirea în privința acestora a măsurilor respective, astfel cum aceasta este prevăzută de cadrul normativ intern.</i></p> <p><i>b) persoana respectivă se eschivează de la prezența fizică și participarea în cadrul acțiunilor de urmărire penală sau de la judecată, în cadrul procesului penal inițiat în conformitate cu prevederile lit. a);</i></p> <p><i>c) persoana respectivă deține una sau mai multe cetățenii ale unor alte state;</i></p>
--	--	--

	<p>- la alin. (1) din noul art. 4² propus formula „în privința cărora există suspiciuni”, precum și la lit. b) din același alineat formula „există informații credibile”, precum și la alin. (4) al aceluiași articol formula „suspiciuni pertinente” sunt prea vagi și lasă loc de interpretări subiective ale persoanei care le vor implementa, cu atât mai mult că se utilizează formule diferite, ceea ce ar presupune ca ar trebui să aibă și o conotație și calificare diferită,</p> <p>- la art. 4² propus, alin. (1), lit. a), punctele (i) – (v) și la lit. b), punctele (ii) și (iv) prevăd perioadele de ultimii 10 sau 5 ani, ceea ce ar însemna aplicarea retroactivă a legii, însă Legea nr. 100/2017</p>	<p><i>d) persoana respectivă nu se află pe teritoriul Republicii Moldova la momentul aplicării măsurii restrictive internaționale.”.</i></p> <p>Astfel, prin această intervenție, se vor institui premisele ca pentru toate cazurile de aplicare a măsurilor restrictive internaționale (atât prin aliniere, cât și din proprie inițiativă) în privința unor persoane, cetățeni ai Republicii Moldova, acestora să li se ofere posibilitatea practică ca situația lor să fie examinată de o instanță judecătorească independentă și imparțială, în cadrul unui proces judiciar. Numai în cazurile în care aceștia, prin acțiunile lor culpabile, se vor eschiva de la participarea în cadrul procesului judiciar, contribuind la tergiversarea continuă sau blocarea acestuia (cazuri pe care le percepem ca pe o renunțare tacită la beneficiul accesului la justiție), în privința acestor subiecți va putea fi aplicată măsura restrictivă internațională.</p> <p>A se vedea comentariul anterior al autorului proiectului cu referire la caracterul subiectiv al prevederilor respective.</p> <p>Prevederile proiectului nu instituie careva sancțiuni de natură penală/contravențională cu referire la categoriile respective de persoane,</p>
--	---	---

	<p>(art. 73) stabilește că efect retroactiv pot avea doar actele normative prin care se stabilesc sancțiuni mai blânde,</p>	<p>care ar putea pune în discuții problema unei retroactivități a legii în privința acestor subiecți. Perioadele respective de timp reprezintă criteriile temporale pentru analiza și identificarea cercului de potențiale persoane care ar putea prezenta un risc pentru eludarea măsurilor restrictive internaționale, motiv pentru care se impune ca în privința acestora să fie întreprinse un șir de măsuri de precauție suplimentare.</p>
<p>7.</p>	<p>6. la alin. 6, prin care se prevede redacția nouă a art. 6 al Legii nr. 25/2016:</p> <ul style="list-style-type: none"> - urmează a fi detaliată modalitatea de publicare a unui aviz, prevăzut la noul alin. (3), - la noul alin. (3), urmează a fi specificat dacă secretariatul Consiliului interinstituțional de supervizare (CIS) îi va informa pe subiecți ai restricțiilor despre aplicarea sancțiunilor doar în cazul aplicării de către RM a măsurilor restrictive din propria inițiativă, sau și în cazul alinierii RM la măsurile restrictive internaționale instituite prin acte ale UE, ale altor organizații internaționale sau prin deciziile unilaterale ale altor state. <p>Luând în calcul că alin. (3) prevede oferirea posibilității de a prezenta observații, reamintim că, în conformitate cu noul art. 4³ alin. (2), revizuirea deciziei de aliniere poate fi solicitată doar în situația în care subiectul restricției va prezenta actele confirmative ce atestă ridicarea măsurilor restrictive internaționale sau anularea măsurilor respective de către organele jurisdicționale externe competente să examineze contestările împotriva actelor adoptate de către subiecții prevăzuți la art. 1 lit. b) și c). Respectiv, prezentarea observațiilor în conformitate cu alin. (3) și revizuirea deciziei de aliniere în conformitate cu alin. (4) va fi imposibilă în cazul în care măsurile restrictive au fost aplicate urmare a alinierii RM la</p>	<p>Se acceptă</p>

	<p>sanctiunile instituite prin actele UE, ale altor organizații internaționale sau prin deciziile unilaterale ale altor state.</p> <p>Prin urmare, se propune înlocuirea sintagmei “aplicarea măsurilor restrictive internaționale” din art. 6 alin. (3), în ambele cazuri, cu sintagma “aplicarea de către Republica Moldova a măsurilor restrictive internaționale din propria inițiativă”.</p>	
8.	<p>7. la alin. 12, prin care se redă în noua redacție art. 13 al Legii, la lit. d) al alin. (1) de asemenea urmează a fi enumerate autoritățile competente, precum se indică la literele a) – c) precedente din același alineat,</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Nu considerăm a fi oportună propunerea dată, în contextul în care unele din măsurile restrictive internaționale enumerate la art. 4 au o natură compozită (spre exemplu, măsurile de la lit. f) - restricții la import, export, tranzit, servicii, transport sau comunicații sau g) - embargo asupra armamentului sau a altor mărfuri strategice), în contextul aplicării acestora putând exista o competență încrucișată a mai multor autorități publice (spre exemplu, în funcție de natura concretă a mărfii strategice, a serviciilor restrânse), motiv pentru care cea mai optimă soluție în speță o considerăm de a fi consacrarea atribuțiilor respective în cadrul legilor speciale incidente în funcție de specificul situației examinate.</p>
9.	<p>8. la alin. 16, Lista națională cu subiecți ai restricțiilor, propusă a fi inclusă la alin. 1¹ al art. 18, conține date cu caracter personal, și în cazul în care aceasta urmează a fi publicată sau făcută publică urmează a se ține cont de restricții din domeniul protecției datelor cu caracter personal,</p>	<p>Autorul proiectului a luat act de această atenționare și va include, în acest sens, prevederi suplimentare în proiect, prin care aceste categorii de informații (prelucrarea și publicarea lor) va reprezenta o excepție legală expresă de la rigorile legate de protecția datelor cu caracter personal (în esență se va asigura o consacrare la nivel de proiect a soluțiilor prevăzute la art. 17 din <i>Regulamentul (UE) nr.</i></p>

		<p>2020/1998 al Consiliului privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului).</p> <p>Această soluție se impune reieșind din necesitatea asigurării implementării eficiente a mecanismului măsurilor restrictive internaționale.</p>
10.	<p>9. la alin. 18, prin care se introduce articolul nou 19¹, la alin. (1) urmează a fi revizuită posibilitatea detenției persoanei juridice prevăzute.</p>	<p>Nu se consideră oportun a fi revizuită prevederea respectivă, or, în anumite situații practice, o persoană juridică poate fi „deținută” de către o altă persoană, în baza existenței unui drept de proprietate asupra acesteia (a se vedea în acest sens situația înstrăinării unei întreprinderi în calitate de complex patrimonial unic, reglementată la art. 1185 din Codul civil). Prin urmare, nu considerăm improprie utilizarea acestei noțiuni inclusiv și cu referire la o persoană juridică.</p>
11.	<p>III. Adițional la cele expuse mai sus, MAEIE ține să atragă atenția asupra unor elemente procedurale ale mecanismului existent de aliniere la măsurile restrictive internaționale ale UE. Precizările expuse mai jos vor servi drept bază pentru propunerile MAEIE în privința divizării responsabilităților între MAEIE și CIS în ceea ce ține de alinierea la măsurile restrictive internaționale și punerea în aplicare a acestora:</p> <p>a) La momentul actual, mecanismul de aliniere la măsurile restrictive internaționale ale UE include următoarele etape:</p> <ul style="list-style-type: none"> • recepționarea de către MAEIE pe platforma electronică a invitației UE adresate statelor partenere de a se expune privind alinierea la deciziile Consiliului UE de instituire sau modificare a regimurilor de măsuri restrictive; 	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederile corespunzătoare din proiect și din lege vor fi revizuite în sensul sugestiilor oferite de autorul avizului.</p>

- pregătirea și transmiterea de către MAEIE în adresa instituțiilor naționale responsabile a scrisorilor de solicitare a avizelor pe marginea alinierii la deciziile Consiliului UE, precum și consultarea Prim-ministrului;
- recepționarea de către MAEIE a avizelor din partea instituțiilor solicitate și analiza acestora;
- luarea de către MAEIE a deciziei de aliniere sau nealiniere la deciziile Consiliului UE privind măsuri restrictive internaționale;
- informarea de către MAEIE a UE, prin intermediul aceleiași platforme electronice, despre decizia RM de aliniere sau nealiniere la deciziile Consiliului UE privind măsuri restrictive, care constă de fapt prin bifarea opțiunii de aliniere în termenul oferit pentru exprimarea opțiunilor.

De menționat este faptul că RM este deseori invitată să se alinieze în paralel la mai multe decizii ale Consiliului UE, ceea ce presupune parcurgerea etapelor descrise mai sus separat per fiecare decizie. De regulă, săptămânal RM recepționează cel puțin două invitații de aliniere la măsurile restrictive internaționale ale UE.

Adițional, subliniem că pentru parcurgerea acestor etape este oferit termenul de 6-7 zile calendaristice, la expirarea căruia posibilitatea de comunicare a poziției RM prin intermediul platformei electronice este exclusă, iar poziția comunicată pe alte căi (de exemplu, prin mesaje electronice sau prin Misiunea RM pe lângă UE) riscă să nu fie luată în considerare de către UE.

Astfel, semnalăm că există o probabilitate sporită că procesul de coordonare și luare de către CIS a deciziilor de aliniere (cel puțin două decizii pe săptămână) va necesita o perioadă mai îndelungată decât 6-7 zile calendaristice din momentul recepționării invitației din partea UE (luând în considerare nivelul mai înalt la care vor fi luate deciziile, precum și necesitatea organizării reuniunilor CIS pentru adoptarea fiecărei decizii de aliniere). În cazul dat, RM nu

va putea să informeze la timp partea UE despre alinierea la măsurile restrictive, ceea ce poate cauza o scădere semnificativă a ratei de aliniere a RM la deciziile Consiliului UE privind măsuri restrictive. La rândul său, această scădere ar putea influența negativ dialogul politic cu UE, rata de aliniere la măsuri restrictive fiind un indicator important pentru eficacitatea cooperării RM-UE în domeniul de politica externă, de securitate și apărare.

La momentul actual, mecanismul existent de aliniere gestionat de MAEIE minimizează aceste riscuri și asigură funcționalitatea și rapiditatea procesului de aliniere. Având în vedere importanța indicatorului privind rata de aliniere la măsuri restrictive în cadrul dialogului politic cu UE, considerăm că este necesară asigurarea în continuare a unui mecanism funcțional și rapid de coordonare a procesului de aliniere pentru a preveni crearea riscurilor semnalate mai sus.

Prin urmare, având în vedere experiența MAEIE acumulată în gestionarea procesului dat, înaintăm propunerea ca MAEIE să rămână în continuare responsabil pentru gestionarea mecanismului de aliniere a RM la măsurile restrictive internaționale.

b) Pe de altă parte, se atrage atenția asupra faptului că deciziile de aliniere sau nealiniere la măsurile restrictive internaționale ale UE pot avea diferit grad de complexitate:

- deciziile cu grad înalt de complexitate:
 - = noile regimuri de măsuri restrictive internaționale instituite de către UE,
 - = regimuri de măsuri restrictive internaționale ale UE la care RM nu s-a aliniat anterior (de exemplu, măsurile restrictive împotriva Federației Ruse sau Republicii Belarus),
 - = alte regimuri de măsuri restrictive internaționale ale UE sensibile din punct de vedere economic și/sau politic;
- deciziile cu grad mediu de complexitate:

= deciziile de modificare a regimurilor de măsuri restrictive internaționale existente la care RM s-a aliniat (de exemplu, adăugarea noilor persoane și/sau entități pe listele de sancțiuni; includerea unor măsuri restrictive mai severe; etc.);

- deciziile cu grad scăzut de complexitate:

= deciziile tehnice de modificare a regimurilor de măsuri restrictive internaționale existente la care RM s-a aliniat (de exemplu, actualizarea informațiilor privind unele persoane și/sau entități; prelungirea perioadei de aplicare a măsurilor restrictive; excluderea unor persoane și/sau entități din listele de sancțiuni; introducerea unor derogări din rațiuni umanitare; etc.).

În acest context, nu se consideră necesară organizarea ședințelor CIS, prezidate de Prim-ministru, pentru examinarea tuturor deciziilor, în special a deciziilor de complexitate scăzută și a majorității deciziilor de complexitate medie (luând în considerare frecvența recepționării invitațiilor din partea UE și termenii restrânși pentru luarea deciziei de aliniere).

În cazul în care MAEIE va rămâne instituția responsabilă pentru gestionarea mecanismului de aliniere a RM la măsurile restrictive internaționale, va fi posibil de menținut practica existentă de avizare prin corespondență în privința deciziilor cu complexitatea scăzută și medie. Totodată, în cazurile când deciziile cu gradul înalt de complexitate și unele decizii cu gradul mediu de complexitate se vor dovedi a fi mai sensibile și vor necesita o discuție specială la nivel mai înalt, MAEIE urmează să solicite convocarea CIS pentru coordonarea deciziei de aliniere.

Astfel, se va reduce semnificativ riscul de a afecta negativ rapiditatea luării deciziilor, precum și rata de aliniere a RM la măsurile restrictive internaționale ale UE.

c) Având în vedere propunerea exprimată mai sus în ceea ce privește păstrarea mecanismului de aliniere sub gestiunea MAEIE,

atragem atenția la necesitatea reglementării aspectului ce ține de divizare a responsabilităților dintre MAEIE și CIS:

Luând în considerare că alinierea la măsuri restrictive și punerea în aplicare a acestora pot fi tratate ca două procese separate, MAEIE propune următorul model de divizare a responsabilităților:

- MAEIE – responsabil pentru gestionarea mecanismului de aliniere la măsurile restrictive internaționale, instituite prin acte ale UE sau ale altor organizații internaționale;
- CIS – responsabil pentru gestionarea proceselor descrise în noul art. 7¹ alin. (5) lit. b), c), e), f), g), precum și lit. a), cu precizarea că CIS rămâne responsabil pentru componenta de aliniere doar în cazul măsurilor restrictive internaționale instituite prin deciziile unilaterale ale altor state, și d), cu mențiunea că această prevedere se referă la măsurile restrictive internaționale adoptate din propria inițiativă și la măsurile restrictive internaționale sensibile care necesită analiza subiectului în cadrul reuniunilor CIS (în conformitate cu explicația MAEIE din pct. III lit. a) a prezentului aviz).
- Cancelaria de Stat – instituția care asigură lucrările de secretariat ale CIS.

Prin urmare, MAEIE susține inițiativa creării CIS în calitate de structură responsabilă inclusiv pentru asigurarea cadrului de consultare în vederea armonizării activităților autorităților și instituțiilor publice naționale în domeniul punerii în aplicare a măsurilor restrictive internaționale.

Conform viziunii MAEIE, acest lucru ar presupune că CIS va trebui să adopte câte o decizie (după modelul Deciziilor și Regulamentelor UE privind măsuri restrictive) separată privind punerea în aplicare:

- a fiecărui regim de sancțiuni instituit prin acte ale UE sau ale altor organizații internaționale la care RM s-a aliniat - în baza ordinului Ministrului AEIE;

- a fiecărui regim instituit prin deciziile unilaterale ale altor state la care RM s-a aliniat - în baza deciziei CIS;
 - a fiecărui regim instituit de către RM din propria inițiativă - în baza deciziei CIS.
- În cazul alinierii la o decizie care modifică regimul de sancțiuni existent, CIS urmează să adopte, în baza actului de aliniere (emis fie de MAEIE, fie de CIS), o decizie de modificare a deciziei de punere în aplicare a regimului respectiv de sancțiuni (după modelul Deciziilor UE de modificare a Deciziei de bază prin care a fost instituit regimul de sancțiuni). Cu alte cuvinte, deciziile UE privind măsuri restrictive la care RM s-a aliniat urmează a fi transpuse în legislația națională prin deciziile emise de CIS.
- În cazul sancțiunilor UE, de exemplu, urmează să funcționeze următoarea logică:
1. Consiliul UE adoptă o decizie de modificare a regimului de sancțiuni existent la care RM s-a aliniat și pentru care CIS a adoptat o decizie privind punerea în aplicare a regimului de sancțiuni;
 2. MAEIE recepționează invitația de aliniere din partea UE și asigură respectarea procedurilor necesare conform mecanismului existent de aliniere;
 3. Ministrul AEIE emite ordinul de aliniere la decizia Consiliului UE din pct. 1;
 4. În termen de 30 de zile, CIS, în baza ordinului de aliniere emis de către Ministrul AEIE, adoptă o decizie de modificare a deciziei prin care se reglementează punerea în aplicare a regimului de măsuri restrictive al UE pe teritoriul RM.
 5. Decizia CIS intră în vigoare din momentul publicării în Monitorul Oficial.
 6. Instituțiile responsabile asigură punerea în aplicare a prevederilor deciziei modificate de CIS.

Mai jos propunem o versiune a modificărilor textului juridic pentru reflectarea mecanismului expus mai sus în lit. a), b) și c). Contăm pe expertiza Ministerului Justiției pentru perfecționarea textului juridic respectiv în cazul în care acest lucru va fi necesar pentru reflectarea mai exactă a parametrilor mecanismului în cauză.

La Art. I:

1. la alin. 7, prin care se prevede modificarea mecanismului de aliniere a RM la măsurile restrictive internaționale:

- se propune modificarea alin. (2) după cum urmează: “Decizia privind alinierea Republicii Moldova la măsurile restrictive din categoria celor prevăzute la art. 4, alin. 1, lit. c), g), h), i) și la art. 4, alin. 2, lit. a) și b), instituite prin acte ale Uniunii Europene sau ale altor organizații internaționale, se adoptă de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene după consultarea Prim-ministrului și a autorităților și instituțiilor publice competente sau, în caz de necesitate, după examinarea subiectului în cadrul ședinței Consiliului interinstituțional de supervizare”,

- prevederea “Alineatul (3) se abrogă” urmează a fi exclusă, având în vedere propunerea de menținere a mecanismului existent de consultare a instituțiilor în procesul de aliniere la măsurile restrictive internaționale,

- prevederea “Alineatul (6) se abrogă” urmează a fi exclusă, având în vedere propunerea de menținere a mecanismului existent de aliniere la măsurile restrictive internaționale, gestionat de MAEIE,

2. la art. 8, prin care se include noul art. 7¹ în Legea nr. 25/2016:

- alin. (5) lit. a) urmează a fi modificat după cum urmează: “decide asupra adoptării măsurilor restrictive internaționale de către Republica Moldova din proprie inițiativă și asupra inițiativelor de aliniere la măsurile restrictive internaționale instituite prin deciziile unilaterale ale altor state”,

	<p>- alin. (5) lit. d) urmează a fi modificat după cum urmează: “asigură cadrul de consultare între autoritățile și instituțiile publice naționale pentru fundamentarea poziției statului în adoptarea, modificarea, suspendarea sau încetarea de către Republica Moldova a măsurilor restrictive internaționale din propria inițiativă, precum și în ceea ce privește alinierea Republicii Moldova la măsurile restrictive internaționale instituite prin deciziile unilaterale ale altor state”,</p> <p>- alin. (5) lit. e) urmează să aibă următorul cuprins: "e) colectează informația și întocmește ori de câte ori este necesar, dar cel puțin o dată pe an, un raport privind măsurile adoptate de Republica Moldova în vederea punerii în aplicare a măsurilor restrictive internaționale, care se prezintă Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene;"</p> <p>- la alin. (6) urmează a fi inclusă lit. g) cu următorul text: “o descriere a acțiunilor întreprinse pentru punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale obligatorii pentru Republica Moldova, precum și a dificultăților de aplicare identificate pe parcurs”, cu scopul de a crește eficiența punerii în aplicare a măsurilor restrictive, precum și de a identifica probleme în aplicarea acestora în timp util,</p> <p>- urmează a fi adăugat alin. (7) cu următorul cuprins:</p> <p>“(7) Consiliul adoptă deciziile de punere în aplicare a măsurilor restrictive internaționale obligatorii pentru Republica Moldova, care reglementează:</p> <ul style="list-style-type: none">a) tipul și conținutul măsurilor restrictive internaționale;b) mecanismul de implementare a măsurilor restrictive internaționale, cu indicarea autorităților împuternicite cu punerea în aplicare a restricțiilor;c) lista persoanelor fizice și juridice supuse măsurilor restrictive internaționale;	
--	---	--

d) alte prevederi necesare pentru punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale.”

- urmează a fi adăugat alin. (8) cu următorul cuprins:
“(8) Consiliul modifică deciziile de punere în aplicare a măsurilor restrictive internaționale, menționate în alin. (7), prin adoptarea deciziilor de modificare emise în baza:

a) ordinului de aliniere emis de către ministrul afacerilor externe și integrării europene, în cazul măsurilor restrictive internaționale instituite prin acte ale Uniunii Europene sau ale altor organizații internaționale;

b) deciziei Consiliului de aliniere la măsurile restrictive internaționale, în cazul în care acestea au fost instituite prin deciziile unilaterale ale altor state;

c) deciziei Consiliului de modificare a măsurilor restrictive internaționale, în cazul în care acestea au fost instituite de către Republica Moldova din propria inițiativă.”

- urmează a fi adăugat alin. (9) cu următorul cuprins:
“(9) În cazul alinierii la măsurile restrictive internaționale instituite prin acte ale Uniunii Europene, ale altor organizații internaționale sau prin deciziile unilaterale ale altor state, Consiliul are la dispoziție 30 de zile pentru a adopta deciziile prevăzute în alin. (7) și (8).”

3. la alin. 9, urmează a fi exclusă prevederea privind abrogarea art. 9 alin. (4) din Legea nr. 25/2016, având în vedere propunerea de menținere a mecanismului existent de aliniere la măsurile restrictive internaționale, gestionat de MAEIE,

4. la alin. 10, urmează a fi exclusă prevederea privind abrogarea art. 10 din Legea nr. 25/2016, având în vedere propunerea de menținere a mecanismului existent de aliniere la măsurile restrictive internaționale, gestionat de MAEIE,

5. la alin. 11, prin care se modifică art. 12 din Legea nr. 25/2016, se propune modificarea noului alin. (4) prin adăugarea

	<p>după fraza “În cazul măsurilor restrictive internaționale” a sintagmei “instituite de către Republica Moldova din propria inițiativă”, luând în considerare că RM nu poate unilateral să modifice măsurile restrictive instituite de către UE, alte organizații internaționale sau alte state.</p> <p>6. alin. 13, prin care se modifică art. 15 din Legea nr. 25/2016, va avea următorul cuprins:</p> <p>“13. La articolul 15:</p> <p>La alineatul (2), textul “Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene” urmează a fi înlocuit cu “secretariatul Consiliului”;</p> <p>La alineatul (3), textul “Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene” urmează a fi înlocuit cu “secretariatul Consiliului”;</p> <p>La alineatul (4), textul “Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene” urmează a fi înlocuit cu “secretariatul Consiliului”;</p> <p>La alineatul (5), textul “Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene” urmează a fi înlocuit cu “secretariatul Consiliului”;</p> <p>Alineatul (5) se completează cu textul “, precum și despre dificultățile de aplicare identificate pe parcurs”;</p> <p>Alineatul (6) va avea următorul cuprins: “Secretariatul Consiliului, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, va informa organizațiile internaționale care au adoptat măsuri restrictive internaționale obligatorii pentru Republica Moldova asupra acțiunilor întreprinse pe plan intern și dificultăților de aplicare a măsurilor respective”.</p> <p>Scopul modificărilor propuse mai sus este delimitarea clară a competențelor MAEIE și celor a CIS, precum și revizuirea acestora în conformitate cu alte prevederi care se introduc prin prezentul proiect de lege (de ex., colectarea informațiilor, întocmirea raportului, armonizarea activităților de aplicare a măsurilor restrictive le revin CIS, respectiv, este oportun ca informațiile privind acțiunile întreprinse pentru implementarea restricțiilor,</p>	
--	---	--

		<p>dificultățile identificate pe parcurs, să fie comunicate direct către secretariatul CIS și nu prin MAEIE).</p> <p>7. la alin. 16, prin care se modifică art. 18 din Legea nr. 25/2016, urmează a fi revizuită prevederea privind modificarea alin. (1), după cum urmează:</p> <p>“La alineatul (1), textul “Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene” se înlocuiește cu textul “secretariatul Consiliului”;</p> <p>La alineatul (1), textul “pagina web oficială a Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene” se înlocuiește cu textul “pagina web oficială a instituției care asigură lucrările de secretariat ale Consiliului”;</p> <p>Alineatul (1) se completează cu textul “, sub forma unei liste cu subiecții în privința cărora Republica Moldova a aplicat măsurile restrictive internaționale”;</p>	
	12.	<p>IV. În conchidere, ținând cont de sensibilitatea subiectului, MAEIE reiterează imperativul solicitării opiniei Comisiei de la Veneția pe marginea proiectului supus spre examinare.</p> <p>Reamintim că, prin optica condiției 4 (deoligarhizare), în raport cu RM, Ucraina și Georgia, Comisia Europeană insistă asupra necesității solicitării opiniei Comisiei de la Veneția pe marginea proiectelor de legi privind deoligarhizarea. Mai mult ca atât, la 12 decembrie 2022, Serviciul European de Acțiune Externă a recomandat Republicii Moldova de a transmite proiectul de lege spre avizare Comisiei de la Veneția. De asemenea, în repetate rânduri, UE a semnalat importanța informării prealabile a instituțiilor europene despre inițiative legislative importante.</p>	<p>Autorul proiectului a luat act de considerentele date și menționează că în limita atribuțiilor sale funcționale va întreprinde toate măsurile posibile în vederea obținerii unei opinii a Comisiei de la Veneția pe marginea prevederilor acestui proiect.</p>
<i>Ministerul Finanțelor</i>	13.	<p>La art. I din proiect:</p> <p>1) La pct.2 primul alineat textul „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel” urmează a fi completat cu cuvântul ”internaționale”.</p>	Se acceptă
	14.	<p>2) La pct.2 din noțiunea ”persoane fizice care exercită funcții importante la nivel internațional” urmează a fi exclus textul</p>	În contextul definiției oferite pentru noțiunea de „persoane fizice care exercită funcții

	<p>”membri ai organelor de conducere și de administrare ale întreprinderilor cu capital de stat”, deoarece această categorie de persoane se regăsește concomitent și la noțiunea ”persoane fizice care exercită funcții importante la nivel național”, prevăzută în același pct. 2.</p>	<p>importante la nivel internațional” remarcăm că, cu referire la membrii organelor de conducere și de administrare ale întreprinderilor cu capital de stat, aici sunt vizate întreprinderile <u>străine</u> cu capital de stat, și nu cele <u>naționale</u> (ca în cazul noțiunii de „persoane fizice care exercită funcții importante la nivel național”).</p> <p>Pentru claritate, precizarea respectivă va fi inclusă în definiția noțiunii.</p>
15.	<p>3) La fel, urmează a se determina categoria la care se atribuie ”ofițerii cu grade militare superioare și supreme și persoanele de conducere ale partidelor politice”, deoarece acestea se regăsesc concomitent în ambele categorii de la pct.2 – ”persoane fizice care exercită funcții importante la nivel internațional” și ”persoane fizice care exercită funcții importante la nivel național”.</p>	<p>Distincția dintre aceste categorii de persoane urmează a fi efectuată în baza aceluiași considerente care au fost enunțate și la observația cu nr. 2 (militari în cadrul unor armate străine/militari în cadrul armatei naționale a Republicii Moldova).</p>
16.	<p>4) La pct.4, ce vizează completarea legii cu art. 4¹, alin. (2) al acestui articol stabilește că măsurile restrictive internaționale pot fi aplicate și față de persoanele fizice, cetățeni ai Republicii Moldova și persoanele juridice naționale. Astfel, opinăm că norma dată urmează a fi examinată suplimentar în condiția în care se propune stabilirea unor măsuri restrictive internaționale și în cazul în care persoana fizică, cetățean a Republicii Moldova, a săvârșit pe teritoriul Republicii Moldova o infracțiune, prevăzută la art. 4¹ (de exemplu, tortura). Propunerea respectivă urmează a fi examinată de autor în pofida faptului că una din condiții reprezintă faptul că cetățeanul respectiv nu se află pe teritoriul Republicii Moldova la momentul aplicării restricției respective.</p>	<p>Prevederile respective din proiect reprezintă una din componentele importante pentru conceptul general al proiectului dat, care urmărește să asigure o sporire a gradului de eficiență a mecanismului măsurilor restrictive internaționale aplicate pe teritoriul Republicii Moldova (fiind consultate în acest sens modelele existente în mai multe state).</p> <p>O renunțare la aceste prevederi nu va putea fi făcută fără a dăuna grav acestor scopuri avute în vedere de autorul proiectului.</p>
17.	<p>5) La pct. 4, ce vizează completarea legii cu art. 4², la alin. (1) lit. a) și pct. (iv) de la lit. a) urmează a fi reformulat textul ”informații credibile” pentru a putea determina ce informații cad sub incidența acestei noțiuni.</p>	<p>În situația în care prin propunerea autorului avizului este vizată sugestia unei enumerări exprese a tuturor categoriilor de informații ce ar putea fi reținute în contextul prevederilor respective, această sugestie nu poate fi reținută</p>

		<p>or, norma respectivă din proiect vine să consacre o abordare subiectivă, și nu obiectivă, a cazului examinat (reieșind din specificul concret al speței în care se examinează situația subiectului vizat), prin urmare, autoritățile responsabile urmează să aibă asigurată o discreție în acest sens, iar o stabilire în abstract a tuturor categoriilor de informații/acte ce ar justifica incidența prevederii respective (calificarea unei persoane drept persoană asociată unui subiect al restricțiilor) va reprezenta o abordare prea rigidă a subiectului.</p>
<p>18.</p>	<p>6) La pct. 4, care prevede completarea legii cu art. 4², alin. (4) propunem să fie expus în următoarea redacție: „(4) În cazul stabilirii unor suspiciuni pertinente cu privire la faptul că prin activitatea sau tranzacția respectivă se urmărește eludarea măsurilor restrictive internaționale, aceasta se sistează prin decizie a Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, pe un termen de până la 30 zile lucrătoare, cu remiterea deciziei respective organelor competente, pentru întreprinderea măsurilor necesare, în conformitate cu atribuțiile legale.”. Propunerea respectivă derivă din atribuțiile Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPSCB) stabilite prin Legea nr. 308/2017, motiv din care considerăm inoportună remiterea deciziei respective Serviciului Fiscal de Stat, care urmează să transmită ulterior materialele către organele competente pentru adoptarea deciziilor de rigoare. Or, SPCSB remite decizia conform atribuțiilor stabilite prin lege direct organelor competente pentru întreprinderea măsurilor necesare. În cazul în care propunerea respectivă nu se acceptă, considerăm oportun a indica în textul normei faptul că Serviciul Fiscal de Stat atât aplică, cât și ridică măsurile de asigurare în baza deciziei SPCSB.</p>	<p>Se acceptă parțial Prevederea respectivă a fost completată cu precizarea că Serviciul Fiscal de Stat este în drept atât să aplice, cât și să ridice măsurile de asigurare.</p>

	<p>19. 7) La pct. 18, referitor la completarea legii cu art. 19⁹ și art. 19¹⁰, care reglementează regimul bunurilor cărora li se aplică măsurile restrictive internaționale și procedura de administrare a bunurilor respective, considerăm oportun de a exclude Serviciul Fiscal de Stat ca instituție care va răspunde de procedura de administrare a bunurilor respective, precum și excluderea din sarcina Serviciului Fiscal de Stat a obligației de compensare a cheltuielilor de conservare și administrare și de a include în atribuțiile Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale procedura respectivă.</p> <p>Or, în prezent există deja implementat un mecanism aferent procedurii de conservare și administrare a bunurilor infraționale indisponibilizate, precum și acoperirii cheltuielilor necesare pentru conservarea și administrarea bunurilor respective, prevăzute prin Legea nr. 48/2017 și Hotărârea Guvernului nr. 684/2018.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>În contextul observației date, autorul proiectului menționează faptul că, în procesul de avizare, a consultat opinia atât a Serviciului Fiscal de Stat (inclusiv prin intermediul Ministerului Finanțelor), cât și a Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale (inclusiv, prin intermediul Centrului Național Anticorupție). În urma recepționării avizelor de la autorități, s-a constatat o „redirecționare” reciprocă a atribuțiilor respective între SFS și ARBI.</p> <p>În legătură cu subiectul dat, autorul proiectului va remarca faptul că, la momentul de față, unicele autorități/instituții publice apte să preia asemenea atribuții (chiar și cu prețul unor capacitări suplimentare) sunt anume SFS-ul și ARBI-ul (primul în baza mecanismului relativ similar, consacrat prin intermediul <i>Hotărârii Guvernului nr. 972/2001 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de evidență, evaluare și vânzare a bunurilor confiscate, fără stăpân, sechestrate ușor alterabile sau cu termen de păstrare limitat, a corpurilor delictive, a bunurilor trecute în posesia statului cu drept de succesiune și a comorilor, care ar putea fi dezvoltat suplimentar în acest sens, iar al doilea în baza mecanismului consacrat prin intermediul <i>Hotărârii Guvernului nr. 684/2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la</i></i></p>
--	---	---

		<p><i>evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale (sechestrare).</i></p> <p>Motivele pentru care s-a optat într-un final pentru oferirea acestor atribuții către SFS au fost deja expuse de către autorul proiectului în cadrul tabelului de sinteză a obiecțiilor și propunerilor și se circumscriu (pe lângă considerentul de drept comparat, legat de aceea că în legislația de unde au fost preluate reglementările respective în proiect, aceste atribuții sunt exercitate de către echivalentul instituțional al SFS-ului - Agenția Națională de Administrare Fiscală din România (a se vedea în acest sens prevederile art. 24 și 25 din <i>Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale</i>)) următoarelor:</p> <ul style="list-style-type: none">- bunurile preluate în administrare de către stat în baza prevederilor legislației cu privire la măsurile restrictive internaționale nu sunt bunuri infracționale, în sensul Codului penal/Codului de procedură penală și a legislației referitoare la activitatea ARBI;- aceste bunuri, ce trec în posesia statului, nu devin automat proprietate a acestuia, putând exista o posibilitate de survenire a necesității de returnare a acestor bunuri către proprietarul inițial, ceea ce cu greu se asociază cu mecanismul aferent activității ARBI;- o eventuală trecere a bunurilor vizate de proiect în proprietatea statului ar putea fi realizată, în mod normal, prin intermediul unor
--	--	---

			instrumente juridice de natură civilă (uzucapiunea), ceea ce, iarăși, nu se asociază cu specificul activităților desfășurate de ARBI; - în ultimă instanță, chiar și structura organizatorică actuală, plus resursele disponibile în vederea desfășurării activității, indică asupra faptului că preluarea atribuțiilor de către SFS va fi mai facilă decât preluarea acestora de ARBI.
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	20.	<p>Astfel la caz, se constată că proiectul de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrația și statul de drept (Legea Magnitsky (Republica Moldova)) a fost înregistrat de către Cancelaria de Stat, fiindu-i atribuit numărul unic 950/MJ/2022 și anunțat în avizare prin scrisoarea nr.18-23-11993 din 9 decembrie 2022, post-ședință a Secretarilor generali din 9 decembrie 2022 (subiectul nr. 3 al ordinii de zi).</p> <p>Prin scrisoarea Ministerului Justiției nr.01/8334 din 21 septembrie 2023, se remite spre avizare repetată un alt proiect de lege ce vizează modificarea Legii nr.25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, enunțând că la proiectul de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrația și statul de drept (Legea Magnitsky (Republica Moldova)), număr unic 950/MJ/2022, autorul a renunțat pe parcursul avizării.</p> <p>Relevant situației descrise, menționăm că în conformitate cu prevederile pct.189 din Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.610/2018: „proiectul anunțat și neprezentat pentru înaintare spre examinare Guvernului în decurs de 180 de zile se restituie autorului de către Cancelaria de Stat”.</p>	<p>În procesul de analiză a materialelor transmise spre avizare repetată, autorul avizului urmează a efectua o examinare atentă a conținutului acestora și a circumstanțelor invocate de către Ministerul Justiției în scrisoarea de însoțire, pentru a evita riscul unor înțelegeri eronate.</p> <p>În acest sens, se va reține că Ministerul Justiției nu a transmis la avizare repetată alte proiecte de lege decât proiectul transmis inițial, după cum nici nu a menționat „că la proiectul de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrația și statul de drept (Legea Magnitsky (Republica Moldova)), număr unic 950/MJ/2022, autorul a renunțat pe parcursul avizării”; în scrisoarea de însoțire precizându-se expres că „(...) <i>Ministerul Justiției expediază în adresa Dvs. proiectul de lege privind modificarea Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale (Legea Magnitsky (Republica Moldova))</i>).</p>

În consecință, distingem că nevalorificarea (pe parcursul a 180 de zile) a procedurii de promovare în ședință de Guvern a proiectului de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrația și statul de drept (Legea Magnitsky (Republica Moldova)) dictează radierea numărului unic 950/MJ/2022 din Registrul actelor oficiale ale Guvernului.

Mai mult ca atât, numărul unic 950/MJ/2022 care se păstrează pe tot parcursul procesului de legiferare a proiectului de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrația și statul de drept (Legea Magnitsky (Republica Moldova)) nu poate fi transferat proiectului de lege privind modificarea Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale.

În aceste condiții, corespunzător prevederilor pct. 179 din Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018, după definitivarea versiunii inițiale a proiectului de lege privind modificarea Legii nr.25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, Ministerul Justiției urmează a solicita înregistrarea acestuia de către Cancelaria de Stat, în mod regulamentar.

Cu titlu de precizare menționăm că proiectul dat reprezintă a versiune revizuită semnificativ a proiectului de lege privind implementarea măsurilor restrictive internaționale împotriva persoanelor implicate în fapte ce au atentat la drepturile fundamentale ale omului, la democrație și statul de drept (Legea Magnitsky (Republica Moldova)), care a fost înregistrat de către Cancelaria de Stat cu nr. 950/MJ/2022 și expediat prin scrisoarea nr. 18-23-11993 din data de 09.12.2022 spre avizare autorităților publice interesate.”.

Așadar, se va reține că, în mod normal, impune o reluare de la început a procedurii de promovare a unui proiect de act normativ situația când acesta suferă o modificare esențială, de concept, în procesul de promovare, astfel încât soluțiile inițiale propuse spre consultare/avizare nu se mai regăsesc în cuprinsul versiunii revizuite între timp a proiectului (fiind, în acest caz, în prezența a două proiecte *de facto* diferite). Pentru o înțelegere detaliată a aspectelor ce țin de „conceptul” unui act normativ, urmează a fi consultate prevederile art. 28 alin. (1) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, remarcându-se în acest sens că schimbările de format/formă ale proiectului nu se circumscriu ideii de „concept” a acestuia (fiind suficient în acest sens a se menționa faptul că autorul proiectului avea la îndemână atât opțiunea

			<p>operării unor modificări în cuprinsul <i>Legii nr. 25/2016</i>, cât și pe cea a păstrării intacte a versiunii inițiale a proiectului (ce a fost transmis prima dată la avizare), care ar fi fost pur și simplu completată în final cu o prevedere ce ar fi stabilit abrogarea integrală a <i>Legii nr. 25/2016</i> la data intrării în vigoare a legii noi).</p> <p>Legat de invocarea prevederilor pct.189 din <i>Regulamentul Guvernului</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr.610/2018</i>, aducem la cunoștința autorului avizului că acest interval de timp a fost necesar pentru o analiză mai detaliată a problematicii abordate prin proiect și pentru obținerea opiniilor unor experți la subiect, în tot acest timp Ministerul Justiției menținând legătura cu Cancelaria de Stat pe marginea acestui proiect și solicitând păstrarea proiectului pe agenda de priorități în materie normativă a Guvernului.</p> <p>Astfel, referitor la norma de la pct.189 din <i>Regulamentul Guvernului</i>, se va reține că aceasta nu poate primi o aplicare contrară prevederilor actului normativ cu o forță juridică superioară (în speță, <i>Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>), care nu prevede în mod expres posibilitatea excluderii, după o anumită perioadă de timp, a unor proiecte de acte normative promovate de ministere, <u>contrar voinței manifestate în mod expres a acestora.</u></p>
Ministerul Afacerilor Interne	21.	1. În tot conținutul proiectului, referințele la punctele, subpunctele din actul normativ încalcă exigențele de tehnică legislativă statuate la art. 52 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.	Punctul, ca element structural, este specific nu doar hotărârilor Guvernului, al actelor normative ale autorităților administrației

	<p>Totodată, este indispensabilă substituirea textului „Inspectoratul General pentru Migrațiune” la orice formă gramaticală, cu textul „Inspectoratul General pentru Migrație”, la forma gramatică corespunzătoare, astfel încât denumirea autorității publice să fie în concordanță cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 16/2023 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General pentru Migrație.</p>	<p>publice centrale de specialitate, ale autorităților publice autonome, ale autorităților unității teritoriale autonome cu statut juridic special și ale autorității administrației publice locale (așa cum prevede art. 52 din <i>Legea nr. 100/2017</i>), ci și legilor, în situația în care acestea au o structură complexă (a se vedea în acest sens art. 51 alin. (6) din <i>Legea nr. 100/2017</i>). Sugestia privind stabilirea corectă a denumirii Inspectoratului General pentru Migrație în tot cuprinsul textului proiectului se acceptă.</p>
<p>22.</p>	<p>2. La art. 2:</p> <p>1) în preambul, după textul „la nivel” se va completa cu cuvântul „internațional”, în vederea excluderii erorii de ordin conceptual;</p> <p>2) în cadrul explicației noțiunii „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național” se va exclude cuvântul „proeminente”, deoarece acesta creează un vid legislativ, care generează dificultăți în procesul de apreciere a proeminenței persoanei;</p> <p>3) în conținutul noțiunii „fonduri”, la lit. h), se sugerează examinarea oportunității completării definiției și cu alte regimuri vamale relevante în acest sens, prevăzute de Codul vamal nr. 1149/2000;</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Se acceptă</p> <p>Nu se acceptă Formularea de la lit. h) a noțiunii de fonduri – „h) orice alt mijloc de finanțare sau document ce atestă finanțarea exportului;” are o natură generică, care și așa permite încadrarea în cuprinsul acesteia a tuturor mijloacelor de finanțare a exportului, reglementate la un moment de legislația națională.</p> <p>Pe marginea noțiunii de „a avea sub control”, autorul avizului s-a expus deja în contextul</p>

	<p>4) se recomandă reformularea noțiunii „a avea sub control”, prin prisma legislației civile, deoarece redacția utilizată în cadrul proiectului poate genera situații conflictuale de interpretare.</p> <p>Se atrage atenția că potrivit art. 500 alin. (1) din Codul civil nr. 1107/2002, proprietarul are drept de posesiune, de folosință și de dispoziție asupra bunului. Astfel, rezultă că dreptul de proprietate este constituit din trei atribute: posesia, folosința și dispoziția, respectiv acestea pot fi exercitate și în mod separat, având ca fundament un act care împuternicește o persoană terță să dispună de anumite bunuri.”.</p>	<p>unor avize (a se vedea în acest sens opinia ministerului la observația cu nr. 41 din primul tabel), unde a fost remarcat faptul că această noțiune are un câmp de aplicare mai extins decât dreptul de proprietate clasic, neputându-se face o relaționare/echivalare dintre aceasta și prevederile de la art. 500 din <i>Codul civil</i>.</p>
23.	<p>3. La art. 4, lit. i) se va expune într-o nouă redacție, cu următorul cuprins:</p> <p>„i) interdicții de intrare, tranzitare, ședere sau aflare pe teritoriul Republicii Moldova aplicate unor cetățeni străini sau apatrizi;”.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederile respective vor fi revizuite în sensul sugestiilor autorului avizului.</p>
24.	<p>4. Se recomandă revizuirea grupării elementelor structurale în cadrul art. 4¹ și 4² or, aceasta generează imprecizii, aflându-se în contradicție cu art. 51 alin. (5) și (6) din Legea nr. 100/2017.</p> <p>Supletiv, se atestă necesitatea revizuirii textului reglementat la art. 4¹ alin. (1) subpct. 1) lit. d), întrucât acesta comportă în sine un caracter vag. Se specifică că atât sintagma „alte încălcări”, cât și textul „încălcări și abuzuri larg răspândite și sistematice” provoacă risc de interpretare eronată a normei or, este imprecisă modalitatea de stabilire a răspândirii abuzurilor/încălcărilor, precum și a caracterului sistematic al faptei. La fel, nu este clar de câte ori persoana trebuie să comită abuzul/încălcarea ca să i se atribuie caracterul prenotat.</p> <p>Consecvent, formularea utilizată la art. 4¹ alin. (1) subpct. 5) nu reprezintă garanții de obiectivitate sau corectitudine și conțin norme cu caracter abuziv, deoarece prevederile menționate sunt lipsite de claritate în partea ce ține de încadrarea juridică a faptelor vizate.</p>	<p>Cu referire la prevederile de la art. 4¹ și 4² din proiect, reieșindu-se din caracterul complex al acestora, s-a procedat la o structurare a acestora în corespondență cu rigorile art. 51 alin. (6) din Legea nr. 100/2017, aici nefiind incidente prevederile art. 51 alin. (5) din legea dată.</p> <p>Referitor la riscurile de interpretare eronată și pretinsul caracter neclar al unor prevederi de la articolele respective din proiect, se va reține considerentul expus deja de către autorul proiectului cu ocazia unor alte avize ce au abordat acest aspect și care constă în aceea că reglementările prevăzute la articolele respective vin să consacre o abordare subiectivă, și nu obiectivă, a situațiilor subiecților în privința cărora Republica Moldova poate aplica măsuri restrictive internaționale (reieșind din specificul concret al</p>

			<p>speței în care se examinează oportunitatea aplicării măsurii restrictive internaționale, circumstanțele individuale ce sunt incidente în cazul fiecărui subiect al restricțiilor etc.), prin urmare, autoritățile responsabile urmează să aibă asigurată o discreție în acest sens, iar o stabilire în abstract a tuturor situațiilor când actele de corupție ar putea fi calificate ca fiind majore va reprezenta o abordare prea rigidă a subiectului.</p> <p>Suplimentar, cu referire particulară la prevederile respective din proiect, se va reține și faptul că acestea în esență asigură o transpunere în cadrul normativ intern a unor prevederi existente în cadrul normativ al Uniunii Europene (a se vedea în acest sens art. 2 din <i>Regulamentul (UE) nr. 2020/1998 al Consiliului privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului</i>).</p>
	25.	<p>5. Se sugerează revizuirea sintagmei „informații credibile” reglementată la art. 4² or, în context aceasta are un sens ambivalent. Este de menționat că, în calitate de informații aparent credibile, pot fi utilizate intenționat sau din imprudență date eronate, însă prin prisma unei viziuni subiective, acestea pot fi considerate corecte și legale.</p> <p>La alin. (4) din același articol, este necesar ca textul „care aplică măsuri asiguratorii asupra bunurilor, inclusiv a mijloacelor bănești ale persoanelor respective” să fie substituit cu textul „care aplică măsuri asiguratorii asupra bunurilor, fondurilor și resurselor economice ale persoanelor respective”. Această propunere derivă</p>	<p>Considerentele avute în vedere cu ocazia elaborării acestor norme sunt similare cu cele invocate în contextul observației cu nr. 24.</p> <p>A se vedea în acest sens și opinia autorului proiectului la observația cu nr. 3 din primul tabel.</p>

	<p>Inspectoratului General pentru Migrație, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 16/2023;</p> <p>3) la alin. (6) lit. b), nu este clară categoria de subiecți la care se face referire, întrucât invocarea lit. a) generează confuzii și interpretări în acest sens.</p> <p>În același context, este judicioasă analiza modalității de activitate a consiliului prenotat, în special reexaminarea nivelului de reprezentare în cadrul acestuia, întrucât în practică, pot apărea cazuri în care ierarhia funcțională a consiliului poate fi inversată, ivindu-se obscurități în acest sens (de exemplu, prim-ministrul și ministrul propun o măsură, iar un membru din componența consiliului cu funcție de conducere, care este în subordinea ministrului nu o aprobă și nu execută).</p> <p>Adițional, se identifică o neconcordanță între art. 7¹ alin. (5) lit. a) din proiect și art. 9 alin. (3) din Legea nr. 25/2016, motiv pentru care, este imperativă revizuirea acesteia. Respectiv, nu este clară limita în care Consiliul interinstituțional de supervizare decide asupra adoptării măsurilor restrictive internaționale de către Republica Moldova din proprie inițiativă și asupra inițiativelor de aliniere la măsurile restrictive internaționale, conform competenței.</p>	<p>La alin. (6) lit. b) este vizată categoria de subiecți la care se face referire în cuprinsul lit. a) a alineatului respectiv (adică a subiecților restricțiilor cu privire la care s-au aplicat măsuri restrictive internaționale în cursul perioadei ce a urmat de la depunerea ultimului raport similar), urmând ca cu referire la acești subiecți să fie inclusă o descriere a tipului de măsuri restrictive internaționale aplicate.</p> <p>Modalitatea detaliată de activitate a Consiliului interinstituțional de supervizare nu poate fi și nici nu este oportun a fi inclusă în totalitate în cuprinsul legii, aceasta putând forma obiectul de reglementare a unui Regulament, aprobat subsecvent printr-o hotărâre de Guvern.</p> <p>Atribuțiile Consiliului vor fi revizuite, în contextul propunerii Ministerului Afacerilor Externe și Integării Europene cu nr. 11.</p>
28.	<p>8. La art. 19², alin. (3) se propune a fi completat cu lit. d), cu următorul cuprins:</p> <p>„d) să informeze în prealabil supraveghetorul cu privire la eventualele derulări a oricăror operațiuni cu subiecții restricțiilor, inclusiv încheierea contractelor și tranzacțiilor pentru valorificarea unor drepturi ale subiecților restricțiilor.”.</p>	<p>Potrivit prevederilor din proiect, asemenea operațiuni juridice în mod normal sunt interzise și nu vor putea fi efectuate de către persoana juridică respectivă, chiar și cu informarea supraveghetorului.</p> <p>Modalitatea în care se va putea acorda o excepție de la această restricție generală este expres reglementată în cuprinsul proiectului, motiv pentru care reglementări suplimentare nu se consideră a fi oportune.</p>

	<p>29. 9. La art. 19⁵ alin. (1) nu este reglementat cum se procedează cu bunurile în cazul emiterii unei decizii de blocare or, în contextul proiectului supus avizării, se intervine cu recomandarea de a corela noțiunile de bun, fonduri și resurse economice prevăzute la art. 2 din Legea nr. 25/2016.</p> <p>Suplimentar, se comunică că art. 19⁶ din proiect necesită a fi adus în concordanță cu noțiunea resurse economice, statuată la art. 2 din Legea nr. 25/2016.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Observația dată în esență reiterează un șir de observații cuprinse în alte avize. Prin urmare, pentru o elucidare a situației legate de aceste prevederi, urmează a se vedea opinia autorului proiectului la observațiile cu nr. 40 și 64 din primul tabel.</p>
	<p>30. 10. La compartimentul nr. 2 din Nota informativă, lipsește o argumentare explicită cu referire la modificarea Legii nr. 25/2016, motiv pentru care, condescendent se atrage atenția la justificarea detaliată a necesității operării modificărilor la legea prenotată.</p>	<p>Autorul proiectului a luat act de această observație și va analiza posibilitățile unor detalieri suplimentare în cuprinsul notei.</p>
<p>Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării</p>	<p>31. Urmare examinării proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea proiectului de lege privind modificarea Legii nr.25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale (număr unic 950/MJ/2022), în limita competențelor funcționale, comunicăm susținerea de principiu a acestuia cu următoarele obiecții și propuneri.</p> <p>Fără îndoială, proiectul este necesar în contextul angajamentelor asumate ca urmare a aprobării de către Consiliul European a cererii de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, potrivit căroră statul urmează să întreprindă un șir de acțiuni țintite spre consolidarea democrației și statului de drept, printre care implementarea angajamentului de deoligarhizare prin eliminarea influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice; consolidarea luptei împotriva criminalității organizate, pe baza unor evaluări detaliate ale amenințărilor, a unei cooperări sporite cu partenerii regionali ai Uniunii Europene și internaționali; precum și instituirea unui pachet legislativ privind recuperarea activelor și un cadru cuprinzător pentru combaterea criminalității financiare și a spălării banilor, asigurând</p>	<p>Procedura de instituire și desfășurare a măsurii speciale de supraveghere a persoanelor juridice deținute sau aflate sub controlul subiecților restricțiilor internaționale, care se propune a fi reglementată prin intermediul unui ordin al ministrului dezvoltării economice și digitalizării, nu are nicio conexiune particulară cu domeniul blocării fondurilor sau resurselor economice, motiv pentru care nici nu poate fi reținut argumentul autorului avizului, potrivit căruia Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării nu are atribuții de elaborare a politicilor pentru Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.</p> <p>Considerentele pentru care s-a optat pentru atribuirea acestei atribuții către Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării au fost expuse detaliat în cuprinsul opiniei autorului proiectului la observația cu nr. 70 din primul tabel de sinteză.</p>

	<p>conformitatea legislației privind combaterea spălării banilor cu standardele Grupului de Acțiune Financiară Internațională.</p> <p>La fel, se remarcă că o parte din propunerile înaintate la etapa avizării versiunii inițiale a proiectului au fost luate în considerare. Cu toate acestea, reiterăm obiecția aferentă obligației ministrului dezvoltării economice și digitalizării de a aproba, prin ordin, procedura de instituire și desfășurare a măsurii speciale de supraveghere a persoanelor juridice deținute sau aflate sub controlul subiecților restricțiilor internaționale. Atragem atenția că Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării nu are atribuții de elaborare a politicilor pentru Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (autoritatea publică competentă în cazul blocării fondurilor sau resurselor economice), precum și a cadrului legal aferent activității acestuia. În conformitate cu prevederile art. 18 din Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este o autoritate publică independentă în raport cu celelalte persoane juridice și fizice, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, și funcționează ca organ central de specialitate autonom și independent. În acest sens, în conformitate cu art. 19 lit. f) din Legea nr. 308/2017, are prerogativa de a emite ordine, regulamente, recomandări, instrucțiuni și ghiduri în scopul executării cadrului legislativ dedicat.</p> <p>Astfel, considerăm judicios necesară revizuirea normei art.19¹ alin.(7) din proiect în sensul stabilirii competenței Serviciului Prevenire și Combatere a Spălării Banilor pentru aprobarea procedurii speciale de supraveghere a persoanelor juridice.</p> <p>Concomitent, notăm că proiectul nu reglementează regimul sancțiunilor în privința persoanelor care se eschivează de la sancțiunile internaționale, precum și mecanismul de identificare a persoanelor care reușesc să „ocolească” măsurile restrictive internaționale (mențiunea derivă din aspectele practice care au loc</p>	<p>În ceea ce privește aspectele legate de răspunderea juridică ce ar urma să fie angajată pentru încălcarea prevederilor prezentei legi, după cum s-a precizat deja în cuprinsul tabelelor de sinteză, acestea vor forma obiectul unor inițiative legislative distincte promovate în termeni prompti, prin care se vor realiza intervențiile corespunzătoare în cuprinsul <i>Codului penal/Codului contravențional</i>, reieșindu-se din concluziile analizei reglementărilor similare existente la nivelul legislațiilor din Uniunea Europeană.</p>
--	---	---

	la moment în regiune (UA – RUSIA), dar și companii din Moldova care ipotetic ar putea facilita companii din Federația Rusă în scopul evitării regimului sancțiunilor internaționale). Astfel, se propune completarea proiectului cu prevederi în sensul dat.	
32.	<p>În continuare, prin prisma tehnicii legislative, se menționează următoarele propuneri și sugestii:</p> <p>1) la pct.2 din proiect, în denumirea generică a noțiunii „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel” se va include la final cuvântul „internațional”. Totodată, în conținutul noțiunii, după cuvântul „deputați” se propune includerea cuvintelor „în parlamentele naționale”; cuvintele „de justiție” se vor exclude întrucât nu toate înaltele curți la nivel mondial conțin termenul respectiv în denumirea proprie; cuvântul „naționale” se va substitui cu cuvântul „centrale”, iar după cuvintele „organizațiilor internaționale” se va completa cu cuvântul „interguvernamentale”, or un membru al bord-ului unei organizații internaționale nonguvernamentale nu poate fi subiect al proiectului de lege.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Sugestiile autorului avizului se acceptă, cu excepția celei privind excluderea cuvântului „de justiție” din textul normei, în contextul în care expresia „curților supreme de justiției” nu presupune faptul că autoritățile respective din orice stat urmează a avea explicit denumirea dată.</p>
33.	<p>2) Se propune completarea art. 2 din Legea nr. 25/2016 cu noțiunile „membri de familie ai persoanei care exercită funcții publice importante la nivel național sau internațional” și „persoane cunoscute ca fiind asociați apropiați, atât din punct de vedere profesional, cât și social, ai persoanelor care exercită funcții publice la nivel național și internațional” cu următorul conținut:</p> <p>„membri de familie ai persoanei care exercită funcții publice importante la nivel național sau internațional sunt:</p> <p>a) soțul/soția unei persoane care exercită funcții publice la nivel național și internațional sau o persoană aflată în relații asemănătoare aceloră dintre soți cu persoana care exercită funcții publice la nivel național și internațional;</p> <p>b) copiii și soții/soțiile lor sau cu care copiii se află în relații asemănătoare aceloră dintre soți;</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Autorul avizului nu a justificat corespunzător necesitatea completării prevederilor legii cu aceste 2 noțiuni, în contextul în care definirea unei noțiuni în cuprinsul unui act normativ urmează a se realiza, potrivit condițiilor prevăzute la art. 54 alin. (5) din Legea nr. 100/2017, doar „(5) Dacă o noțiune sau un termen poate avea înțelesuri diferite, în proiect se stabilește semnificația acestuia în context pentru a asigura înțelegerea corectă a noțiunii sau a termenului respectiv și pentru a evita interpretările neuniforme.”.</p>

	<p>c) părinții și frații/surorile unei persoane care exercită funcții publice importante la nivel național și internațional.</p> <p>„Persoane cunoscute ca fiind asociați apropiați, atât din punct de vedere profesional, cât și social, ai persoanelor care exercită funcții publice la nivel național și internațional includ:</p> <p>a) persoanele fizice cunoscute ca fiind beneficiarii efectivi, împreună cu o persoană care exercită funcții publice la nivel național și internațional, ai unei persoane juridice sau ai unei construcții juridice ori ca având orice altă relație strânsă de afaceri cu o astfel de persoană;</p> <p>b) persoanele fizice care sunt singurii beneficiari efectivi ai unei entități juridice sau ai unei construcții juridice cunoscute ca fiind înființate în beneficiul de facto al unei persoane care exercită funcții publice la nivel național și internațional.”</p>	<p>La caz însă remarcăm că noțiunile propuse nici măcar nu se regăsesc, în formula propusă, în textul proiectului.</p>
<p>34.</p>	<p>3) în redacția propusă a noțiunii de „fonduri” litera c) se va exclude și se va completa cu litera j) cu următorul conținut „j) valori mobiliare negociate la nivel public și privat și titluri de creanță, inclusiv titluri și acțiuni, certificate reprezentând valori mobiliare, obligațiuni, bilete la ordin, garanții, obligațiuni negarantate și contracte derivate” cu reconsiderarea corespunzătoare a ordinii literelor;</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Formula propusă de autorul avizului include o enumerare eterogenă a unor diverse categorii de fonduri, care la moment se regăsesc deja în cuprinsul definiției noțiunii de „fonduri”, însă sunt expuse într-o manieră structurată, în cuprinsul mai multor litere distincte din cadrul prevederii respective (titluri de creanță – la lit. b); acțiuni – la lit. g); bilete la ordin – la lit. c); garanții – la lit. e)).</p> <p>Astfel, o acceptare a propunerii autorului avizului ar presupune nu doar o excludere a lit. c), ci o revizuire a întregii structuri a definiției noțiunii, ceea ce nu se consideră oportun în speță.</p> <p>Se va remarca în acest sens și faptul că noțiunea dată în esență este în concordanță cu o noțiune similară reglementată la nivelul Uniunii</p>

			Europene prin intermediul art. 1 din <i>Regulamentul Uniunii Europene 2020/1998 din 7 decembrie 2020 privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului.</i>
	35.	4) noțiunea „a avea sub control” se va expune în următoarea redacție: „a avea sub control - toate situațiile în care, fără a deține cel puțin un atribut al dreptului de proprietate asupra unui bun sau asupra unor bunuri, o persoană fizică sau juridică poate dispune, în orice mod, cu privire la aceste bunuri, fără a obține o aprobare prealabilă din partea proprietarului de drept sau de a influența în orice mod persoane sau entități desemnate ori alte persoane fizice sau juridice.”;	Se acceptă
	36.	5) la pct. 4 din proiect, art. 4 ¹ alin. (2) și (3) cuvântul „naționale” se va substitui cu cuvintele „înregistrate în Republica Moldova” ;	Se acceptă
	37.	6) la pct. 4 din proiect, art. 4 ² alin. (1) lit. b) se propune substituirea textului „50%” cu textul „25%” reieșind din noțiunea Ultimate Beneficial Owner, care operează cu cote de cel puțin 10%-25%, în dependență de jurisdicție;	Se acceptă
	38.	7) la formula de atestare a autenticității cuvintele „ministrul dezvoltării economice și digitalizării” se vor substitui cu cuvintele „viceprim-ministru, ministrul dezvoltării economice și digitalizării”.	Se acceptă
Camera Notarială	39.	Camera Notarială a examinat Proiectul de lege privind modificarea Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale (Legea Magnitsky (Republica Moldova)) (număr unic de înregistrare 950/MJ/2022) și comunică următoarele: Proiectul de lege vizează aspectele novatoare ce cuprind reglementări privind tipurile de acte prin care se asigură aplicarea măsurilor restrictive internaționale pe teritoriul Republicii	Prezentul proiect de lege urmărește anume ajustarea corespunzătoare a prevederilor <i>Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale.</i>

	<p>Moldova, regimul juridic al acestora, modalitățile de adoptare a acestora, subiecții implicați, modalitatea de raportare de către instituții a fondurilor și a resurselor economice ce fac obiectul măsurilor restrictive internaționale, modalitatea de aplicare a măsurilor restrictive internaționale și prevederile speciale cu privire la aspectele patrimoniale legate de punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale.</p> <p>Potrivit Notei informative, scopul proiectului este aducerea în corespundere a prevederilor legale existente și implementarea unui șir de acțiuni în vederea realizării măsurilor relevante în conformitate cu Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.</p> <p>Ca aspecte de ordin general, a se reține că în Republica Moldova deja există cadrul legal general de reglementare a aplicării măsurilor restrictive internaționale, care are caracter obligatoriu (Legea nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale), or obiectul legii vizate fiind modul de introducere, aplicare și ridicare de către Republica Moldova a măsurilor restrictive internaționale care sînt stabilite într-un șir de acte ca: rezoluțiile Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite; actele Uniunii Europene la care Republica Moldova s-a aliniat; actele și deciziile adoptate de organizațiile internaționale sau de alte state, la care Republica Moldova s-a aliniat; actele Republicii Moldova adoptate din proprie inițiativă.</p>	
40.	<p>În ceea ce ține de implementarea prevederilor art. 19⁴ din proiectul de lege propus, ce vizează entitățile raportoare, inclusiv activitatea notarială, subliniem că la moment potrivit prevederilor art. 11 din Legea nr. 308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, entitățile raportoare sunt obligate de a raporta activitățile sau tranzacțiile care cad sub incidența legii menționate. Informația remisă conține date privind</p>	<p>Intenția avută în vedere de autorul proiectului cu ocazia consacrării în proiect a prevederilor respective (prin care entitățile raportoare în sensul <i>Legii nr. 308/2017</i> vor fi obligate să întreprindă măsuri de precauție privind clienții, pentru a stabili dacă o tranzacție include subiecți ai restricțiilor sau persoane asociate</p>

	<p>persoanele fizice/juridice care încheie tranzacții, date privind obiectul contractului, date privind beneficiarii efectivi și persoanele care acționează în numele acestora și/sau în numele părții contractante, precum și alte date elocvente. Totodată, în temeiul prevederilor Codului fiscal și a Ordinului Serviciului Fiscal de Stat nr. 427 din 21.08.2018 cu privire la stabilirea modului, structurii și termenelor de prezentare a informației de către subiecții nominalizați în art. 92 și art. 226¹¹ din Codul fiscal, anual prin intermediul SIA „Colectarea informațiilor din surse indirecte”, notarii raportează către Serviciul Fiscal de Stat informația privind determinarea obligațiilor fiscale ce țin de înstrăinarea activelor de către persoane fizice, care la fel conține date privind părțile contractante, obiectul tranzacției și valoarea bunurilor înstrăinate.</p> <p>Reieșind din considerentele invocate, nu este clară intenția legiuitorului de a impune entităților raportoare obligații suplimentare privind identificarea subiecților restricțiilor prin aplicarea măsurilor de precauție privind clienții potrivit legislației în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și prin includerea unui nou tip de raportare, avînd în vedere că Serviciul Prevenirea și Combaterea spălării Banilor în mod continuu recepționează de la notari informația privind tranzacțiile încheiate. În acest sens, reliefăm că scopul primordial al notarului, în sistemul de drept, este asigurarea în condițiile legii, a ocrotirii drepturilor și intereselor legale ale persoanelor și statului prin îndeplinirea de acte notariale, precum și garantarea securității circuitului civil, or împovărarea notarului cu obligații de raportare către diferite instituții ale statului, care conțin date asemănătoare, implică cheltuieli și timp, și este în detrimentul exercitării atribuțiilor principale ce-i revin.</p> <p>În sensul celor expuse, considerăm că informația privind persoanele, contractele, conturile implicate, precum și descrierea și valoarea totală a bunurilor poate fi preluată din rapoartele</p>	<p>acestora ori aceasta implică bunuri vizate de prezenta lege), rezidă în aceea că un asemenea mecanism legal este apt să asigure într-o măsură optimală aplicarea eficientă a măsurilor restrictive internaționale cu privire la subiecții restricțiilor, după cum o abordare diametral opusă, ce-ar presupune o ignorare totală a mecanismului rezultat din <i>Legea nr. 308/2017</i>, ar crea carențe grave în mecanismul de monitorizare a implementării măsurilor restrictive, creând totodată premise pentru eludarea facilă a acestora (ceea ce deja s-a putut observa din practica aplicării măsurilor dispuse prin intermediul <i>Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 45/2022</i>).</p> <p>Motivul pentru care proiectul nu s-a limitat la o precizare sumară privind analiza informațiilor furnizate deja de către entitățile raportoare în contextul punerii în aplicare de către acestea a prevederilor <i>Legii nr. 308/2017</i> constă în aceea că întreprinderea măsurilor prescrise de legea respectivă (oricare ar fi acelea: măsuri standarde de precauție privind clienții, prevăzute la art. 5 din lege; măsuri de precauție simplificată privind clienții, prevăzute la art. 7 din lege; măsuri de precauție sporită privind clienții, prevăzute la art. 8 din lege) este circumstanțiată de întrunirea anumitor criterii particulare, prescrise în normele respective din <i>Legea nr. 308/2017</i>, criterii care însă se pot adevăra insuficiente în contextul implementării</p>
--	--	--

		nominalizate mai sus, care se remit către instituțiile sus-numite (SPCSB și SFS), în special avînd în vedere calitatea de membri a acestora în Consiliul interinstituțional de supervizare. În acest mod se va eficientiza procesul de sistematizare și stocare a datelor, or atît notarii, cît și instituțiile în cauză vor fi scutiți de o muncă dublă.	mecanismului prevăzut de prezentul proiect de lege (și în genere de <i>Legea nr. 25/2016</i>), care pornește de la o premisă calitativ și cantitativ diferită și anume de la aceea a blocării tuturor tranzacțiilor/operațiunilor juridice ce implică subiecți ai restricțiilor (cu excepția acelor operațiuni autorizate în temeiul acestei legi) și a monitorizării tuturor tranzacțiilor/operațiunilor juridice ale persoanelor afiliate unui subiect al restricțiilor , în vederea evitării unor tentative de eludare a măsurilor restrictive prin intermediul acestei ultime categorii de persoane.
	41.	În aceeași ordine de idei, considerăm ca fiind strict necesară încadrarea proiectului de modificare vizat în cadrul normativ existent, potrivit prevederilor Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, în pofida faptului prezentării de către autorul proiectului a argumentelor privind oportunitatea acestuia, avînd în vedere că unele prevederi comportă risc de interpretare (ex.: procedura de supraveghere/raportare conform legislației din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor), ceea ce presupune că ordinea juridică a statului poate fi afectată, în sensul limitării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului ale propriilor cetățeni.	Autorul avizului nu a prezentat în mod explicit în ce ar consta această „încadrare a proiectului de modificare în cadrul normativ existent”, după cum nici nu a elucidat în ce ar consta riscurile de interpretare a prevederilor din acest proiect, motiv pentru care autorul proiectului se află în imposibilitate de a veni cu o poziție particulară pe marginea acestei observații.
Comisia Națională a Pieței Financiare	42.	Prin prezenta, Comisia Națională a Pieței Financiare (în continuare – CNPF), cu referire la proiectul de lege privind modificarea Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale (în continuare – Proiect), își confirmă susținerea în raport cu eforturile orientate spre atingerea finalităților urmărite prin elaborarea Proiectului vizat, concomitent, menținând propunerile expuse prin intermediul avizului CNPF nr. 06 – 4/3232 din 16.12.2022 în părțile	Autorul proiectului comunică că în continuare își menține poziția expusă cu ocazia examinării obiecțiilor cu nr. 43 și 44 din primul tabel de sinteză.

		<p>neacceptate de autor și comunicând, adițional, următoarele precizări.</p> <p>1) Aferent pct. 43 și pct. 44 din Tabelul de sinteză a propunerilor și obiecțiilor la Proiect, clarificarea normativă a noțiunilor vizate, va face posibilă racordarea proiectului la regulile prevăzute în art. 54 alin. (1) lit. a) și alin. (5) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, „conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc”, și „Dacă o noțiune sau un termen poate avea înțelesuri diferite, în proiect se stabilește semnificația acestuia în context pentru a se asigura înțelegerea corectă a noțiunii sau a termenului respectiv și pentru a evita interpretările neuniforme.”.</p>	
	43.	<p>2) Conex pct. 47 și pct. 64 din Tabelul de sinteză, în calitate de soluție care să asigure un nivel mai înalt de claritate a Proiectului, se propune concretizarea modului de tratare a terminologiei, cel puțin în Nota informativă care însoțește Proiectul, or în sensul art. 71 alin. (4) din Legea nr. 100/2017, „La interpretarea actului normativ se va ține cont de nota informativă care a însoțit proiectul actului normativ respectiv”.</p>	<p>Se acceptă. Precizările respective vor fi incluse în cuprinsul notei informative la proiect.</p>
Banca Națională a Moldovei	44.	<p>1. Din punct de vedere conceptual, potrivit practicii majorității statelor care au stabilit mecanisme similare de implementare a măsurilor restrictive internaționale, proiectul, prin amendamentele operate, urmează să faciliteze stabilirea unui cadru de reglementare clar de aplicare/implementare a măsurilor restrictive internaționale, luând în calcul modul de aplicare a acestora pe teritoriul Republicii Moldova, tipul acestora, domeniul pe care acestea le vizează, etc.</p> <p>Cu toate acestea, se atestă că, în privința măsurilor restrictive adoptate de Republica Moldova din proprie inițiativă, a măsurilor internaționale sau instituite unilateral de alte state (UE, OFAC, etc.), proiectul doar preia anumite prevederi ale Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale (CSE) nr. 45/2022, fără instituirea unui mecanism distinct și clar. În acest context, menționăm că, în absența</p>	<p>Cu referire la necesitatea utilizării analogice a mecanismului de supraveghere a tranzacțiilor/operațiunilor juridice prevăzut de <i>Legea nr. 308/2017</i>, a se vedea opinia autorului proiectului la observația cu nr. 40.</p> <p>În acest sens, autorul avizului nu prezintă careva argumente concrete care ar indica asupra inaplicabilității mecanismului prevăzut de <i>Legea nr. 308/2017</i> (și preluat prin intermediul <i>Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale (CSE) nr. 45/2022</i>), or, circumstanțele concrete în care a fost elaborată Dispoziția respectivă îi sunt cunoscute și</p>

competențelor CSE de instituire a unor obligații legale noi, precum și în lipsa unui cadru național deplin de implementare a măsurilor restrictive care nu țin de domeniul spălării banilor și finanțării terorismului, prin dispozițiile CSE, s-a recurs la utilizarea mecanismului existent de implementare a măsurilor restrictive internaționale și a prevederilor privind blocarea fondurilor prevăzute de Legea nr. 308/2017 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Această soluție legislativă intermediară urmează a fi soluționată de prezentul proiect.

Contrar, art. 4² alin. (3) și (4) din proiect utilizează același mecanism intermediar instituit prin dispoziția CSE. În acest sens, considerăm imperios revizuirea prevederilor art. 4² în vederea stabilirii unui mecanism distinct și clar privind tipul bunurilor/tranzacțiilor care urmează a fi supuse procedurii de blocare a fondurilor/resurselor economice, termenul în cadrul căruia aplicarea acestor măsuri trebuie raportate autorității competente, termenul în cadrul căruia autoritatea competentă urmează să comunice decizia de confirmare a măsurii restrictive, termenul pentru care se aplică măsura restrictivă, etc.

La art. 4² alin. (2), proiectul urmează să stabilească în mod explicit un mecanism de contestare a deciziilor Serviciului de Informații și Securitate. Acesta urmează să stabilească modul de contestare de către persoanele vizate de lista persoanelor asociate a deciziei Serviciului de Informație și Securitate, termenul de examinare a contestației, modalitatea de atac a deciziei, etc. Remarcăm în acest sens deficiențele de implementare practice ale mecanismului similar instituit prin Decizia nr. 45 a CSE, care evidențiază că persoanele vizate contestă decizia de includere în listă nu doar în adresa Serviciului de Informații și Securitate, dar și a tuturor autorităților implicate în procesul de coordonare, care nu au competențe decizionale finale de includere/excludere din lista asociaților.

autorului proiectului și nu necesită o reiterare suplimentară.

Din analiza efectuată cu ocazia întocmirii proiectului, vom atrage atenția suplimentar asupra faptului că nicio într-o legislație existentă în cadrul altor state aspectele invocate de către autorul avizului nu beneficiază de o reglementare expresă și exhaustivă, or stabilirea detaliată a întregii proceduri de aplicare a măsurilor restrictive internaționale (în esență, a celor vizând blocarea fondurilor/resurselor economice, după cum putem deduce din cuprinsul avizului) excedează obiectul de reglementare a legii date (care urmărește să consacre regimul juridic general al unui întreg spectru de măsuri restrictive internaționale și nu doar pentru cele de blocare a unor active), putând fi asigurată prin intermediul unui set de acte normative infralegale, adoptate în vederea asigurării punerii în aplicare a prezentei legi.

În ceea ce privește modul de contestare a deciziilor Serviciului de Informații și Securitate prevăzute la art. 4² alin. (2), acesta este prevăzut în cuprinsul art. 4³ alin. (4) din proiect, care stabilește că „(4) *Actele particulare adoptate în vederea punerii în aplicare a măsurilor restrictive internaționale de organele competente sunt acte administrative și pot fi atacate potrivit procedurii de contencios administrativ.*”.

	<p>Accasta implică tergiversarea substanțială a soluționării contestațiilor.</p> <p>În lumina celor expuse mai sus, BNM reiterează opinia expusă anterior pe marginea proiectului privind necesitatea ajustării proiectului de Lege prin excluderea referințelor la prevederile Legii nr. 308/2017 (cu excepția referințelor la calitatea de entități raportoare și autorități de supraveghere).</p>	
45.	<p>2. Cu privire la definiția termenului „fonduri”, în partea ce ține de litera b) („depozite la bănci și prestatori de servicii de plată sau la alte entități, solduri de conturi, creanțe și titluri de creanță”), propunem excluderea textului „și prestatori de servicii de plată sau la alte entități”, având în vedere că potrivit art. 6 alin. (1) din Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, se interzice oricărei persoane care nu este bancă să se angajeze într-o activitate de atragere de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public. O interdicție similară, aplicabilă în concret societăților de plată și emitenților de monedă electronică se regăsește și în articolele 24 și 87 din Legea 114/2012 cu privire la serviciile de plată și monedă electronică.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Sugestia autorului avizului de a restrânge prevederea respectivă doar la depozitele la bănci nu se consideră oportună, în contextul în care art. 6 alin. (2) din Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor stabilește cu suficientă claritate că „(2) <u>Interdicția prevăzută la alin. (1) nu se aplică în cazul atragerii de depozite sau de alte fonduri rambursabile de către Guvern ori de către autoritățile administrației publice locale ale Republicii Moldova, de către organismele publice internaționale la care Republica Moldova este parte sau în cazurile expres prevăzute de legislația Republicii Moldova, cu condiția ca aceste activități să fie supuse unor reglementări și supravegheri aplicabile acestor cazuri în scopul protejării drepturilor deponenților și investitorilor.</u>”. Prin urmare, atestăm că, în abstract, posibilitatea instituirii unor excepții de la regula invocată de autorul avizului este consacrată chiar de legiuitor.</p> <p>Cu toate acestea, s-a luat act de interdicțiile exprese prevăzute la articolele 24 și 87 din Legea 114/2012 cu privire la serviciile de plată</p>

		<p>și monedă electronică, și în acest sens, prestatorii serviciilor de plată au fost excluși, astfel încât prevederea din proiect a fost revizuită după cum urmează: „fonduri – mijloace financiare și beneficii de orice natură care includ, dar nu se limitează la:</p> <p>(...)</p> <p>b) depozite la bănci sau la alte entități abilitate prin lege să atragă depozite, solduri de conturi, creanțe și titluri de creanță;”.</p>
46.	<p>3. Cu referire la art. 4³ alin. (2), semnalăm că, categoria de acte cu caracter politic este distinctă de categoria actelor normative. În acest sens, art. 1 alin. (2) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative stabilește că „prezenta lege nu se aplică actelor juridice cu caracter individual și celor cu caracter exclusiv politic și nici actelor care nu conțin norme de drept.”.</p> <p>Totodată, având în vedere prevederile art. 190 din Codul administrativ („Nu pot fi contestate cu acțiune în contencios administrativ următoarele acte administrative: a) actele exclusiv politice ale Parlamentului, ale Președintelui Republicii Moldova și ale Guvernului; b) actele administrative cu caracter diplomatic referitoare la politica externă a Republicii Moldova; c) actele de comandament cu caracter militar.”), și luând în considerare faptul, că prin deciziile de aplicare a măsurilor restrictive sau deciziile de aliniere la măsurile restrictive internaționale se limitează anumite drepturi a unor persoane fizice sau juridice, propunem a se evalua adițional în ce măsură aceste acte (vizate la art. 4³ alin. (2)) ar putea fi considerate drept „acte exclusiv politice”.</p> <p>În cazul în care se optează pentru calificarea actelor respective drept acte exclusiv politice, recomandăm ajustarea corespunzătoare a terminologiei din Legea nr. 25/2016, prin revizuirea cuvintelor „acte normative” (art. 5, art. 14, etc.).</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Referința la actele normative din cadrul prevederii respective a fost exclusă.</p> <p>Pentru considerentele particulare legate de imposibilitatea contestării în procedura contenciosului administrativ a deciziilor de aliniere, a se vedea opinia autorului proiectului la observațiile cu nr. 83 și 95.</p> <p>Sintagma „acte particulare” a fost substituită cu sintagma „acte individuale” (a se vedea observația cu nr. 95).</p> <p>În contextul substituirii menționate anterior, va deveni clară și necesitatea de a fi posibilă o contestare a acestor acte în instanțele naționale, or deosebirea actelor individuale prin care se asigură punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale față de actele politice anume în aceasta și constă – că ele individualizează aplicarea măsurii restrictive, iar modalitatea în care această individualizare se realizează ar trebui să fie susceptibilă de un control judecătoresc, realizat în procedura</p>

	<p>Cu privire la propoziția a doua a art. 4³ alin. (2) („Aceste acte nu pot fi obiectul unei contestări cu acțiune în contencios administrativ în condițiile Codului administrativ”), propunem a se evalua concordanța acestei prevederi cu art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului („Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa”) în cazul în care prin aceste acte sunt restrânse sau limitate drepturi ale persoanelor fizice sau juridice.</p> <p>La art. 4³ alin. (4), propunem a se evalua adițional în ce măsură este justificat de a reglementa posibilitatea de contestare a actelor de punere în aplicare a măsurilor restrictive (implicit – atragerea la răspundere juridică a autorității emitente), având în vedere că actul „politic”, care este obligatoriu spre implementare de către autoritatea publică și în baza căruia se emite actul administrativ „particular”, nu este pasibil de contestare (implicit – nu implică răspunderea autorității emitente). Opinăm că, în măsura în care actul de bază nu este pasibil de contestare, nici actele subsecvente acestuia nu pot fi contestate decât dacă nu corespund actului de bază vizat la art. 4³ alin. (2).</p> <p>Totodată, în vederea fortificării clarității și previzibilității prevederii, propunem explicitarea sintagmei „Actele particulare”.</p>	<p>contenciosului administrativ (spre deosebire de considerentele de ordin politic care pot determina la un moment dat statul să adere la un regim de sancțiuni internaționale, aspecte care în mod normal nu pot fi supuse controlului unei instanțe de contencios administrativ).</p>
47.	<p>4. Cu referire la art. 7¹, propus pentru completarea Legii nr. 25/2016, care prevede constituirea Consiliului interinstituțional de supervizare (Consiliu), considerăm necesară revizuirea componenței acestuia, prin excluderea Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei (sau a oricărui alt reprezentant al BNM). Înțelegem, că Consiliul deține competențe importante în implementarea Legii 25/2016. Astfel, potrivit prevederilor alin. (5) din art. 7¹, toate deciziile de adoptare de către Republica Moldova,</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei se va exclude din componența Consiliului interinstituțional de supervizare, pentru a nu fi periclitat mandatul Băncii și a nu fi admise încălcări ale unor cerințe legate de activitatea independentă a unei bănci centrale.</p>

din proprie inițiativă, a oricăror măsuri restrictive vor fi luate de către Consiliu (din redacția proiectului nu pot fi identificate alte autorități competente în acest sens). La fel, deciziile de aliniere a Republicii Moldova la anumite măsuri restrictive instituite prin acte ale Uniunii Europene, ale altor organizații internaționale sau prin decizii unilaterale ale altor state intră în competența Consiliului. În această ordine de idei, consemnăm că scopul măsurilor restrictive internaționale, enunțat la art. 3 din Legea nr. 25/2016, vizează, în principal, consolidarea securității, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, democrației și statului de drept. Categoriile de măsuri restrictive internaționale, prevăzute la art. 4 din aceeași lege, reflectă aceste obiective. În corelare cu scopul urmărit prin Legea nr. 25/2016, subiecții restricțiilor - persoane juridice și fizice - sunt persoane care au comis fapte/infracțiuni în domeniile păcii și securității omenirii, drepturilor omului, acte de corupție majoră și altele similare (art. 4¹). Mai mult, potrivit proiectului de lege, un șir de decizii, a căror adoptare este atribuită în competența Consiliului, reprezintă acte cu un caracter eminent politic (art. 4³). Consecvent, atenționăm că participarea Guvernatorului BNM (sau a oricărui alt reprezentant al BNM) în Consiliu excedează atribuțiile și competențele unei bănci centrale, comportă riscul unor ingerințe nepermise în mandatul acesteia și atribuie activității acesteia un pronunțat caracter politic, contrar principiilor și standardelor aplicabile statutului unei bănci centrale. În acest sens, semnalăm, că potrivit opiniilor Băncii Centrale Europene, enunțate pe marginea unor propuneri de modificare a legilor naționale ale statelor-membre, sarcinile noi care sunt îndeplinite de o bancă centrală națională și care sunt atipice pentru aceasta sau care sunt îndeplinite în mod clar în numele și în interesul exclusiv al Guvernului sau al altei entități din sectorul public ar trebui considerate drept sarcini guvernamentale (acestea nu sunt

În ceea ce privește sugestiile privind reglementarea modului de activitate al Consiliului interinstituțional de supervizare, remarcăm faptul că prevederile referitoare la acest Consiliu urmează a fi revizuite substanțial, urmare a acceptării propunerii Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene cu nr. 11.

considerate ca făcând parte din funcțiile Sistemului European al Băncilor Centrale).

Totodată, BCE susține că îndeplinirea sarcinilor noi nu trebuie să genereze apariția unui conflict de interese care ar viza exercitarea în condiții de normalitate a sarcinilor existente, specifice Băncii Centrale și nici să expună membrii organelor decizionale la riscuri politice care pot impacta direct independența personală și în mod special garanțiile mandatului specificate la art. 14.2 din Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene de care beneficiază subiecții respectivi.

De asemenea, într-o ipoteză reziduală în care Consiliul va adopta decizii sau opinii consultative pe subiecte care ar putea avea o tangență minoră cu atribuțiile BNM (cum ar fi impunerea unor limitări sau restricții în raport cu entitățile supravegheate de BNM: bănci, infrastructuri a pieței financiare, prestatori de servicii de plată nebancari, asigurători și reasigurători, asociații de economii și împrumut, organizații de creditare nebancară, birouri a istoriilor de credit; sau în legătură cu deținerile de participațiuni în entitățile menționate), semnalăm că participarea Guvernatorului BNM în cadrul Consiliului interinstituțional de supervizare va afecta principiul de independență instituțională al BNM și va devia de la exigențele prevăzute la art. 6 alin. (4) din Legea nr. 548/1995, or, având în vedere rolul reprezentativ al Guvernatorului BNM în raport cu orice autoritate, persoană juridică sau fizică terță (art. 24 alin. (1) din Legea nr. 548/1995), implicarea acestuia în procesul decizional al Consiliului va determina, indirect, asumarea de către BNM a unor decizii, care nu au fost adoptate de BNM în mod independent potrivit standardelor internaționale în materie de independență a băncii centrale, dar care au fost adoptate de către Consiliu, constituit din autorități publice subordonate Guvernului și autorități publice autonome, instituindu-se, implicit, un mecanism

de influență de către autoritățile publice terțe a membrilor organelor de conducere ale BNM în exercitarea atribuțiilor lor.

Relevăm, că potrivit art. 6 alin. (4) din Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, „Autoritățile publice, precum și orice alte părți terțe nu vor încerca să influențeze membrii organelor de conducere ale Băncii Naționale în exercitarea atribuțiilor lor.”.

Menționăm, că această prevedere (a cărei fortificare prin Legea nr. 364/2022 pentru modificarea unor acte normative a constituit unul din angajamentele stabilite prin Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare, agreat de R. Moldova cu Fondul Monetar Internațional la 7 septembrie 2022) transpune principiul independenței instituționale a băncilor centrale, recunoscut la nivel internațional (inclusiv la nivel european, în rapoartele de convergență și opiniile Băncii Centrale Europene). Astfel, potrivit pct. 2.2.3 din Raportul de convergență al BCE din 1 iunie 2022, principiul independenței instituționale este expres prevăzut la art. 130 din Tratatul de funcționare a Uniunii Europene și art. 7 din Statutul SEBC și BCE. Aceste două articole interzic băncilor centrale naționale și membrilor organelor de conducere a acestora de a solicita sau de a primi instrucțiuni de la instituțiile sau organele UE, de la orice guvern a statului membru sau de la orice altă entitate. Adicional, acestea interzic instituțiilor și organelor UE, guvernelor statelor membre de a influența membrii organelor de conducere a băncilor centrale a căror decizii pot afecta îndeplinirea atribuțiilor băncii centrale naționale.

Alternativ, BNM poate fi consultată prealabil cu privire la subiecte conexe atribuțiilor acesteia, având în vedere că poziția BNM, emisă în cadrul unei proceduri de consultare prealabilă, este exprimată independent, fără influența altor autorități publice în contextul unui proces decizional comun, precum și exclusiv în limitele mandatului deținut de BNM.

	<p>Adițional, atragem atenția asupra lipsei reglementărilor cu privire la modul de activitate al Consiliului interinstituțional de supervizare: procedura de convocare, modul și termenele de comunicare a ordinii de zi, condițiile de determinare a caracterului deliberativ al sesiunilor Consiliului, modul de desfășurare a procesului decizional (membrii cu drept de vot, numărul de voturi necesar pentru adoptarea deciziei, opțiunile de vot (pro, contra, abținere), etc.).</p> <p>Recomandăm suplینirea prevederilor art. 7¹ în acest sens, fie abilitarea altei autorități publice cu adoptarea reglementărilor cu privire la modul de funcționare a Consiliului.</p>	
48.	<p>5. Propunem a se examina necesitatea revizuirii art. 12 alin. (1) și (2), art. 16 alin. (1) și (2) din Legea nr. 25/2016 (care fac referință la „autoritatea publică emitentă”, „autoritatea publică competentă”) în cazul în care Consiliul nu are statut de autoritate publică.</p>	<p>În contextul revizuirii parțiale a rolului Consiliului și a revenirii Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene în calitate de autoritate decizională (urmare a acceptării observației cu nr. 11), oportunitatea propunerii autorului avizului decade.</p>
49.	<p>6. La alin. (7), propus pentru completarea art. 16 din Legea nr. 25/2016, propunem revizuirea textului „băncile și prestatorii de servicii de plată”, luând în considerare că, potrivit art. 5 din Legea nr. 114/2012, la categoria de prestatori de servicii de plată se atribuie și băncile.</p> <p>De asemenea, recomandăm revizuirea cuvintelor „Instituția financiară sau de credit”, cu precizarea subiecților vizați (bancă, societate de plată, societate emitentă de monedă electronică, etc), având în vedere că legislația R. Moldova în domeniul financiar nu distinge astfel de subiecți precum instituția financiară sau instituția de credit.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederea respectivă va fi reformulată după cum urmează:</p> <p><i>„(7) Măsurile restrictive internaționale privind blocarea fondurilor sau resurselor economice nu împiedică creditarea conturilor blocate de către societățile de investiții, băncile și alți prestatori de servicii de plată care primesc fonduri transferate de terți în contul subiectului restricției, cu condiția ca toate aceste sume care sunt transferate în conturile respective să fie, de asemenea, blocate. Instituțiile respective informează, fără întârziere, autoritatea competentă relevantă cu privire la orice tranzacție de acest tip. Blocarea fondurilor sau resurselor economice nu se</i></p>

	<p>50. 7. La art. 19², recomandăm a se examina oportunitatea precizării limitelor mandatului supraveghetorului desemnat potrivit art. 19¹ alin. (6), la care se vor circumscrie drepturile și obligațiile supraveghetorului, având în vedere că, potrivit art. 19¹ alin. (1), sistemul de supraveghere se instituie provizoriu pentru asigurarea respectării de către persoana juridică a măsurilor restrictive internaționale.</p>	<p><i>aplică sumelor transferate în conturile blocate care reprezintă: (...)”.</i></p> <p>Nu se acceptă</p> <p>Stabilirea în abstract a limitelor mandatului supraveghetorului și enumerarea exhaustivă a acelor atribuții ale administratorului care vor fi exercitate de către supraveghetor se prezintă a fi inoportună în contextul dat, deoarece aceasta va consacra o abordare rigidă, lipsită de flexibilitate a subiectului dat, cu un potențial risc de prejudiciabilitate pentru persoana juridică supravegheată (or, nu poate fi contestat faptul că persoanele juridice sunt diferite prin prisma specificului activității lor, a modalității de organizare internă și de luare a deciziilor etc., iar ceea ce ar fi oportun să fie stabilit în cazul unei bănci, să fie absolut impropriu pentru o societate cu răspundere limitată cu o cifră de afaceri și o activitate mult mai restrânsă).</p> <p>În acest sens, prevederile din proiect consacră unica soluție echilibrată în acest sens, prin stabilirea faptului că supraveghetorul este în drept să exercite atribuțiile unui administrator, cu care acesta a fost împuternicit de către Consiliul interinstituțional de supervizare (potrivit art. 19² alin. (1) lit. d) din proiect), și prevederea faptului (la art. 19¹ alin. (6) din proiect) că cererea de instituire a regimului de supraveghere, însoțită de opinia autorității competente pe marginea acesteia, se transmite Consiliului, care va lua o decizie cu privire la</p>
--	--	--

		<p>aceasta. Răspunsul la această cerere poate fi de admitere sau de respingere a cererii, după caz, și se comunică solicitantului în termen de 20 de zile lucrătoare de la primirea acesteia de către Consiliu, care în cazul admiterii cererii, va desemna o persoană în calitate de supraveghetor al persoanei juridice respective și va stabili atribuțiile concrete specifice unui administrator cu care va fi împuternicit persoana desemnată.</p> <p>Prin această soluție, va fi asigurată flexibilitatea necesară pentru identificarea soluției celei mai optimale în fiecare caz particular în parte.</p>
51.	<p>8. La art. 19⁴-19⁵, înaintăm următoarele propuneri pentru îmbunătățirea calitativă a proiectului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recomandăm să se specifice termenul exact stabilit pentru raportare, prin revizuirea sintagmei „de îndată”, precum și termenul pentru dispunerea aplicării măsurii restrictive, cu modificarea cuvintelor „fără întârziere”; - considerăm, că blocarea fondurilor ar trebui să vizeze atât fondurile disponibile la moment, cât și cele viitoare, derivate – care reprezintă beneficii economice <i>ab initio</i> în favoarea persoanelor incluse în liste. Prin urmare, mecanismul de aplicare a măsurilor restrictive impus la art. 19⁴-19⁵, urmează a fi revizuit în acest sens; - la art. 19⁵ alin. (5), opinăm, că revizuirea și revocarea din oficiu urmează să fie realizată de una din autoritățile competente de luarea deciziei de includere a persoanei în listă; 	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Prevederile referitoare la termenele de raportare vor fi revizuite în sensul stabilirii unor termene exprese.</p> <p>Cu referire la propunerea de blocare a unor fonduri viitoare, derivate, remarcăm existența în lege, în cadrul definiției „fondurilor” și a categoriei particulare a „dobânzilor, dividendelor sau a altor venituri din active sau plusvalori percepute pe active ori generate de acestea;”, precum și norma suplimentară din proiect, de la art. 16 alin. (7), care stabilește o transpunere de drept a măsurilor de blocare și asupra unor fonduri ce urmează a fi transferate în viitor pe contul subiectului restricțiilor. În cazul în care autorul avizului a sesizat necesitatea includerii unor prevederi suplimentare în legătură cu subiectul dat, acesta avea posibilitatea să le formuleze în modul</p>

			<p>corespunzător și să le transmită prin intermediul avizului.</p> <p>În ceea ce privește propunerea ca revizuirea și revocarea deciziilor de blocare a fondurilor/resurselor economice să nu fie luată de autoritatea publică care a emis deciziile respective, ci de către autoritățile competente de luarea deciziei de includere a persoanei în listă (în esență – de autoritățile competente să decidă aplicarea unei măsuri restrictive internaționale), această propunere nu se susține, deoarece aspectele legate de revizuire și revocare a deciziilor respective țin nemijlocit de punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale, și nu de oportunitatea abstractă de aplicare a unei măsuri restrictive în privința unei persoane (existând o posibilitate practică ca o persoană să rămână în continuare subiect al restricțiilor, însă cu referire la anumite bunuri particulare ale acesteia să fie luată o decizie de deblocare pentru motivele prevăzute de lege). În plus, această propunere contravine și principiilor de drept administrativ care stabilesc că <u>competența primară de a revizui/revoca/retracta/anula un act administrativ o are autoritatea publică emitentă a acestui act.</u></p>
52.	9.	Semnalăm, că prevederile propuse ale proiectului sunt lacunare în ceea ce privește sancționarea subiecților responsabili de aplicarea măsurilor restrictive. Potrivit practicii altor state, sancțiunile pentru neexecutarea obligațiilor de implementare a măsurilor restrictive sunt reglementate direct în actul care stabilește obligațiile de	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 31.</p> <p>Cu referire la remarca potrivit căreia sancțiunile pentru neexecutarea obligațiilor de implementare a măsurilor restrictive sunt</p>

	<p>aplicare a măsurilor internaționale. În contextul în care proiectul stabilește categoria autorităților competente, ultimele ar trebui să aibă și competențe de sancționare a subiecților care au obligații de implementare. În partea ce ține de entitățile raportoare, autoritatea desemnată potrivit proiectului este Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor. De asemenea, remarcăm că anumite state, precum și Uniunea Europeană, tind să stabilească chiar și sancțiuni penale pentru neîndeplinirea obligațiilor de aplicare a măsurilor restrictive - https://commission.europa.eu/document/2a578063-d2e8-4e06-8f40-95b16fc92c20_en. Această categorie de sancțiuni, precum și stabilirea competențelor de rigoare pentru organele de drept, ar urma să fie luate în considerare atunci când R. Moldova se aliniază, adoptă aceste măsuri restrictive. De asemenea, proiectul nu stabilește sancțiuni pertinente pentru obligațiile noi introduse în proiectul de lege, cum ar fi cele de la art. 18¹.</p>	<p>reglementate direct în actul care stabilește obligațiile de aplicare a măsurilor internaționale, remarcăm faptul că, spre deosebire de regimul juridic existent în alte state, în sistemul penal/contravențional național reglementarea faptelor care constituie o infracțiune/contravenție și a sancțiunilor antrenate de comiterea acestor fapte constituie obiectul de reglementare exclusiv al codurilor respective, nefiind admisă prevederea unor alte infracțiuni/contravenții în afara acestor acte normative.</p>
53.	<p>10. Cu referire la măsurile ce vizează blocarea fondurilor sau a resurselor economice prevăzute la art. 19⁵ alin. (1), remarcăm că dispunerea și punerea în aplicare a acestei categorii de măsuri în cazul băncilor și altor entități din sectorul financiar (prestatori de servicii de plată, emitenți de monedă electronică, asigurători, reasigurători, organizații de creditare nebanară, asociații de economii și împrumut, birourile istoriilor de credit) ar putea conduce la situații de incapacitate de plată a acestora și riscul inducerii în stare de insolvabilitate. Prin urmare, considerăm că în textul proiectului de lege urmează să se reglementeze mai clar, detaliat și nuanțat mecanismul și condițiile de aplicare a măsurilor restrictive internaționale în cazul băncilor și altor entități din sectorul financiar, pentru a identifica instrumentul potrivit, care nu va afecta continuitatea activității entităților menționate și nu va duce la impactarea funcționării sectorului financiar-bancar.</p>	<p>Pentru riscurile colaterale legate de aplicarea măsurii de blocare a fondurilor/resurselor economice și modalitatea de evitare a acestora de către persoanele juridice de bună-credință, proiectul de lege a consacrat deja un remediu legal și anume instituirea regimului de supraveghere a activității persoanei juridice (mecanism care va putea fi aplicat și în cazul băncilor sau a altor entități din sectorul financiar).</p>

<p>Centrul Național Anticorupție</p>	<p>54.</p>	<p>La art. 2 din proiect, noțiunea „a avea sub control”, în opinia noastră, se contrapune cu noțiunea de „beneficiar efectiv” din art. 5/2 al Legii nr. 308/2017. Astfel, considerăm că urmează a se examina oportunitatea includerii unei referințe la legea menționată sau modificarea noțiunii. Astfel, spre exemplu, noțiunea „a avea sub control” se propune de substituit cu noțiunea „gestionar de fapt”, deoarece noțiunea vizează dreptul real de proprietate asupra bunurilor sau entităților, iar conform normelor generale răspunderea patrimonială aferentă poate fi atribuită gestionarului de drept sau gestionarului de fapt. În cazul în care rămâne noțiunea actuală din proiect se impune stabilirea clară a condițiilor pe care subiectul urmează să le întrunească pentru a fi considerat că deține controlul asupra bunurilor, similare cu cele ale beneficiarului efectiv prevăzute de legislație.</p>	<p>Noțiunea de „beneficiar efectiv” din art. 5² al Legii nr. 308/2017 este diferită de noțiunea „a avea sub control”, prin prisma faptului că prima vizează exclusiv o relaționare dintre doi subiecți de drept (persoane fizice sau juridice), pe când cea de-a doua noțiune poate viza și o relație particulară dintre un subiect și un obiect (un bun). Prin urmare, aceste două noțiuni urmează a nu fi confundate, deoarece ele vizează situații practice diferite. Pentru sensul mai desfășurat al noțiunii de „a avea sub control” și a implicațiilor practice ale acesteia, a se vedea observațiile anterioare referitoare la acest subiect (cu nr. 41 din primul tabel de sinteză și cu nr. 22 și 35 din al doilea tabel) și opiniile Ministerului Justiției pe marginea acestora.</p>
	<p>55.</p>	<p>La fel, la art. 2 din proiect sintagma „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional”, enumerarea categoriilor de persoane în mare parte se referă la cetățeni ai Republicii Moldova, este exhaustivă și omite unele funcții cum ar fi spre exemplu, secretari de stat, procurori, alte funcții din domeniul justiției. Totodată, în categoria „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional” sunt incluși, spre exemplu ofițeri (ofițeri cu grad militar superior sau suprem), membri ai consiliului de administrare al unei organizații internaționale ș.a. care eventual nu ar avea tangență directă cu funcții publice importante la nivel internațional.</p>	<p>Noțiunea de „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional” nu se referă la cetățenii Republicii Moldova/titularii unor funcții similare pe plan intern (pentru aceștia existând prevăzută noțiunea distinctă de „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național”), ci la persoane din străinătate. Vom remarca în acest context că noțiunea respectivă a fost preluată din cuprinsul art. 2 din Legea nr. 308/2017, de unde a fost exclusă între timp prin recente modificări operate în această lege (prin intermediul Legii nr. 66/2023 pentru modificarea unor acte normative).</p>

56.	Concomitent, la noțiunea „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național” nu este clar ce se are în vedere prin sintagma „ofițeri cu grade militare superioare și supreme”, astfel nefiind clar cum se încadrează un ofițer cu grad militar superior în categoria „persoanelor fizice care exercită sau au exercitat funcții publice importante la nivel național”.	Optica avută în vedere cu ocazia consacării acestei noțiuni în cuprinsul proiectului de lege este similară cu optica legiuitorului avută în vedere cu ocazia consacării noțiunii de „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național” (cu un conținut identic) în cuprinsul Legii nr. 308/2017.
57.	La fel, nu este clar ce se are în vedere prin sintagma „funcție de demnitate publică proeminentă”. Or, funcțiile de demnitate publică sunt prevăzute expres de cadrul legal național.	Se acceptă A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația nr. 22.
58.	Totodată, menționăm că noțiunile utilizate sunt prea înguste, existând riscul neîncadrării unor persoane și neputându-le atribui calitatea de subiect al restricțiilor internaționale. Astfel, doar un simplu exemplu aducem, dacă aplicăm „ <i>stricto sensu</i> ” noțiunile stabilite în proiect, implementarea normei art. 4/1 – Subiecții restricțiilor – alin. (1), punctul 3 ar putea deveni inaplicabilă, deoarece unele persoane nu se vor putea încadra în definiția noțiunilor date, respectiv nu li se va putea institui calitatea de „subiect al restricțiilor”. Astfel, spre exemplu, în categoria „subiecți ai restricțiilor” s-ar putea încadra și fondatorii unor organizații necomerciale, precum și persoanele din organele de conducere și de control al acesteia, or aceștia nu se încadrează în noțiunea „persoană fizică care exercită funcții publice importante la nivel național”.	Prevederea de la art. 4 ¹ alin. (1) pct. 3 din proiect face referință expresă în cadrul ei la „ <i>persoanele care, în exercițiul unei funcții publice importante la nivel național și/sau internațional (...)</i> ”, prin aceasta făcând referință la noțiunile reglementate la art. 2 (și, implicit, la categoriile de persoane vizate de noțiune respective). Fondatorii unei organizații necomerciale, precum și persoanele din organele de conducere și de control al acesteia, în măsura în care nu se regăsesc în definiția noțiunilor respective, nu vor putea cădea nici sub incidența prevederilor de la art. 4 ¹ alin. (1) pct. 3 din proiect.
59.	La art. 4 se propune includerea măsurii restrictive „blocarea fondurilor sau resurselor economice” și la alin. (1)”.	Oportunitatea propunerii decade în contextul observației cu nr. 5.
60.	La art. 4/1 urmează de inclus și alte infracțiuni din capitolul I al Codului penal (spre exemplu, infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război).	Se acceptă
61.	La art. 4/2 alin. (1) lit. (a) se propune de substituit sintagma „informații credibile”, cu una mai tehnică și neinterpretabilă, iar la același alineat, subpunctul (ii) textul este ambiguu (de exemplu, o	Se acceptă parțial

persoană poate fi condamnată în cadrul unui proces penal, având calitatea și de beneficiar efectiv al unei bănci comerciale, care a achitat dobânzi la depozite mai multor persoane, astfel toate aceste persoane pot fi vizate de sancțiuni, deoarece, formal, ele au avut în ultimii zece ani beneficii financiare, fără a avea statut de salariat sau fără a presta o activitate ce ar urma să fie remunerată). Sintagma „informații credibile” urmează a fi analizată și modificată și în subpunctul (iv). La subpunctul (v) nu este relevantă condiția, deoarece cotele sociale pot fi înstrăinate, iar termenul de 10 ani este o perioadă prea mare de timp. La subpunctul (vi) formularea e ambiguă, putând duce la interpretări confuze, generând abuzuri din partea autorităților care vor aplica legea. Această definiție poate fi aplicată cumpărătorilor de bună-credință. La lit. (b) subpunctul (ii) termenul de 10 ani considerăm că nu este relevant, noțiunea de „beneficiar efectiv” poate fi aplicată mai multor persoane, care, de fapt, nu vor avea nimic în comun cu persoana din lista de sancțiuni. La subpunctul (iii și iv) din lit. b) prevederea este ambiguă și confuză ceea ce poate duce la abuzuri. De exemplu, toate companiile de telecomunicații din Republica Moldova ar putea fi subiectul acestei prevederi, precum și alte companii, de serviciile cărora poate beneficia subiectul.

Autorul proiectului a luat act de observațiile date și va opera unele ajustări în prevederile respective din proiect, după cum urmează:

- noțiunea de „informații credibile” va fi substituită cu noțiunea de „informații documentate” (noțiune mai tehnică și mai neinterpretabilă);

- subpunctul ii) de la litera respectivă va fi revizuit după cum urmează: „(ii) are la momentul actual sau a avut în ultimii zece ani beneficii financiare, fără a avea statut de salariat sau fără a presta o activitate ce ar urma să fie remunerată, **precum și în lipsa oricărui alt temei juridic justificativ pentru recepționarea beneficiilor respective, din partea unei persoane juridice al cărei beneficiar efectiv a fost/este una din persoanele fizice sau juridice – subiect al restricțiilor;**”.

Legat de aplicabilitatea prevederilor respective și unor cumpărători de bună-credință, remarcăm că buna-credință a unui cumpărător nu poate fi apreciată în abstract și în prealabil (acest aspect ținând de elementul subiectiv, al voinței părților dintr-un contract), ci numai în baza unei analize concrete în fiecare caz particular.

Cu referire la prevederea de la subpunctul (iii și iv) din lit. b), remarcăm că o formulare exactă, care ar exclude toate situațiile particulare ce s-ar putea dovedi a fi irelevante în contextul prevederii, este imposibil de prevăzut, în opinia noastră, motiv pentru care prevederile din

			<p>proiect de aceasta și stabilesc că lista se va face de autoritățile relevante care vor examina situația particulară a fiecărei persoane potențial vizate de aceste prevederi, reținându-le pe acelea care vor prezenta o relevanță sporită pentru aplicarea eficientă a prevederilor respective.</p>
62.	<p>La art. 4/2 alin. (3) considerăm confuz utilizarea sintagmei „subiecți competenți”, or potrivit Legii nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului se utilizează sintagma „entități raportoare” care sunt obligate să aplice măsuri de precauție privind clienții.</p>		<p>Se acceptă Prevederea respectivă din proiect a fost revizuită, în sensul stabilirii cu claritate a subiecților vizați de normă.</p>
63.	<p>La art. 4/2 alin. (4) prin utilizarea sintagmei „suspiciuni pertinente” norma comportă pericol de interpretare discreționară în calificarea suspiciunilor ca fiind sau nefiind „pertinente”.</p>		<p>Se acceptă Noțiunea „pertinente” va fi exclusă din prevederea respectivă.</p>
64.	<p>La art. 6 alin.(2) acțiunile în cauză urmează a fi examinate inclusiv prin prisma Codului de procedură penală.</p>		<p>Propunerea dată este formulată într-o manieră neclară, neputând fi dedusă ideea autorului avizului, or prevederea de la art. 6 alin. (2) nu vizează careva acțiuni care ar putea fi examinate prin prisma Codului de procedură penală.</p>
65.	<p>La art. 13 alin. (4) considerăm că nu este clară formulare la care persoane se referă și la care acțiuni. Poate fi vorba atât de persoanele din cadrul autorităților care blochează fondurile, cât și cele cărora li se blochează.</p>		<p>Proiectul transmis spre avizare nu conține un alineat (4) la art. 13. Presupunem că observația dată se referă la art. 13 alin. (3) din proiect („(3) <i>Acțiunile întreprinse de persoane fizice sau juridice nu angajează în niciun fel răspunderea acestora în cazul în care nu au știut și nu au avut niciun motiv întemeiat să suspecteze că acțiunile lor ar încălca măsurile prevăzute în prezenta lege.</i>”). Cu referire la această prevedere, remarcăm că aceasta nu țintește un anumit grup</p>

		de subiecți, de prevederile acesteia putând beneficia atât persoanele ce activează în cadrul autorităților care blochează fonduri, cât și persoanele aflate în exteriorul autorităților respective, care printr-o acțiune a lor ar putea duce involuntar la încălcarea unei măsuri restrictive internaționale.
66.	La art. 19/1 alin. (6) considerăm că nu este stabilit un termen în care autoritatea competentă urmează să transmită cererea Consiliului.	Se acceptă Prevederea respectivă va fi completat cu un termen expres pentru realizarea acțiunii prescrise de normă.
67.	La art. 19/2 pe parcursul textului normei se utilizează atât termenul de „supraveghetor”, cât și termenul de „observator”, iar la alin. (2) se face referință la activitatea de „monitorizare”, or se va putea interpreta confuz sensul acțiunii, deoarece pot exista opinii diferite în ceea ce privește distincția între „activitate de supraveghere” și „activitate de monitorizare”.	Se acceptă Noțiunea de „monitorizare” va fi substituită cu noțiunea de „supraveghere”. Legat de utilizarea noțiunii de „observator” în prevederea respectivă, aceasta nu are rol de a consfinți o altă ipostază a persoanei respective, ci doar de a preciza gradul de implicare a acesteia în cadrul ședințelor adunării generale a acționarilor, asociaților, consiliului de administrație și alte asemenea ședințe privind managementul persoanei juridice.
68.	Suplimentar, menționăm că potrivit art. 25 alin. (1) al Legii integrității nr. 82/2017, eficiența cultivării climatului de integritate instituțională și profesională este supusă verificărilor din partea conducătorilor entităților publice, a autorităților anticorupție, a societății civile și mass mediei. În acest sens, în conformitate cu prevederile art. 25 alin. (3) lit. a), art. 28 alin. (4) ale Legii prenotate, expertiza anticorupție, în calitate de măsură de control al integrității în sectorul public, se va efectua asupra proiectului definitivat în baza propunerilor și obiecțiilor	Proiectul dat a fost transmis odată la avizare, iar recent a fost transmis și spre o avizare repetată, urmare a formulării de către unii participanți la avizare a unui șir de obiecții și propuneri. În acest sens se va remarca că potrivit prevederilor art. 34 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, „(1) Expertiza proiectului de act normativ este efectuată concomitent cu avizarea și consultarea publică. Autorul proiectului

		<p>expuse în procesul de avizare și/sau de consultare a părților interesate.</p> <p>Proiectul propus pentru examinare autorităților competente este remis într-o redacție nouă, fapt ce presupune că ulterior redacția proiectului poate suferi modificări.</p> <p>Urmare celor expuse, solicităm respectuos, expedierea în adresa Centrului Național Anticorupție a proiectului definitivat, pentru efectuarea expertizei anticorupție.</p>	<p><i>asigură efectuarea expertizelor economice, financiare, științifice, ecologice, anticorupție, juridice, de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene sau a altei expertize prevăzute de legislație, în funcție de tipul raporturilor sociale reglementate de actul normativ.”.</i></p> <p>Centrul Național Anticorupție, în corespundere cu prevederile legii, a avut posibilitate în două rânduri să realizeze expertiza anticorupție a proiectului și să prezinte concluziile acesteia fie prin intermediul unui raport întocmit distinct, fie prin intermediul avizului prezentat la proiect.</p> <p>La rândul nostru, reținem că ambele avize ale Centrului au fost examinate de către autorul proiectului, cu prezentarea opiniei argumentate pe marginea fiecărei observații din conținutul acestora.</p>
<p>Uniunea Avocaților din Republica Moldova</p>	<p>69.</p>	<p>Sub aspect conceptual, în cazul adoptării proiectului legii propuse, aceasta va fi una neconstituțională, contrară scopului declarat al adoptării unei asemenea legi și principiilor dreptului național și internațional privind apărarea drepturilor și libertăților omului.</p> <p>Fenomenul legilor Magnitsky</p> <p>Prin Legea Magnitsky, un stat (Statele Unite) a aplicat sancțiuni contra unor cetățeni ai unui alt stat (Federația Rusă) pentru comiterea unor încălcări grave, în raport cu care celălalt stat (Federația Rusă) nu a adoptat măsuri punitive. Cu alte cuvinte, deoarece propriul stat nu și-a pedepsit proprii cetățeni pentru anumite ilegalități grave, un alt stat vine să pedepsească cetățenii respectivi.</p> <p>Legea Magnitsky – așa cum ea a fost concepută de americani</p>	<p>Autorul proiectului a luat act de aceste observații expuse în avizul repetat și remarcă faptul că nici una din acestea nu vine să adreseze în mod particular argumentele expuse de către autor în tabelul de sinteză cu ocazia examinării unor observații similare, formulate în primul aviz (a se vedea în acest sens, observația cu nr. 102 din primul tabel de sinteză și comentariile autorului proiectului). Prin urmare, în opinia autorului proiectului, nu au fost aduse argumente suplimentare pertinente care ar permite o schimbare a opticii inițiale cu referire la aceste prevederi.</p>

	<p>Textul legii: https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/284/text</p> <p>Conform legii americane, Președintele SUA poate impune sancțiuni asupra unor cetățeni străini pentru anumite infracțiuni foarte grave, comise pe teritoriul unui stat străin.</p> <p>Cu alte cuvinte, legea americană Magnitsky nu permite Statelor Unite impunerea unor sancțiuni asupra unor cetățeni proprii pentru anumite infracțiuni foarte grave, comise pe teritoriul propriu. Pentru asemenea situații există legislația penală națională.</p> <p>Legea Magnitsky – așa cum ea a fost transpusă de europeni</p> <p>Textul normelor: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1998&from=EN https://eurlex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020D1999&from=EN</p> <p>Preambulul Deciziei Consiliului Uniunii Europene nr. 2020/1999 din 7 decembrie 2020 prevede expres că normele respective sunt adoptate în cadrul politicii externe și de securitate comune, care instituie măsuri restrictive, având în vedere SITUAȚIA ÎN ANUMITE ȚĂRI TERȚE și care vizează încălcări ale drepturilor omului sau abuzuri împotriva acestora.</p> <p>Reglementările europene susmenționate îndeamnă statele membre ale U.E. să stabilească norme privind sancțiunile aplicabile și să se asigure că acestea sunt puse în aplicare. La moment, numai 4 state europene (Letonia, Lituania, Estonia și Cehia) au adoptat legi Magnitsky la nivel național.</p> <p>Legea Magnitsky – un instrument de politică externă a SUA/UE</p> <p>Atât SUA, cât și Uniunea Europeană, folosesc legile Magnitsky drept instrumente de politică externă în raport cu alte state. Acest lucru rezultă chiar din textul legilor respective.</p> <p>Legile Magnitsky impun 2 tipuri de sancțiuni pe teritoriul propriu: - interdicția accesului în țară pentru cetățenii străini sancționați;</p>	<p>În acest context, se va reține faptul că invocarea „caracterului neconstituțional” al unor prevederi din proiect, cu ocazia formulării unor obiecții și propuneri în procesul de avizare/consultare publică a acestuia, comportă un pronunțat caracter speculativ, în contextul în care nici Uniunea, nici ministerul nu sunt abilitate să se pronunțe asupra constituționalității unor prevederi din actele normative (atribuție exclusivă a Curții Constituționale).</p> <p>Totodată, vom mai remarca faptul că prevederile respective din proiect vor suporta o ajustare suplimentară, în vederea excluderii/atenuării unor riscuri de abuzuri.</p> <p>Este neînțeleasă în acest context și focusarea particulară a autorului avizului anume pe activitatea unor partide politice și salvagardarea cu orice preț al acestora de la orice ingerințe, în situația în care prevederile din proiect vizează un spectru amplu de fapte ce prezintă un pericol real pentru respectarea drepturilor omului, protecția statului de drept și a democrației, precum și, corespondent acestora, un cerc extins de subiecți, apți să materializeze acest pericol prin comiterea unor fapte de genul celor enumerate în proiect. Subliniem aici faptul că proiectul nu își propune ca scop (direct sau indirect) afectarea activității partidelor politice, chiar și în contextul unei „afilieri” a acestora la unele persoane – subiecți ai restricțiilor internaționale și suntem de opinia că</p>
--	--	---

	<p>- înghețarea banilor și bunurilor cetățenilor străini sancționați. Legea Magnitsky – așa cum se propune a fi transpusă în Republica Moldova Proiectul legii (în Art. 3) stabilește că subiecții restricțiilor sunt persoane din Republica Moldova. Nici legea americană și nici normele europene nu stabilesc restricții pentru cetățenii proprii și resortisanții țărilor membre ale UE, care exercită funcții înalte în stat sau în partide politice și care sunt implicate în grave acte de corupție. Aceste subiecte nu fac parte din sfera de reglementare a legilor Magnitsky. Normele proiectului transformă legea Magnitsky „pe stil moldovenesc” din instrument de politică externă în raport cu state terțe și cetățenii străini (așa cum aceasta a fost gândită de americani și preluată de europeni) în instrument represiv (în sensul măsurilor restrictive aplicate) de politică internă al Republicii Moldova în raport cu cetățenii proprii. Se întrevide scopul ascuns de a institui norme care permit ingerințe nejustificate, fără a exclude pe cele de ordin politic, în scopul aplicării măsurilor ce vizează domeniul financiar și cel patrimonial în privința propriilor cetățeni, eventual oponenți politici, la fel și împotriva persoanelor juridice, eventual partide politice. Astfel proiectul de lege, conține norme care permit blocarea și controlul persoanelor fizice și juridice în raport cu un partid politic în sensul normelor prevăzute la art. 24; 25; 26 din Legea Nr. 294 din 21.12.2007 privind partidele politice, care prevăd sursele de finanțare a partidelor politice. La fel, proiectul de lege conține norme care permit blocarea și controlul activității partidului politic prin desemnarea supraveghetorului (Art. 24) sau prin administrarea bunurilor acestora (Art. 33), asigurând astfel avantaje politice anumitor candidați la funcții în stat, sau unui singur partid politic.</p>	<p>mecanismele propuse prin intermediul proiectului asigură o balanță echilibrată între drepturile și interesele concurente ale subiecților vizați de prevederile <i>Legii nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale</i>.</p>
--	---	--

	<p>În cazul în care va fi adoptat proiectul în versiunea propusă, se va propune societății, credem nejustificat, ideea incapacității organelor de drept naționale de a aplica legile interne la nivel național în lupta cu criminalitatea și anume, incapacitatea de a investiga și a trage la răspundere a persoanele care au comis fapte de: genocid; crime împotriva umanității; tortură și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante; sclavie; arestări sau detenții arbitrare; alte încălcări ale drepturilor omului sau abuzuri împotriva acestora; traficul de persoane; încălcări sau abuzuri în ceea ce privește libertatea de întrunire și de asociere pașnică; încălcări sau abuzuri în ceea ce privește libertatea de opinie și de exprimare; încălcări sau abuzuri în ceea ce privește libertatea religioasă sau de convingere; fapte de corupție, precum și există riscul eludării principiilor supremației legii și ale drepturilor omului.</p>	
70.	<p>Cu referire la articolul 4² alin. (1) lit. a) (vi) care dispune că în lista a persoanelor în privința cărora există suspiciuni că sunt asociate cu subiectul restricțiilor este inclusă orice persoană fizică în privința căreia există informații credibile că a înregistrat/înregistrează pe numele său sau a acordat/acordă suportul la înregistrarea pe numele persoanelor terțe a unor drepturi, a unor bunuri imobile sau mobile, a unor persoane juridice care aparțineau/apartțin uneia din persoanele fizice sau juridice – subiect al restricțiilor sau unei persoane juridice ale cărei beneficiar efectiv a fost/este una din persoanele fizice sau juridice – subiect al restricțiilor, încălcă principiul potrivit căruia avocatul (avocatul stagiar) nu trebuie să fie asociat cu clientul său sau cauzele clientului său.</p> <p>În acest context, sunt elocvente Principiile de Bază ale Rolului Avocatului, adoptate la Congresul al Optulea al Națiunilor Unite despre Prevenirea Crimei și a Tratatamentul Delincvenților, Havana (Cuba), 27 august-7 septembrie 1990, potrivit cărora, la § 16 este stabilit că „Guvernele sunt obligate să asigure că avocații (a) sunt capabili să își îndeplinească toate funcțiile profesionale fără</p>	<p>Nu se acceptă Excluderea într-o manieră generală a categoriei avocaților de sub incidența prevederilor de la articolul 4² alin. (1) lit. a) (vi) din proiect ar putea determina crearea unor breșe considerabile în mecanismul de aplicare a măsurilor restrictive internaționale pe teritoriul țării, or ținem să precizăm că proiectul de lege instituie un mecanism riguros de monitorizare a situației subiecților restricțiilor supuși măsurii particulare a blocării fondurilor/resurselor economice, cu precizarea expresă a cazurilor când anumite excepții de la această măsură ar putea fi autorizate și condițiile în care aceasta se realizează (iar avocații, care sunt în sensul Legii nr. 308/2017 entități raportoare, joacă un rol cheie în acest mecanism, urmărind ca prin</p>

	<p>intimidare, piedică, hărțuire sau ingerință improprie”, iar la § 18 al Principiilor de Bază ale Rolului Avocatului este stabilit că:</p> <p>„Avocații nu vor fi identificați cu clienții lor sau cauzelor clienților lor ca urmare a îndeplinirii funcțiilor lor.”</p> <p>Mai mult decât atât, din textul articolul 4² alin. (1) lit. a) (vi) rezultă că, acordarea asistenței juridice unui terț, care nu este subiect al restricțiilor, în vederea înregistrării pe numele său a unor drepturi, a unor bunuri imobile sau mobile, „a unor persoane juridice” care aparțineau/aparțin uneia din persoanele fizice sau juridice, sau beneficiar efectiv al acesteia, care este subiect al restricțiilor, este contrară scopului și raționamentelor proiectului și principiului mai sus enunțat. În acest caz, asistența juridică acordată unei persoane terțe subiectului restricțiilor nu ar trebui să cadă sub incidența prezentei legi.</p> <p>Prin urmare, propunem completarea textului articolul 4² alin. (1) lit. a) (vi) cu un text care să excludă orice asociere a avocatului (avocatului-stagiar) cu clientul și cauza clientului său.</p>	<p>activitatea lor să nu fie admise eludări de la aplicarea măsurilor).</p> <p>În situația lipsei oricărui control asupra activității lor (inclusiv în cazul unor temeri justificate, legate, după cum este menționat, de existența actuală sau recentă a unor raporturi cu subiectul restricțiilor), această lacună s-ar putea dovedi o sursă sigură de ocolire a prevederilor prezentei legi și de eliminare a efectelor legitime ale măsurilor restrictive internaționale asupra subiecților restricțiilor.</p> <p>Vom sublinia în acest context că nu dorim în niciun caz să aducem o invectivă în adresa reprezentanților din domeniul avocaturii (după cum nici în adresa altor profesii juridice) prin atribuirea automată a unui clișeu de contribuitori la eludarea unor norme juridice incomode pentru clienți, însă vrem să precizăm că scopul de bază al prevederii respective din proiect este de a se asigura un efect anticipativ, de prevenție, a oricăror tentative de ocolire a mecanismului consacrat de proiect, iar în acest sens vom remarca că niciun standard internațional referitor la secretul profesional în activitatea avocaților, la necesitatea asigurării independenței activității avocaților ș.a., din cunoștințele noastre, nu autorizează ca sub paravanul acestor garanții să fie comise încălcări ale legii.</p> <p>Prin urmare, în contextul în care proiectul a suferit o schimbare de optică în acest sens (prin faptul că persoanele asociate unui subiect al</p>
--	--	--

		restricțiilor au fost excluse de sub incidența aceluiași regim juridic restrictiv), nu întrezărim cum măsurile de precauție consacrate de lege în privința persoanelor asociate (măsuri care nu pot fi calificate în niciun caz ca o sancționare a persoanei respective) ar putea aduce, obiectiv, o prejudiciere a situației acestor persoane, prin prisma necesității asigurării în paralel a unei aplicări eficiente a măsurilor restrictive internaționale în privința subiectului restricțiilor.
71.	La articolul 4 ² alin. (2) cuvântul „poate” propunem să fie exclus, or în cazul în care „au încetat cauzele și condițiile care au justificat includerea acestei persoane în listă sau dacă au survenit alte circumstanțe obiective legate de interesele superioare ale statului”, nu se justifică oferirea SIS a unui drept discreționar de a exclude sau nu o persoană inclusă anterior în Lista persoanelor în privința cărora există suspiciuni că sunt asociate subiectului restricțiilor.	Se acceptă
72.	Cu referire la aplicarea dispozițiilor alin. (3) art. 4 ² privind întreprinderea de către persoanele în privința cărora există suspiciuni că sunt asociate subiectului restricțiilor a măsurilor de precauție sporită privind clienții, prevăzute de art. 8 din Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și măsurile asigurătorii prevăzute de art. 33 din legea respectivă, ținem să menționăm că, aplicarea măsurilor asigurătorii prevăzute de art. 33 al Legii nr. 308/2017 în toate cazurile nu se justifică, or acestea se aplică doar dacă se „stabilesc suspiciuni care pot indica despre acțiuni de spălare a banilor, infracțiuni predicat, acțiuni de finanțare a terorismului sau a proliferării armelor de distrugere în masă, în curs de pregătire, de tentativă, de realizare ori deja realizate”. Conform proiectului, rezultă că indiferent de existența sau inexistența riscurilor asociate	Autorul avizului a dedus exact intenția avută în vedere cu ocazia includerii prevederilor respective în proiect, or aplicarea măsurilor asigurătorii în vederea asigurării punerii în aplicare a mecanismului consacrat de Legea nr. 25/2016 se va realiza independent și indiferent de existența sau inexistența riscurilor asociate AML. Pentru considerente suplimentare în acest sens, a se vedea și considerentele expuse în contextul observației cu nr. 40.

	AML, autoritățile competente sunt obligate să aplice măsurile asigurătorii prevăzute la art. 33 al Legii nr. 308/2017, prevederile legii date fiind aplicate corespunzător cu referire la procedura detaliată de realizare a măsurilor respective, nu însă și cu privire la temeiurile aplicării acestora.	
73.	Cu referire la aplicarea măsurilor de precauție sporită privind clienții, prevăzute de art. 8 din Legea nr. 308/2017, propunem completarea în mod corespunzător a alin. (3) art. 8 al Legii nr. 308/2017 prin indicarea drept factor care generează riscuri sporite și care determină necesitatea aplicării măsurilor de precauție sporită privind clienții a faptului includerii clientului în calitate de subiect al restricțiilor aplicate conform Legii nr. 25/2016.	<p>Nu se acceptă</p> <p>Urmează a nu fi confundat scopul proiectului de lege, or, prin intermediul prevederilor din proiect s-a urmărit preluarea unei aplicări analogice a mecanismului existent în cadrul Legii nr. 308/2017 (și care deja beneficiază de o „testare practică” în contextul punerii în aplicare a Dispoziției CSE nr. 45/2022) și nu o comasare a acestor două mecanisme legale, care au origini și finalități diferite, și care țintesc eliminarea unor riscuri diferite (într-un caz, riscul de eludare a măsurilor restrictive internaționale; în altul – riscul de spălare a banilor și de finanțare a terorismului).</p> <p>În plus, se va nota aici și reticența particulară a altor participanți la procedura de avizare cu referire la existența oricăror similitudini dintre prevederile proiectului dat și prevederile Legii nr. 308/2017.</p>
74.	Adițional, în acest context, propunem excluderea din proiect a dispozițiilor art. 19 ⁴ , or odată ce alin. (3) art. 8 al Legii nr. 308/2017 va fi completat cu un factor specific (clientul entității raportoare este subiect al restricțiilor internaționale) care generează riscuri sporite și care determină necesitatea aplicării măsurilor de precauție sporită privind clienții, atunci entitatea raportoare va fi obligată conform legii și măsurilor de precauție standard și de risc sporit să identifice astfel de clienți și tranzacțiilor în interesul beneficiarilor efectivi	<p>Nu se acceptă</p> <p>A se vedea opinia autorului proiectului la observația anterioară, cu nr. 73.</p>

	<p>care sunt subiecți ai restricțiilor internaționale, ceea ce face inutilă dispoziția art. 19⁴ din proiect.</p> <p>De asemenea, dispozițiile art. 19⁴ din proiect dublează pe cele de la alin. (3) art. 4² din proiect privind aplicarea măsurilor asigurătorii prevăzute la art. 33 al Legii nr. 308/2017, care deja presupune raportarea informației corespunzătoare către Serviciu.</p>	
75.	<p>La alin. (3) și (4) art. 4³ norma juridică trebuie revăzută, astfel încât să excludă echivocul în privința necesității respectării sau nu a procedurii prealabile la contestarea actelor administrative respective, or utilizarea sintagmei „potrivit procedurii de contencios administrativ” presupune etapa examinării în fața instanței de contencios administrativ, conform Cărții a treia a Codului administrativ. În cazul în care se intenționează neaplicarea procedurii administrative prealabile de contestare a actelor administrative, conform art. 163 lit. c), legea trebuie să prevadă în mod expres adresarea nemijlocită în instanța de judecată, fără nici un echivoc cu privire la procedura care trebuie de urmat.</p> <p>Suplimentar, cu privire la alin. (4) art. 4³, considerăm că reglementarea statutului unor acte juridice drept acte administrative ori nu ține de domeniul de reglementare al Codului administrativ, care conține deja reguli cu privire la modul de determinare a dacă un act juridic este sau nu un act administrativ. Stabilirea prin prezentul proiect că toate actele „particulare” adoptate de organele competente sunt acte administrative, riscă să creeze interpretări echivoce cu privire la statutul actelor juridice. Conform alin. (2) art. 2 al Codului administrativ, „(2) Anumite aspecte ce țin de activitatea administrativă privind domenii specifice de activitate pot fi reglementate prin norme legislative speciale derogatorii de la prevederile prezentului cod numai dacă această reglementare este absolut necesară și nu contravine principiilor prezentului cod.”</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederile respective din proiect vor fi revizuite, în vederea stabilirii exprese a necesității parcurgerii procedurii prealabile, ceea ce va asigura concordanța acestora cu alte prevederi din proiect.</p> <p>În ceea ce privește prevederea de la alin. (4) al art. 4³, aceasta va fi revizuită suplimentar, în vederea sporirii clarității acesteia.</p>
76.	<p>La art. 12 alin. (4) lit. b) propunem excluderea cuvântului „fie”.</p>	<p>Se acceptă</p>

		Prevederea respectivă va fi revizuită corespunzător.
77.	Art. 13 alin. (2) are un conținut contradictoriu, deoarece nu poate fi vorba despre neglijență, în condițiile în care acțiunile privind blocarea fondurilor și a resurselor economice sau refuzul de a pune la dispoziție aceste fonduri sau resurse economice sau realizat într-un mod conform cu dispozițiile prezentei legi.	<p>Se acceptă</p> <p>În cadrul prevederii respective, textul „într-un mod conform cu dispozițiile prezentei legi” se va substitui cu textul „cu respectarea procedurii prevăzute de prezenta lege”.</p> <p>Nu este exclus faptul că în procesul de implementare a prevederilor legii să fie admise unele erori (chiar și cu respectarea întocmai a procedurii formale), legate de identificarea unor bunuri sau a unor persoane. Prin urmare, această prevedere urmează să protejeze persoana de riscul angajării unei răspunderi în fața unor erori, cauzate uneori de circumstanțe obiective și independente de voința sa, cu excepția cazurilor când omisiunea admisă de persoana responsabilă se va datora unei neglijențe grave a acesteia. Remarcăm că asemenea prevederi legale pot fi identificate și în cadrul legislației similare a altor state.</p>
78.	Art. 13 alin. (3) propunem a fi reformulat, or conținutul acestuia este în măsură să genereze interpretări echivoce cu privire la motivele întemeiate ale suspiciunii, care reprezintă un element subiectiv care este dificil de demonstrat. Propunem substituirea cuvintelor „nu au avut niciun motiv întemeiat să suspecteze” cu cuvintele „nu au putut ști”. Această propunere este susținută de dispoziția alin. (1) art. 18 ¹ , conform căreia „(1) Este interzisă participarea în cunoștință de cauză și deliberată la activități care au drept scop sau efect eludarea măsurilor restrictive internaționale aplicate în conformitate cu prezenta lege.”, per a contrario, este permisă participarea fără a ști și neintenționată (nedeliberată) la activități care au drept scop sau	Se acceptă

		efect eludarea măsurilor restrictive internaționale aplicate în conformitate cu prezenta lege.	
Agencia Servicii Publice	79.	<p>1. La pct. 4, art. 4² alin. (3), sintagma „subiecții competenți” este vagă și poate provoca interpretări arbitrare. În acest sens, recomandăm să fie revizuită cu indicarea exhaustivă a listei subiecților competenți.</p> <p>În cazul, în care Agenția Servicii Publice este vizată în articolul respectiv, urmează să se prevadă expres cazurile în care aceasta va aplica măsurile asigurătorii, prevăzute de art. 33 al Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederea respectivă din proiect a fost revizuită, în sensul stabilirii cu claritate a subiecților vizați de normă.</p>
	80.	<p>2. La pct. 16, ceea ce se referă la completarea articolului 18 cu alineatul (1¹), după cuvântul „numele” de introdus cuvântul „prenumele”, cuvintele „numărul de pașaport și de buletin de identitate” de substituit cu cuvintele „seria și numărul actului de identitate”, iar cuvântul „adresa” de substituit cu textul „adresa de domiciliu și/sau de reședință temporară”.</p> <p>Propunerile respective rezidă în contextul prevederilor Legii nr. 273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte.</p>	<p>Se acceptă</p>
Serviciul de Informații și Securitate	81.	<p>Se consideră imperativ necesar aprobarea unui astfel de proiect, însă cu ajustările ce ar exclude întrebările grave de legalitate, constituționalitate și asigurare a respectării drepturilor omului.</p> <p>Prin urmare, printre cele mai substanțiale rezerve putem menționa următoarele:</p> <p>1. Cu referire la introducerea categoriei de persoane asociate subiectului restricțiilor</p> <p>1) Articolul 4² din proiectul de lege instituie o nouă categorie de persoane asupra cărora vor fi aplicate anumite măsuri de precauție și/sau asigurătorii, luându-se ca punct de reper asocierea acestora cu persoanele supuse restricțiilor.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>În contextul propunerilor autorului avizului vom remarca următoarele aspecte:</p> <p>- măsurile prevăzute de proiect cu referire la persoanele asociate subiecților restricțiilor nu reprezintă și nici nu au esența unor sancțiuni, care ar urma să fie aplicate pentru acțiuni care în mod normal nu prezentau la data comiterii lor și nici la momentul actual infracțiuni sau alte forme de fapte ilegale. După cum a fost menționat și cu ocazia observației cu nr. 70, scopul de bază al prevederii respective din</p>

	<p>Cu alte cuvinte, se reglementează ambiguu/insuficient introducerea unei categorii distincte de persoane (neasimilate din punct de vedere a regimului juridic incident cu subiecții restricțiilor), și anume, a unui cerc de persoane fizice și juridice care ar putea fi considerate ca fiind asociate cu subiecții restricțiilor internaționale la care Republica Moldova se aliniază sau care au fost stabilite din propria inițiativă față de cetățenii Republicii Moldova.</p> <p>Urmează a se ține cont de faptul că, proiectul de lege recunoaște în calitate de persoane asociate subiectului restricțiilor, acele persoane în privința cărora există „informații credibile” că au avut relații de afaceri cu persoana supusă restricțiilor sau persoanele juridice a căror fondator, administrator sau beneficiar efectiv este. Prin urmare, în asemenea circumstanțe, se înlătură efectiv prezumția de legalitate și buna credință a raporturilor juridice dintre persoana asociată și subiectul restricțiilor, atribuindu-le din start acestor raporturi juridice un caracter ilegal (în lipsa unor acte juridice legale care să ateste ilegalitatea acestora și doar în baza unor informații).</p> <p>Totodată, supunerea persoanelor fizice sau juridice unor măsuri de precauție sporită și/sau măsuri asiguratorii doar în baza existenței unor „informații credibile” precum că subiectul restricțiilor este beneficiar efectiv al persoanei juridice respective, este insuficientă, or, acest aspect îngreuează drepturile fundamentale ale persoanei asociate, acesta fiind supus restricțiilor în lipsa unei demonstrări legale a caracterului ilicit al activității acestuia sau implicării în activitatea persoanei juridice respective, în vederea realizării unei activități ilicite. Deci, pentru ca persoana să fie considerată asociată subiectului restricțiilor, pe lângă informația veridică care să demonstreze conexiunea dintre aceștia, persoana asociată trebuie să fie parte la o cauză penală a cărei obiect este conex temeiului de aplicare a măsurilor restrictive.</p> <p>Subsidiar, în partea ce vizează termenul limită de 10 ani în care se vor lua în considerare relațiile contractuale existente direct sau</p>	<p>proiect este de a se asigura un efect anticipativ, de prevenție, a oricăror tentative de ocolire a mecanismului consacrat de proiect, prin monitorizarea pe bază continuă a activităților acestei categorii de persoane, fără a se urmări în privința acestora careva consecințe juridice de natură punitivă (cu excepția situațiilor când aceste persoane sunt depistate că participă în acțiuni de eludare a măsurilor restrictive internaționale, situație care va antrena deja răspunderea legală prevăzută de lege).</p> <p>- în strânsă corelație cu primul considerent, se va remarca și faptul că anume din cauza acestui considerent în conținutul legii nu au fost incluse acele prevederi particulare din Dispoziția CSE nr. 45/2022 care stabileau o abținere automată de la efectuarea oricăror tranzacții/operațiuni juridice pe un termen de 5 zile (ceea ce în esență va reprezenta deja o „blocare” temporară) în privința persoanelor asociate subiecților restricțiilor, or asemenea prevederi comportă deja trăsăturile unor măsuri restrictive, ce ar putea fi percepute ca „sanțiuni” de către subiecții vizați. Această diferență notabilă față de mecanismul particular consacrat prin intermediul Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 45/2022 considerăm că va exclude și acele probleme invocate de către Serviciu în legătură cu punerea în aplicare a Dispoziției CSE, or blocarea tranzacțiilor persoanei asociate va interveni deja în situația concretă când se va</p>
--	---	---

indirect între persoana asociată și subiectul restricțiilor, considerăm că atenția necesită a fi focalizată nu pe perioada de maxim 10 ani, dar pe existența bunei-credințe la îndeplinirea obligațiilor contractuale ce derivă din relațiile contractuale (contracte, acte unilaterale, etc.) și legalitatea relațiilor respective.

Respectiv, consecințele juridice (sub forma unor măsuri de precauție sporită/sistarea tranzacției) care decurg din calitatea de „asociat cu subiectul restricției” ar trebui să vizeze exclusiv cazurile când această asociere comportă un caracter ilegal sau are tangență cu motivele care au constituit temei de aplicare a măsurilor restrictive.

În acest sens, este necesar de revizuit articolul 4² din perspectiva că prevederile vizate și cele conexe (sub forma unor măsuri de precauție sporită/sistarea tranzacției) să fie aplicabile exclusiv în cazurile când asocierea se consideră că contravine legii, cu stabilirea unor criterii clare și exprese care califică caracterul ilegal al asocierii.

La acest aspect, urmează a se ține cont de faptul că, luând în considerare practica formată în urma implementării prevederilor Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 45 din 31.10.2022, în lista persoanelor în privința cărora există suspiciuni că sunt asociate persoanelor fizice și juridice supuse sancțiunilor au fost incluse și unele persoane în mod eronat, iar în consecință, în adresa Serviciului au fost depuse mai multe plângeri prin care a fost solicitată excluderea persoanelor respective din lista vizată. Astfel, procesul de revizuire a temeiurilor de menținere în lista respectivă implică resurse de timp și suportul altor autorități, se atestă că excluderea persoanelor din listă durează în timp, iar în toată această perioadă, drepturile persoanelor respective sunt încălcate nejustificat (persoana fiind în imposibilitate de a efectua tranzacții, a achita salariile angajaților

stabili unele suspiciuni pertinente cu privire la faptul că prin activitatea sau tranzacția respectivă se urmărește eludarea măsurilor restrictive internaționale (conform alin. (4) al articolului respectiv).

- propunerea autorului avizului ca incidența categoriei de persoane asociate să fie restrânsă la cazurile când această asociere comportă un caracter ilegal sau are tangență cu motivele care au constituit temei de aplicare a măsurilor restrictive la fel nu poate fi preluată, dat fiind faptul că în cazul în care o persoană este asociată cu un subiect al restricțiilor prin prisma considerentului că această asociere are tangență cu motivele care au constituit temei de aplicare a măsurilor restrictive, consecința practică acestei situații va fi că persoana respectivă va fi și posibilă de a fi inclusă în lista subiecților de restricții, în baza prevederilor art. 4¹ alin. (1) pct. 5) din proiect („5) persoane fizice sau juridice care furnizează sprijin financiar, tehnic sau material ori sunt implicate în alt mod în actele prevăzute la pct. 1) – 4), inclusiv prin planificarea, conducerea, comandarea, sprijinirea, pregătirea, facilitarea sau încurajarea acestor acte.”), în privința acesteia nefiind posibil a se mai reține statutul de „persoană asociată”.

Precizarea expresă că sub incidența noțiunii de „persoane asociate” vor cădea doar persoanele a căror raporturi de asociere au un caracter ilegal, de asemenea nu poate fi susținută, dat

	<p>(din cauza blocării resurselor financiare deținute în entitățile bancare), de a deschide conturi bancare noi, etc.).</p> <p>2) Suplimentar, menționăm că în cazul modificării proiectului de lege cu luarea în considerare a propunerii expuse la punctul 1 subpunctul 1), și aplicării măsurilor de precauție și asigurătorii doar în privința persoanelor asociate care sunt implicate în activități ilegale de comun cu subiecții restricțiilor, opinăm că întreprinderea măsurilor de precauție sporită și cele asigurătorii (prevăzută la articolul 4² alineatul (3) și (4) din proiectul de lege) în raport cu persoanele asociate subiectului restricțiilor nu vor fi suficiente pentru a asigura scopul urmărit prin aplicarea măsurilor respective. Or, în condițiile expuse la articolul 4² alineatul (4), în cazul în care entitatea raportoare nu este obligată să se abțină de la efectuarea tranzacțiilor pe un termen anumit (de exemplu 5 zile), există riscul efectuării unor tranzacții de eludare a sancțiunilor pînă la aplicarea măsurilor asigurătorii de către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (sau Serviciul Fiscal de Stat). Prin urmare, acest fapt reprezintă o vulnerabilitate care diminuează din efectul implementării sancțiunilor, și posibilitatea subiecților restricțiilor de a desfășura totuși tranzacții prin intermediul persoanelor asociate acestora, chiar dacă acestea sunt incluse în lista persoanelor asociate subiecților restricțiilor.</p> <p>Astfel, considerăm oportun să fie prevăzut un termen (de exemplu 5 zile) în care operațiunile persoanei asociate să fie blocate/sistate de către entitățile raportoare, pentru ca autoritățile competente să poată verifica și valorifica informația, cu întreprinderea acțiunilor prompte ce se impun.</p>	<p>fiind faptul că aceasta pornește de la aceeași premisă - a caracterului sancționator al măsurilor întreprinse în privința persoanelor asociate, care ar implica și o faptă contrară legii pentru care această „sancțiune” ar urma să fie aplicată. Se va remarca aici și faptul că în majoritatea cazurilor practice, pentru eludarea unor măsuri restrictive internaționale nu neapărat că vor fi utilizate persoane cu care subiectul restricțiilor a întreprins anterior careva acțiuni ilegale, aici putând fi antrenate persoane apropiate acestuia, raporturile juridice dintre acestea putând fi perfect legale la momentul aplicării măsurii restrictive.</p>
82.	<p>2. Referitor la stabilirea și repartizarea atribuțiilor ce vizează elaborarea și actualizarea listei persoanelor în privința cărora există suspiciuni că sunt asociate subiectului restricțiilor</p> <p>Atribuțiile prevăzute la articolul 4² alineatul (2) din proiectul de lege, practic reprezintă o transcriere a prevederilor punctul 1.2. din</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Pentru unele considerente din această observație, a se vedea opinia autorului proiectului la observația anterioară (cu nr. 81).</p>

	<p>Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 45 din 31.10.2022.</p> <p>Prin urmare, menționăm că anterior, Serviciul a semnalat unele deficiențe juridice generate din lipsa unei reglementări exprese a atribuțiilor/obligărilor Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (în continuare - SPCSB) și a Băncii Naționale a Moldovei (în continuare - BNM) în procesul de elaborare și actualizare a listei persoanelor în privința cărora există suspiciuni că sunt asociate persoanelor fizice și juridice supuse sancțiunilor.</p> <p>Relevanța remarcii prenotate se atestă prin faptul că aceleași prevederi, și în consecință, aceleași viduri juridice se regăsesc și la articolul 4² alineatul (2) din proiectul de lege, or, nu este stabilită expres rolul SPCSB sau a Serviciului Fiscal de Stat (în continuare - SFS) (în contextul în care s-a discutat în cadrul ședinței ca atribuțiile SPCSB din proiectul de lege să fie declinate către SFS) și BNM de a interveni cu propuneri argumentate de includere și excludere a persoanelor asociate subiecților restricțiilor incluși în Listă.</p> <p>Aspectul problematic al situației expuse constă în lipsa reglementării unor criterii clare și a unei proceduri de desemnare a persoanelor asociate subiecților restricțiilor, de către SPCSB/SFS și BNM, în contextul în care, teoretic, entitatea care a desemnat trebuie să evalueze oportunitatea actualizării listei (prin excludere după caz).</p> <p>Aspectul respectiv urmează a fi reglementat expres, luând în considerare faptul că, în practica actuală, autoritățile cu care colaborează Serviciul în vederea elaborării și actualizării listei respective, pasează responsabilitatea includerii în listă Serviciului, prezentând instituția ca autor „exclusiv” al Listei, fapt ce nu corespunde realității, iar așteptările petiționarilor de a le fi examinate favorabil solicitările de excludere din listă sunt direcționate nemijlocit în adresa Serviciului (respectiv și</p>	<p>În vederea excluderii aspectelor particulare invocate de autorul avizului în legătură cu punerea în aplicare a mecanismului prevăzut de Dispoziția CSE nr. 45/2022, prevederea respectivă din proiect va fi revizuită în sensul stabilirii obligației de argumentare a propunerilor înaintate de SPCSB și BNM, prin prisma indicării categoriei concrete de subiecți în care se încadrează propunerea înaintată și a prezentării probelor documentale ce atestă această atribuire a persoanei către categoria respectivă.</p>
--	---	--

	<p>nemulțumirile acestora urmare a refuzului de excludere, care nu depinde nemijlocit de către Serviciu).</p> <p>Totodată, urmează a fi acordată o atenție sporită mecanismului de actualizare/excludere a persoanelor asociate subiecților restricțiilor, procedura de aplicare a măsurilor restrictive, și în special a drepturilor și garanțiilor persoanelor în cazul aplicării respectivelor măsuri, raportat la consecințele survenite urmare a restrângerii drepturilor lor.</p>	
83.	<p>3. Privitor la contestarea măsurilor restrictive internaționale</p> <p>În conformitate cu prevederile articolului 4³ alineatul (2) din proiectul de lege, „actele normative prevăzute la art. 5 alin. (3) și deciziile de aliniere la măsurile restrictive internaționale adoptate de organele competente potrivit prezentei legi au un caracter politic și nu sunt acte administrative în sensul Codului administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018.”</p> <p>În esență, stabilirea caracterului politic și non-administrativ, ca „temei juridic” care exclude orice posibilitate de contestare a actului, reprezintă de facto o limitare a garanțiilor și mecanismelor de apărare a drepturilor omului presupus încălcate, și în esență, este o încălcare a drepturilor fundamentale.</p> <p>Deci, urmează să fie reglementată procedura de contestare de către subiecții restricțiilor, a deciziei de aplicare în privința acestora a măsurilor propriu-zise.</p> <p>Prin analogie, notăm că, inclusiv în cazul sancțiunilor financiare în privința persoanelor, grupurilor și entităților implicate în activități teroriste, adoptate în temeiul rezoluțiilor Consiliului de securitate al ONU (UNSCR), este stipulată necesitatea ca fiecare stat la nivel național să reglementeze procedura de contestare de către resortisanții săi a desemnărilor efectuate în temeiul UNSCR.</p>	<p>Modalitățile concrete prin care un subiect al restricțiilor poate obține ridicarea măsurilor restrictive internaționale, aplicate în privința acestuia ca urmare a adoptării unei decizii de aliniere la un regim de sancțiuni instituit de o organizație internațională, un alt stat, sunt prevăzute în cuprinsul normelor respective din proiect, care stabilesc că „(2) <i>Actele normative prevăzute la art. 5 alin. (3) și deciziile de aliniere la măsurile restrictive internaționale adoptate de organele competente potrivit prezentei legi au un caracter politic și nu sunt acte administrative în sensul Codului administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018. Aceste acte nu pot fi obiectul unei contestări cu acțiune în contencios administrativ în condițiile Codului administrativ. <u>Revizuirea deciziei de aliniere la măsurile restrictive internaționale poate fi solicitată de către subiectul restricției doar în situația prezentării de către acesta a actelor confirmative ce atestă ridicarea măsurilor restrictive internaționale de către subiecții prevăzuți la art. 1 lit. b) și c) sau anularea</u></i>”</p>

		<p><u>măsurilor respective de către organele jurisdicționale externe competente să examineze contestările împotriva actelor adoptate de către subiecții prevăzuți la art. 1 lit. b) și c).”.</u></p> <p>În acest sens, se va reține faptul că referința la sancțiunile internaționale aplicate prin rezoluțiile Consiliului de securitate al ONU nu prezintă relevanță în acest context, dat fiind specificul acestor categorii de restricții, care spre deosebire de alte regimuri sancționatorii de origine externă, au o aplicabilitate directă pe teritoriul statului, fără necesitatea adoptării unor acte suplimentare din partea autorităților naționale (în conformitate cu prevederile art. 5 din <i>Legea nr. 25/2016</i>).</p>
84.	<p>4. Privitor la informațiile care stau la baza aplicării măsurilor restrictive</p> <p>Considerăm oportună revizuirea prevederilor articolului 6 alineatul (2) din proiectul de lege, luând în considerare faptul că acesta reglementează valorificarea unor surse de informații subiective, neverificate, statutul juridic și valoarea probantă al cărora este incertă, la luarea unei decizii care îngrădește drepturile persoanei.</p> <p>Având în vedere faptul că motiv al aplicării măsurilor restrictive constituie săvârșirea unor infracțiuni grave, aceasta nu poate avea ca temei simple „informații prezentate de alte state sau organizații necomerciale”, cu atât mai mult „unele informații obținute din surse aflate în afara țării”, însă ar trebui să se bazeze în primul rând pe informațiile oficiale, obținută de la autoritățile competente.</p> <p>Suplimentar, legea trebuie să prevadă criterii concrete și temeiuri obiective („reasonable grounds” – analogic pentru aplicarea</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>În contextul acestei observații a autorului avizului, atragem atenția că aici s-a omis unul din considerentele esențiale ale rațiunii pentru care a fost instituit pe plan internațional conceptul sancțiunilor internaționale și care subsecvent a primit o răspândire în cadrul reglementărilor speciale din mai multe state, acest considerent constând în aceea că aplicarea sancțiunii internaționale are cel mai adesea ca premisă faptul că autoritățile competente din statul unde s-au produs infracțiunile respective se află într-o pasivitate evidentă și demonstrativă, prin evitarea documentării faptelor respective și angajării răspunderii</p>

	<p>sanțiunilor financiare pentru implicarea în activități teroriste) cu privire la informația care constituie temei de aplicare a măsurilor restrictive, și doar dacă informațiile prezentate sunt suficiente pentru constatarea existenței unei bănuieli rezonabile privind implicarea persoanei în activitățile prevăzute la art. 4¹ din proiectul de lege, precum și necesitatea aplicării măsurii restrictive.</p>	<p>persoanelor culpabile sau prin tergiversarea examinării acțiunilor acestora. În asemenea circumstanțe, restrângerea posibilității aplicării măsurilor restrictive internaționale doar la cazurile când autoritățile naționale vor obține informații oficiale, obținute de la autoritățile competente ale statelor respective, în majoritatea cazurilor va goli de orice efect și relevanță acest instrument de politică externă. În acest context, este evident că simplele informații recepționate de la subiecții respectivi nu vor constitui un temei obligatoriu, de sine-stătător, pentru aplicarea măsurilor restrictive internaționale în privința persoanelor vizate de informațiile respective, autoritățile naționale având obligația de a realiza propriile verificări în contextul adoptării unor decizii de aplicare a măsurilor restrictive.</p>
85.	<p>5. Privitor la aplicarea măsurilor restrictive internaționale urmare a inițierii unui proces penal în privința subiectului restricțiilor Considerăm oportun a fi revizuit conceptul propus în proiectul de lege, luând în considerare următoarele aspecte. Articolul 4¹ alineatul (3) din proiectul de lege, reglementează că, în cazul în care măsurile restrictive internaționale vizează persoanele fizice, cetățeni ai Republicii Moldova și persoane juridice naționale, alinierea la actele prevăzute la art. 1 lit. b) și c) care stabilesc măsurile respective, precum și stabilirea de către Republica Moldova din proprie inițiativă a unor asemenea măsuri, urmează a fi precedată de inițierea procesului penal pentru comiterea</p>	<p>Se acceptă Prevederile respective din proiect vor fi revizuite, în vederea excluderii unor situații de aplicare dublă a unor măsuri restrictive (unele de natură procesual penală, altele derivate din aplicarea unor măsuri restrictive internaționale).</p>

	<p>infracțiunii corespunzătoare faptelor care au dus la stabilirea în privința acestora a măsurilor respective.</p> <p>Respectiv, nu este clară necesitatea aplicării în privința persoanelor fizice și juridice vizate a măsurilor restrictive internaționale, dacă în privința acestora va fi inițiată urmărirea penală, astfel încât, în cele din urmă pot fi dispuse măsurile procesuale de constrângere prevăzute de Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (spre exemplu: punerea bunurilor sub sechestru). Or, potrivit art. 203 alin. (1) din codul nominalizat, „Punerea sub sechestru a bunurilor este o măsură procesuală de constrângere, care constă în inventarierea bunurilor și interzicerea proprietarului sau posesorului de a dispune de ele, iar în caz de necesitate, de a se folosi de aceste bunuri. După punerea sub sechestru a conturilor și a depozitelor bancare sînt încetate orice operațiuni în privința acestora.”.</p> <p>Astfel, în redacția propusă, se atestă faptul că deși persoana este parte la o cauză penală, fiind supusă măsurilor procesual-penale, suplimentar la aceasta, pentru una și aceeași faptă, persoana va fi supusă în mod paralel și măsurilor restrictive internaționale, fapt ce vine să supună persoanele vizate unor măsuri de constrângere suplimentare, ce îngreșează și mai mult drepturile acestora.</p> <p>Prin urmare, considerăm judicios a revizui conceptul respectiv, astfel încât să fie asigurat un echilibru între acțiunile întreprinse de autorități și scopul urmărit și drepturile fundamentale ale persoanelor.</p>	
86.	<p>6. Se constată lipsa în proiectul de lege a unor prevederi esențiale pentru asigurarea legalității în procesul de aplicare a măsurilor restrictive (în special în partea ce vizează consecințele juridice privind persoanele asociate subiectului restricțiilor), printre care:</p> <p>1) nu este reglementat statutul Listei persoanelor asociate subiecților restricțiilor, în calitatea sa de act juridic (teoretic ar fi act</p>	<p>Se acceptă Proiectul de lege va fi completat suplimentar cu prevederi care vor dezvolta aspectele invocate de autorul avizului.</p>

	<p>administrativ, luând în considerare că urmează a fi adoptată prin act al directorului Serviciului);</p> <p>2) nu este clar modul de aducere la cunoștința persoanelor vizate a faptului includerii în Listă (în contextul speței, conform normelor, actul administrativ trebuie să fie public și adus la cunoștința persoanelor care sunt vizate);</p> <p>3) nu este reglementat mecanismul de înștiințare a entităților raportoare în vederea punerii în executare;</p> <p>4) nu este clar cât timp persoana va fi menținută în listă și cât timp va fi supusă măsurilor de precauție și asigurătorii, or, lipsa reglementării unui termen exact sau a unor condiții de menținere în listă îngreădește grav drepturile persoanelor vizate.</p>	
87.	<p>7. Suplimentar, este necesar de revizuit terminologia utilizată în conținutul proiectului de lege și excluderea sintagmelor care oferă drepturi discreționare excesive în interpretarea și aplicarea prevederilor legii – de ex. „credibil” (art. 12), „în condițiile pe care le consideră adecvate” (art. 16).</p>	Se acceptă
88.	<p>8. În partea ce vizează convocarea Consiliului interinstituțional de supervizare, considerăm oportună stabilirea unor circumstanțe exprese în care va fi necesară întrunirea în ședință, or, convocarea membrilor Consiliului pentru fiecare situație aferentă măsurilor restrictive va fi complicată și lipsită de necesitate.</p> <p>Prin urmare, după cum s-a convenit și în cadrul ședinței desfășurate pe data de 25 septembrie curent, urmează a fi reglementate expres situațiile în care va fi necesară convocarea Consiliului, precum și situațiile în care aspectele care urmează a fi examinate pot fi soluționate în lipsa convocării acestuia, prin cooperare interinstituțională.</p>	Se acceptă Prevederile respective din proiect urmează a fi revizuite, în contextul propunerilor înaintate de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (a se vedea observația cu nr. 11).
89.	<p>9. Considerăm oportun să fie prevăzut scopul urmărit prin aplicarea măsurilor de prevenire și asigurare față de persoanele asociate subiecților restricțiilor, inclusiv prin blocarea bunurilor</p>	Scopul urmărit prin instituirea măsurilor respective poate fi dedus din ansamblul

	<p>acestora, or, din prevederile normelor propuse nu este clar care este scopul scontat urmărit.</p> <p>Analogic vorbind, în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, pot fi supuse restricțiilor bunurile persoanelor, în vederea preîntâmpinării săvârșirii unor infracțiuni cu caracter terorist, fapt ce atestă că aplicarea unor astfel de restricții este necesară.</p> <p>Subsidiar, chiar și punerea sub sechestru, în calitate de măsura procesuală de constrângere, potrivit art. 203 alin. (2) din Codul de procedură penală, „se aplică pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, acțiunea civilă sau eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor ori a contravalorii bunurilor”.</p> <p>Prin urmare, conchidem că și în cazul măsurilor întreprinse față de persoanele asociate subiecților restricțiilor, urmează a fi prevăzut expres care este scopul/finalitatea urmărită, să fie argumentată necesitatea aplicării restricțiilor respective (spre exemplu: preîntâmpinarea săvârșirii unor fapte ilicite sau ca măsură asiguratorie pentru repararea prejudiciului cauzat prin faptele ilegale, dar iarăși, urmare a atragerii la răspundere penală, deci, în cazul existenței unei hotărâri de condamnare irevocabilă), pentru a omite aplicarea acestora cu caracter abuziv, și în consecință încălcarea drepturilor persoanelor vizate.</p>	<p>prevederilor articolului și a fost explicat deja în contextul unor alte observații.</p> <p>Astfel, raționamentul pentru care, cu referire la fiecare subiect al restricțiilor, se instituie și o listă a persoanelor asociate constă în aceea că este necesar a fi stabilit un „bazin” de persoane care prezintă riscul primar de acțiune în calitate de contragenți/părți în cadrul unor raporturi juridice, ce ar avea ca scop eludarea aplicării măsurilor restrictive internaționale. Cu referire la aceste persoane, autoritățile competente ale statului vor adopta un regim de observator pasiv al activităților realizate (prin aplicarea în privința acestora a unor măsuri de precauție similare cu cele prevăzute de Legea nr. 308/2017), urmând ca imediat ce vor fi depistate indicii ale unor tentative de eludare a măsurilor restrictive internaționale, acestea să intervină deja într-o manieră activă, prin blocarea temporară a tranzacțiilor respective și sesizarea organelor competente să cerceteze faptele comise de persoana respectivă (în acest sens preconizându-se realizarea unor intervenții în cuprinsul Codului penal, pentru incriminarea expresă a unor asemenea fapte). În contextul desfășurării procesului penal, în privința acestora vor putea fi întreprinse deja tot spectrul de măsuri de ordin procesual penal (de genul sechestrărilor de bunuri, confiscării acestora etc.), în condițiile stabilite de Codul de procedură penală, la care a făcut referință și autorul avizului.</p>
--	--	---

			Expus pe scurt, acesta este scopul general al prevederilor de la art. 4 ² din proiect. La caz, autorul proiectului poate interveni în cuprinsul normei date în vederea unei puneri în lumină suplimentare a acestor considerente.
	90.	<p>10. Privitor la obligația generală de conformare și de înștiințare Articolul 18¹ alineatul (2) din proiectul de lege instituie obligația tuturor persoanelor care dețin „date și informații despre unul din subiecții restricțiilor, care deține sau are sub control bunuri ori care are date și informații despre acestea, despre tranzacții legate de bunuri sau în care sunt implicate un subiect al restricțiilor”, de a înștiința autoritatea competentă din momentul în care se ia cunoștință despre existența situației care impune înștiințarea.</p> <p>Instituirea unei asemenea obligații în lipsa reglementării subiecților care sunt exceptați de la obligația de înștiințare o calificăm a fi excesivă, or, nemijlocit și legislația procesual-penală stabilește dreptul de a nu mărturisi împotriva sa ori împotriva rudelor apropiate (a sotului, soției, logodnicului, logodnicei, etc.).</p> <p>Prin urmare, considerăm că este necesară instituirea unei excepții de la respectarea obligației respective, prin care înștiințarea despre existența situației care impune înștiințarea pentru rudele subiectului restricțiilor să constituie un drept, și nu o obligație.</p> <p>Suplimentar, notăm că atâta timp cât norma impune o conduită obligatorie pentru toți cetățenii care dețin informații de a informa organele competente despre existența situației care impune înștiințare, ar fi necesară reglementarea și a unei sancțiuni ce survine în cazul neonorării obligației respective, or, în lipsa unui mecanism coercitiv, norma devine inaplicabilă.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Propunerea autorului avizului prezintă relevanță și în contextul prevederilor din proiect, motiv pentru care intervențiile corespunzătoare vor fi realizate în cuprinsul proiectului.</p> <p>Legat de aspectul privind sancționarea unor încălcări a acestor prevederi din lege, după cum s-a menționat deja în contextul mai multor observații, acesta va forma obiectul unui proiect distinct prin care se va urmări operarea unor intervenții în cuprinsul <i>Codului penal</i>.</p>
<i>Opinie particulară furnizată de un grup de autori</i>	91.	II. Analiza modificărilor propuse la Legea nr. 25/2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale (Legea Magnitsky (Republica Moldova)).	

<p>(dle Sabina Cerbu, Lilia Ioniță, Natalia Roșca și dl Victor Munteanu)</p>	<p>1. Art. 2 Noțiuni</p> <p>Legea utilizează noțiuni noi la niște accepțiuni deja definite anterior în legislație. Ne referim la noțiunea de a „avea sub control” – căreia i se oferă un sens extrem de larg în contextul unei legi extrem de particulare. Astfel, recomandăm în acest sens de a utiliza noțiunea de a „deține controlul” în felul în care definește deja Codul Civil al Republicii Moldova în prevederile art. 203 alin. (3) (beneficiarul efectiv) sau ale art. 5² (beneficiarul efectiv) din Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.</p> <p>Totodată, la această noțiune:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dacă se folosește „persoane fizice sau juridice”, nu e cazul să se utilizeze termenul „persoane” înainte de „entități desemnate”; - la termenul „entități desemnate” sensul pare neîncheiat, or, nu este clar ce se are în vedere prin „desemnate” - desemnate pentru ce sau de către cine? Din normă rezultă că „desemnate” se referă la „entități”. Dacă se dorește a utiliza „desemnate” și pentru „persoane”, este cazul a se pune virgulă după „entități” și a concretiza pentru ce sunt desemnate. În caz contrar, partea „sau de a influența în orice mod persoane sau entități desemnate ori alte persoane fizice sau juridice” este confuză. - dacă tot se are în vedere orice persoană fizică sau juridică și orice altă entitate, eventual fără personalitate juridică, se propune formula „sau de a influența, în orice mod, persoane fizice sau juridice, sau orice entitate”. <p>Legea abundă în noțiuni vagi care trebuie clarificate astfel încât să nu lase o marjă prea largă de discreție celui care aplică legea, și aici ne referim la următoarele exemple: relații comune de afaceri, informații credibile, suspiciuni pertinente.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 54.</p> <p>În vederea excluderii neclarităților identificate, noțiunea respectivă va fi redată într-o formă revizută, după cum urmează: <i>„a avea sub control - toate situațiile în care, fără a deține un titlu de proprietate, o persoană are posibilitatea de a dispune, în orice mod, cu privire la bunuri, fără a obține o aprobare prealabilă din partea proprietarului de drept sau de a influența în orice mod persoane sau entități – subiecți ai restricțiilor.”.</i></p>
---	---	--

	<p>Alte obiecții la art. 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - În partea dispozitivă, după textul „exercită funcții publice importante la nivel” urmează de completat cu cuvântul „internațional”; - În noțiunea „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional” – textul „de guverne și cabinete de miniștri” urmează a fi revizuit, or, „guvern” și „cabinet de miniștri” presupun același organ executiv – condus de prim-ministru. Totodată, a nu se confunda „cabinetul de miniștri” cu „cabinetul ministrului”, care reprezintă o instituție juridică separată, care, probabil, nu a fost avută în vedere în acest caz; iar termenul „viceministri” urmează a fi substituit cu „secretari de stat”, conform legislației în vigoare; - La noțiunea „persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național” – termenul „proeminent” – Legislația națională nu operează cu termenul „proeminent” pentru funcțiile de demnitate publică – a se vedea Legea nr. 199/2010. Deci, fie acest termen se exclude, fie se explică ce se are în vedere prin „proeminent”, fie se enumeră clar funcțiile de demnitate publică avute în vedere - adică, cele din anexa la Legea nr. 199/2010, fie, având în vedere care sunt funcțiile de demnitate publică - se indică simplu „funcții de demnitate publică”; - La noțiunea „fonduri”: <ul style="list-style-type: none"> • La lit. g) – se utilizează termenul „fonduri” – „cote-părți din fonduri” – se creează confuzia despre ce „fonduri” vorbește norma – aplicând textul normei, reiese că prin „fonduri” se are în vedere „cote-părți din fonduri”. Pare confuză și lasă loc de interpretări. Tot aici, în calitate de fonduri sunt indicate „documentele ce atestă 	<p>Se acceptă</p> <p>Se acceptă</p> <p>Se acceptă A se vedea opinia Ministerului Justiției la observațiile cu nr. 22 și 57.</p> <p>Cu referire la utilizarea, în contextul definiției de noțiunii de „fonduri”, a termenului de „cote-părți din fonduri/resurse economice” (care, de altfel, se regăsește și în cuprinsul definiției actuale din Legea nr. 25/2016, dar și în</p>
--	---	--

	<p>deținerea” resurselor economice. Documentul în sine nu este fond, dar resursa economică avută în vedere în acel document. Deci, se propune revizuirea formulei „și documentul ce atestă deținerea acestora” în acest context, cât și necesitatea ei, în general în noțiunea în cauză.</p> <ul style="list-style-type: none">• obiecția de mai sus este valabilă și pentru noțiunea de la lit. h).	<p>cuprinsul definiției noțiunii de „fonduri” oferite în cadrul art. 1 din <i>Regulamentului Uniunii Europene 2020/1998 din 7 decembrie 2020 privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului</i>) vom remarca că aceasta a fost inclusă în cuprinsul definiției pentru a sublinia ideea că sub incidența noțiunii de „fonduri” vor cădea și acele situații particulare când dreptul de proprietate asupra unuia din fondurile din celelalte categorii enumerate în cuprinsul definiției nu aparține în exclusivitate unei singure persoane, ci doar o cotă-parte din acest drept. În acest sens, se prezintă a fi rezonabilă această echivalare a deținerii doar a unei cote-părți din dreptul de proprietate asupra fondului cu situația când fondul este deținut în totalitate de o persoană.</p> <p>În ceea ce privește rațiunea pentru care în cuprinsul categoriei respective au fost incluse și „documentele ce atestă deținerea acestora”, suntem de opinie că această specificare expresă prezintă o importanță particulară, în contextul existenței unor categorii specifice de acte juridice – titlurile de valoare la purtător (exemplul clasic: acțiunile la purtător, opusul acțiunilor nominative, care sunt un tip particular de acțiune în care elementele de identificare ale titularului acesteia nu sunt menționate în titlu, titularul acțiunii fiind posesorul acesteia. În consecință, drepturile</p>
--	--	---

			aferente acțiunii sunt exercitate de persoana fizică sau juridică care posedă titlul. Dreptul de proprietate asupra acțiunii la purtător se transmite prin simpla tradițiune (remitere) a acestora), motiv pentru care ea urmează a fi păstrată în cuprinsul definiției.
92.	2.	Art. 4 – „Măsurile internaționale” La alin. (2) – textul „este o persoană fizică sau juridică, alta decât cele prevăzute la alin. (1)” – formula este eronată, or, la alin. (1) subiect poate fi doar persoana juridică, întrucât „guvern al unui stat” și „entitate nestatală” presupune o persoană juridică. Nici „entitate”, nici „guvern” nu sunt nicicum persoane fizice. Pentru ca trimiterea „alta decat cele prevăzute la alin. (1)” să capete sens, trebuie de menționat „sau persoană juridică alta decât...”.	Se acceptă
93.	3.	Art. 4 ¹ Subiecții restricțiilor a. În mod tradițional, Legea Magnitsky se aplică doar cetățenilor străini, nu și propriilor cetățeni. În aceste condiții este absolut irrelevant faptul dacă un cetățean al Republicii Moldova mai deține și cetățenii ale altor state, în condițiile în care legislația Republicii Moldova permite multiplele cetățenii. Astfel, un cetățean al Republicii Moldova nu poate fi discriminat sau tratat diferit pe motiv că deține și alte cetățenii. Este înțeles faptul că ar putea exista situații în care sancțiunile sau restricțiile pot afecta inclusiv cetățenii proprii. Cu titlu de exemplu, ar putea fi blocarea sau interdicțiile de călătorie, care pot afecta și rudele sau asociații cetățenilor sancționați, chiar dacă aceștia nu sunt direct vizați de sancțiuni.	Asupra particularităților invocate de către autorii opiniei în legătură cu aspectul referitor la posibilitatea aplicării unor măsuri restrictive internaționale în privința cetățenilor Republicii Moldova, autorul proiectului a reflectat pe parcursul elaborării proiectului de lege, cât și în contextul analizei unor observații formulate pe marginea acestor prevederi de către alți participanți la avizare, intervenind cu ajustări a prevederilor respective ce ar fi asigurat o atenuare a riscurilor unor abuzuri (a se vedea în acest sens opiniile la observațiile cu nr. 102 din primul tabel de sinteză și cu nr. 69 din al doilea tabel). Cu toate acestea, nici excluderea în totalitate a posibilității abstracte de aplicare a măsurilor restrictive internaționale în privința propriilor

În concluzie, abordarea de a sancționa inclusiv proprii cetățeni (chiar dacă una din condiții ar fi ca ei să dețină cetățenia și a altor state) ar fi una extrem de controversară și ar ridica numeroase preocupări legate de protecția drepturilor omului, inclusiv de constituționalitate. Or, în temeiul art. 16 alin. (2) garantează principiul egalității: „Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.” În același timp, art. 17 alin. (1) statuează că: „Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atît în țară, cît și în străinătate.”

Dacă se ia în considerare extinderea aplicării acestei legi și la proprii cetățeni, ar exista mai multe potențiale riscuri și preocupări:

- aplicarea sancțiunilor fără un proces echitabil poate încălca principiul fundamental al prezumției de nevinovăție.
- existența unei astfel de legislații poate permite abuzuri sau folosirea legii în scopuri politice. adversarii politici ar putea fi țintați în mod nejustificat sub pretextul încălcării acestei legi.
- aplicarea sancțiunilor fără implicarea puterii judecătorești poate duce la o concentrare a puterii în mâinile unui singur consiliu sau a câtorva autorități publice. s-ar crea falsa impresie că se instituie o justiție paralelă pentru câțiva indivizi în privința cărora justiția nu livrează soluții în termeni optimi, fie soluții ce nu răspund așteptărilor comunității.
- extinderea sancțiunilor la proprii cetățeni ar putea duce la o erodare a încrederii publicului în instituțiile guvernamentale dacă acestea sunt percepute ca fiind folosite în mod arbitrar sau pentru represiune.

Astfel, deși extinderea aplicării Legii Magnitski la proprii cetățeni poate părea o măsură eficientă pentru a combate corupția sau

cetățeni nu se prezintă a fi oportună, în contextul considerentelor expuse cu ocazia observațiilor analizate anterior.

În acest context, ca un posibil filtru suplimentar în vederea verificării corespunderii prevederilor din proiect la standardele internaționale, unii participanți la procesul de avizare au indicat solicitarea opiniei Comisiei de la Veneția pe marginea acestui proiect de lege, soluție care este pe deplin împărtășită și de autorul proiectului și care va întreprinde tot ce depinde de acesta în vederea consultării opiniei Comisiei.

	<p>încălțările drepturilor omului la nivel intern, există numeroase considerente juridice, politice și etice care trebuie analizate cu atenție. Un astfel de demers necesită o dezbateră aprofundată și o analiză detaliată a implicațiilor și consecințelor posibile.</p> <p>b. Articolul operează cu terminologie improprie legislației naționale, așa precum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „crime” împotriva umanității - legislația națională nu operează cu „crime împotriva umanității”, dar cu „infracțiuni împotriva umanității” și este un articol separat în Codul penal - art. 135¹ - „Articolul 135¹. Infracțiuni împotriva umanității”; - „execuțiile și asasinatele extrajudiciare” - acestea se califică ca omoruri, indiferent de motiv. Termenul „asasinat extrajudiciar”, pentru legislația națională sună, cel puțin, ciudat, or, ar presupune că există și asasinat judiciar – ceea ce contravine legislației Republicii Moldova; - „disparațiile forțate de persoane” - există Convenția internațională pentru protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate. Noțiunea este preluată din convenție. Totuși, din sursele studiate, nu am identificat o lege de ratificare a acesteia, chiar dacă, în PNADO 2018-2022, este fixată ca acțiune cu termen de realizare pentru 2019. În aceste condiții, termenul „disparațiile forțate de persoane” trebuie clarificat în „Noțiuni” - art. 2 din Legea nr. 25/2016. Or, conform legislației naționale, termenul indicat lasă loc de interpretări, întrucât legislația penală a Republicii Moldova operează cu termenul „răpire”, care ar putea fi infracțiune separată - art. 164 din Codul penal și se numește „răpirea de persoane” sau poate fi modalitate de săvârșire a altor infracțiuni. Deci, pentru claritatea și previzibilitatea normei la aplicare, se recomandă definirea termenului „disparații forțate de persoane”; - La lit. d) pct. (i), (iii) – (v) – „abuzurile împotriva drepturilor omului” - nu este clar care abuzuri se au în vedere – infracțiuni, 	<p>Se acceptă o ajustare terminologică în sensul sugestiei date.</p> <p>Noțiunea de „extrajudiciare” urmează a fi exclusă din cuprinsul prevederii respective.</p> <p>Noțiunea de „disparații forțate de persoane” va fi substituită cu noțiunea de „răpiri de persoane”.</p> <p>Prevederea respectivă va fi revizuită, în vederea elucidării aspectelor menționate.</p>
--	---	--

contravenții sau alte categorii de fapte. Norma este neclară și lasă loc de aplicare abuzivă, pe care, pentru a o evita, trebuie de indicat exact fie fapte concrete, fie categorii de fapte. Această obiecție este „Abuzurile”, ca termen generic, nu este definit în legislația națională, fiind utilizat în cazuri concrete - abuz de putere/de serviciu – care sunt clar reglementate și presupun infracțiuni/contravenții.

- La lit. d) pct. (ii) - norma lasă la latitudinea celui care o va aplica sau va decide aplicarea măsurii restrictive să definească și să identifice care fapte anume sunt avute în vedere. În legislația națională avem art. 132². „Acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite”, care definește și „acte” și „acțiuni” și „neconsimțite”. Termenul „violența sexuală” ar fi previzibilă pentru legislația moldovenească. Aceeași situație este și cu termenul „Violență bazată pe gen” – din acesta putem deduce „violența domestică” - care chiar în definiție utilizează „violență de gen”; dar, ca atare, orice infracțiune de violență care are ca motiv genul victimei - se încadrează în termen. Se recomandă clarificarea normei pentru a înțelege dacă se au în vedere infracțiunile/contravenții sau și alte fapte, iar clarificarea în cauză să utilizeze terminologia națională.

c. La alin. (2), se recomandă substituirea textului „de prezenta lege” cu textul „prevăzute la art. 16”, mai ales că excepțiile sunt reglementate anume la art. 16, dar nu prin toată legea. Aceasta ar asigura previzibilitatea normei.

d. Acest articol - „Art. 4¹. Subiecții restricțiilor” ar trebui să precedă art. 4 - „Măsurile restrictive internaționale”, deoarece art.

A se vedea comentariul anterior.

Discreția reținerii circumstanței respective va fi limitată la cazurile când fapta comisă va întruni componenta unei infracțiuni prevăzută de legislația națională a Republicii Moldova.

Excepțiile de la regula respectivă sunt consacrate nu doar la art. 16, ci și la art. 4 și 10 alin. (2) din lege (în contextul precizărilor exprese că măsurile restrictive privind interdicțiile de intrare sau tranzitare a teritoriului Republicii Moldova se aplică în exclusivitate cetățenilor străini și apatrizilor).

Nu întrezărim în aceasta un argument suficient pentru inversarea locului acestor norme, mai ales în contextul în care noțiunea de „subiecți ai

		4 operează deja cu instituția subiecților măsurilor. Deci, art. 4 ¹ propus în proiect, ar fi art. 3 ¹ .	restricțiilor” nu apare pentru prima dată în cuprinsul art. 4 ¹ , ci și la art. 2 din lege.
94.	4.	<p>Art. 4²- Persoanele asociate subiectului restricțiilor</p> <p>Acest articol acoperă un spectru foarte larg de subiecți (terți), cuprinzând o varietate de relații posibile cu subiectul restricțiilor, atât din trecut, cât și din prezent. Acest lucru sugerează o abordare extensivă pentru a preveni posibilitatea de a evita sancțiunile prin intermediul legăturilor indirecte sau prin intermediari.</p> <p>Criteriile stabilite în acest articol poate implica anumite „suprapuneri”, care se referă la posibilitatea ca mecanismele și criteriile stabilite de această lege să aibă consecințe nedorite sau neintenționate, în acest caz, implicarea persoanelor sau entităților care ar putea avea doar legături tangențiale sau indirecte cu subiectul restricțiilor. Având în vedere criteriile extinse ale acestui articol, există mai multe scenarii potențiale de suprapunere:</p> <p>a. Asocierie indirectă sau accidentală: De exemplu, o persoană care a avut o relație comercială minoră sau ocazională cu subiectul restricțiilor ar putea fi prinsă sub aceste restricții, chiar dacă acea relație nu avea legătură cu activitățile care au dus la sancțiuni.</p> <p>b. Entități cu multiple părți interesate: În cazul în care o entitate are mai mulți acționari sau părți interesate, și unul dintre ei devine subiect al restricțiilor, ceilalți acționari sau asociați ar putea fi considerați "asociați", chiar dacă nu au avut cunoștință sau implicare în acțiunile subiectului sancțiunilor.</p> <p>c. Relații de afaceri încheiate: Referințele la relațiile din "ultimii zece ani" sau "ultimii cinci ani" pot implica entități sau indivizi care nu mai au legături active cu subiectul restricțiilor.</p> <p>d. Implicații pentru terțe părți: Cei care au furnizat servicii standard sau care au avut tranzacții de afaceri de bază (de exemplu, avocați, contabili, consultanți) cu subiectul restricțiilor ar putea fi,</p>	<p>A se vedea în acest sens opinia Ministerului Justiției la observațiile cu nr. 70 și 89.</p>

	<p>în mod nedorit, etichetați ca "asociați", chiar dacă rolul lor a fost pur profesional și nelegat de activitățile sancționate.</p> <p>Riscul de suprapunere ridică mai multe probleme referitoare la echitate și justiție. Or, aplicarea acestor prevederi, în felul în care sunt formulate, poate duce la pedepsirea unor entități sau persoane nevinovate care nu au avut intenții reprobabile sau legături directe cu activitățile sancționate.</p> <p>Suplimentar, art. 4² alin. (4) – din formularea propusă reiese că Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor Serviciul va decide în privința oricărei măsuri restrictive, atunci când vor exista suspiciuni că prin activitatea (oricare activitate) sau tranzacția respectivă (oricare) se urmărește eludarea măsurilor restrictive. Totuși, acesta nu ar fi competent în privința restricțiilor care se referă la export/import sau cele aferente intrării/ieșirii de pe teritoriul țării sau declarării persoanei persona non grata. SPCSB ar putea nici să nu recunoască fapta/acțiunea prin care se încearcă eludarea măsurii restrictive - dacă nu este din arealul său de competență. Se consideră util de a concretiza în privința căror măsuri din art. 4 SPCSB poate lua decizia respectivă.</p>	<p>Prevederile respective din proiect vor fi revizuite, în vederea excluderii ambiguității depistate.</p>
<p>95.</p>	<p>5. Art. 4³ Modalitățile de aplicare a măsurilor restrictive internaționale pe teritoriul național și natura juridică a actelor de aplicare a acestor</p> <p>a. La alin. (2): actele „normative” avute în vedere la norma respectivă sunt hotărâri de Guvern sau legi, care nu sunt acte cu caracter politic. Si nici nu sunt acte administrative. Respectiv, ele se contestă la Curtea Constituțională sau, legalitatea lor poate fi verificată în instanța de judecată, dacă ele nu au caracter normativ, dar individual. Dar, în cazul dat - aceste acte sunt NORMATIVE.</p>	<p>Referința la „Actele normative prevăzute la art. 5 alin. (3)” din cuprinsul acestei norme se va exclude.</p>

	<p>Deci cele dispuse în prezentul alineat sunt eronate din start în privința lor.</p> <p>Mai mult, această normă este abuzivă, întrucât lipsește persoana de un drept fundamental – dreptul de acces la justiție. Într-un fel, Republica Moldova lasă la latitudinea organelor care au aplicat măsurile restrictive să decidă asupra actelor de aliniere la aceste măsuri sau la actele de aplicare a acestor măsuri, în condiția în care decizia de a se alinia la acele sancțiuni este a Republicii Moldova, nu a organizației respective care a aplicat măsura. Prin urmare poate fi contestată doar alinierea la măsură sau procedura de aplicare pe teritoriul Republicii Moldova (a se vedea art. 5 alin. (3) din lege), dar nu măsura în sine. În acest context, nu este clar motivul excluderii dreptului de acces la justiție pentru aceste situații. Or, actele normative, cât și deciziile, avute în vedere sunt ale Republicii Moldova, nu ale unui stat străin.</p> <p>Deciziile de aliniere (emise de Consiliu) sunt acte administrative individuale pentru că sunt emise de un organ administrativ. Aceste decizii nu poate fi numite acte politice deoarece ele produc efecte juridice asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale unei persoane.</p> <p>Astfel, se consideră judicioasă excluderea alin. (2) din lege.</p>	<p>Nu ne putem ralia la concluzia autorilor opiniei cu privire la încălcarea prin prevederea respectivă a dreptului de acces la justiție, în contextul în care aceasta exclude posibilitatea contestării în procedura de contencios administrativ a actelor de aliniere. Se va remarca în acest sens că decizia națională de aliniere la un regim de sancțiuni internaționale comportă, în ciuda afirmațiilor aduse de autorii opiniei, un pronunțat caracter politic, alinierea la măsurile restrictive internaționale instituite de o organizație internațională sau de un alt stat reprezentând un instrument de politică externă. În acest context, se prezintă a fi inoportună posibilitatea de a lăsa la discreția unei instanțe judecătorești interne posibilitatea de a verifica și, după caz, de a anula după intima sa convingere acte juridice care urmăresc obiective de politică externă, prin această anulare existând riscul de a afecta interesele prioritare ale statului.</p> <p>În opinia noastră, prevederile din proiect prezintă garanții suficiente pentru excluderea unor abuzuri în privința unor persoane (aceasta având posibilitatea de a prezenta informații în vederea excluderii sale din lista de sancțiuni, după cum poate solicita și furnizarea unor excepții de la măsurile restrictive internaționale, având posibilitatea ca, în cazul primirii unui refuz, să-l conteste în</p>
--	---	--

		<p>b. La alin. (4), termenul „Acte particulare” urmează a fi substituit cu „Acte individuale”. În legislația Republicii Moldova nu există așa termen precum „acte particulare”. Avem, însă, „acte normative” și „acte individuale”.</p>	<p>conformitate cu prevederile <i>Codului administrativ</i>).</p> <p>Se acceptă</p>
	96.	<p>6. Art. 7¹ Consiliul interinstituțional de supervizare</p> <p>După ce s-a examinat structura propusă a acestui Consiliu, împreună cu un secretariat a cărui funcție și mandat rămân neclare, se pare că această configurație nu ar fi suficient de eficientă. Un organ responsabil de implementarea sancțiunilor, precum cele stipulate de Legea Magnitski, trebuie să fie agil, să dispună de competențe tehnice și să poată acționa rapid în fața situațiilor emergente. Cu toate acestea, prezența înalților demnitari, precum miniștrii, în componența Consiliului, ar putea să încetinească procesul decizional, având în vedere experiența altor consilii cu membri de rang înalt. Astfel, răspunsul prompt devine o provocare în astfel de situații. S-ar putea să fie necesară reconsiderarea acestui mecanism, orientându-l spre o abordare mai tehnică și operativă.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 11.</p>
	97.	<p>7. La art. 12 alin. (4) lit. e) – norma de la lit. e) este una lacunară, nefiind clare care cazuri prevăzute de lege și de care lege se au în vedere. Mai ales că Legea nr. 25/2016 este singura care reglementează aceste măsuri. Norma aceasta trebuie fie exclusă, fie trebuie de indicat actul normativ în care sunt indicate aceste cazuri.</p>	<p>Prevederea respectivă vizează anume <i>Legea nr. 25/2016</i>, și nu o altă lege neprecizată. Astfel, prin această prevedere finală, se admite posibilitatea ca reglementarea unor cazuri particularizate ce ar justifica o ridicare a măsurilor restrictive internaționale să poată fi realizată și în cuprinsul unor alte prevederi din legea dată (a se vedea în acest sens, pentru o ipoteză particulară, prevederea de la art. 18¹ alin. (5) din proiect, unde sunt reglementate</p>

			cazurile în care se admit erori de identificare a unor persoane sau bunuri).
98.	<p>8. La art. 13:</p> <p>a. Alin. (1) lit. a) – în calitate de autoritate responsabilă este indicat Inspectoratul General pentru Migrațiune. Considerăm că această numire este eronată, or, responsabili de intrarea și ieșirea din țară este Poliția de Frontieră.</p> <p>b. La alin. (2) este indicat că punerea în aplicare a anumitor măsuri restrictive internaționale – blocarea fondurilor și a resurselor economice sau refuzul de a pune la dispoziție aceste fonduri sau resurse economice – „nu angajează în niciun fel răspunderea persoanei fizice sau juridice care o efectuează”. Această prevedere, însă, este valabilă pentru orice funcționar care pune în aplicare o măsură restrictivă internațională. Nu este clar de ce este necesar de</p>	<p>La stabilirea în calitate de autoritate competentă a Inspectoratului General pentru Migrațiune s-a reieșit din prevederile particulare ale pct. 8 subpct. 2) lit. k) din <i>Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General pentru Migrațiune</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 16/2023</i>, care stabilesc că „8. În conformitate cu domeniile de activitate și funcțiile de bază stabilite în prezentul Regulament, Inspectoratul exercită următoarele atribuții: (...) 2) în domeniul prevenirii și combaterii șederii ilegale a străinilor în Republica Moldova: (...) k) <u>emite, în privința străinilor, decizii de returnare, de returnare sub escortă, de revocare și de anulare a dreptului de ședere, de anulare și revocare a vizei, de declarare a străinului drept persoană indezirabilă, aplică/ridică interdicțiile de intrare și ieșire în/din Republica Moldova și constată faptul încetării dreptului de ședere permanentă acordat anterior;</u>”.</p> <p>Se acceptă</p>	

	<p>a scoate în evidență doar aceste măsuri. Astfel, se propune reformularea normei în sens general, referindu-se la toți funcționarii care pun în aplicare oricare dintre măsurile restrictive internaționale.</p>	
<p>99.</p>	<p>9. Art. 16 alin. (4²) lit. a) – una din situațiile în care autoritatea publică competentă poate autoriza deblocarea anumitor fonduri sau resurse economice blocate anterior este în cazul unei „hotărâri judecătorești ori al unei decizii administrative ce sunt executorii pe teritoriul Republicii Moldova, înainte sau după data respectivă”, precum și în cazul când „fondurile sau resursele economice fac obiectul unei hotărâri arbitrale pronunțate înainte de data la care au fost aplicate măsurile restrictive internaționale față de persoana respectivă”. Atragem atenția că hotărârile arbitrale au aceeași forță juridică cu hotărârile judecătorești, respectiv trebuie prevăzute aceleași condiții pentru ambele.</p> <p>Astfel, la autorizarea deblocărilor indicate ar trebui luate în considerare și hotărârile arbitrale emise după data punerii în aplicare a măsurilor restrictive internaționale, similar hotărârilor judecătorești și deciziilor administrative. Se recomandă modificarea normei în acest sens.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Prevederea respectivă din proiect asigură transpunerea în legislația internă a prevederilor art. 6 alin. (1) lit. a) din <i>Regulamentului Uniunii Europene 2020/1998 din 7 decembrie 2020 privind măsuri restrictive împotriva încălcărilor grave ale drepturilor omului și a abuzurilor grave împotriva drepturilor omului</i>, care stabilește „(1) Prin derogare de la articolul 3 alineatul (1), autoritățile competente ale statelor membre pot autoriza deblocarea anumitor fonduri sau resurse economice înghețate dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:</p> <p>(a) fondurile sau resursele economice fac obiectul unei hotărâri arbitrale pronunțate înainte de data la care persoana fizică sau juridică, entitatea sau organismul menționat la articolul 3 a fost inclus pe lista cuprinsă în anexa I, al unei hotărâri judecătorești ori al unei decizii administrative adoptate în Uniune sau al unei hotărâri judecătorești executorii în statul membru în cauză, înainte sau după data respectivă;” (în versiunea engleză – „1. By way of derogation from Article 3(1), the competent authorities of the Member States may authorise the release of certain frozen funds or economic resources, if the following conditions are met:</p>

			<p><i>(a) the funds or economic resources are the subject of an arbitral decision rendered prior to the date on which the natural or legal person, entity or body referred to in Article 3 was listed in Annex I, or of a judicial or administrative decision rendered in the Union, or a judicial decision enforceable in the Member State concerned, prior to or after that date;"</i>).</p> <p>Considerentele concrete pentru care legiuitorul comunitar a optat pentru această formulă nu ne sunt cunoscute, însă anticipăm că soluția dată posibil că a fost stabilită din considerentul că prin intermediul unor hotărâri arbitrale, în anumite circumstanțe particulare, s-ar putea realiza în egală măsură tentative de eludare a măsurilor restrictive internaționale.</p>
	<p>100.</p>	<p>10. Art. 19¹ Măsuri speciale de supraveghere a persoanelor juridice și art. 19² Sistemul de supraveghere</p> <p>Aceste două articole fac referire la desemnarea unei persoane în calitate de supraveghetor al persoanei juridice respective și se vor stabili atribuții concrete specifice unui administrator cu care va fi împuternicit persoana responsabilă. Nu este clar nici într-un articol, nici în celălalt cine sunt acești supravegheatori, ce calificări trebuie să aibă, cum s enumesc aceștia și în baza la ce criterii, cine îi remunerează și cât? Or, aceștia admitem nu vor face muncă de voluntariat. Se poate lua în considerație numirea unui administrator autorizat, care deja este un specialist calificat și înțelege procesele administrării unei persoane juridice. Urmează doar să se determine ce mandat ar avea în această supraveghere și cine îl va remunera.</p>	<p>Prevederea de la art. 19¹ alin. (6) nu reglementează într-o manieră exhaustivă procedura de instituire a măsurii de supraveghere, în acest context rămânând neepuizate mai multe aspecte particulare legate de acest aspect (inclusiv cele invocate de către autorii opiniei), care deci vor urma să beneficieze de o reglementare particulară prin intermediul ordinului ministrului dezvoltării economice și digitalizării prevăzut la alin. (7).</p>

	<p>La alin. (7) se prevede că, alături de procedura de desfășurare a măsurii de supraveghere, tot prin ordin al ministrului dezvoltării economice și digitalizării va fi stabilită și procedura de instituire a măsurii de supraveghere. Norma este în conflict cu prevederile anterioare care dispun că instituirea măsurii de supraveghere se va face de Consiliu. Chiar și desemnarea supraveghetorului se face de către Consiliu. Astfel, ministrul ar putea să dispună asupra modului de realizare a supravegherii mai departe. În consecință, se recomandă excluderea textului „de instituire și” din textul normei.</p>	
<p>101.</p>	<p>11. Art. 19⁴ Obligația de identificare și raportare a fondurilor și resurselor economice blocate</p> <p>Având deja experiența procedurilor de identificare a tranzacțiilor dubioase în contextul reglementărilor privind spălarea banilor și a obligațiilor/responsabilităților puse în sarcina entităților raportoare menționăm că o asemenea obligație este împovărătoare la modul practic, cel puțin sub următoarele aspecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pentru a răspunde adecvat noilor cerințe de raportare, entitățile vor trebui să aloce resurse semnificative. Aceasta poate însemna angajarea unui personal nou sau suplimentar cu specializări în conformitate, analiză financiară și verificarea clienților. - De multe ori, sistemele informaționale existente nu sunt echipate pentru a face față cerințelor complexe de monitorizare și raportare. Astfel, entitățile pot fi nevoite să modernizeze sau să înlocuiască platformele IT pentru a permite analize automate, filtrări și generarea de rapoarte. - Entitățile mari, cum ar fi băncile, care procesează de tranzacții zilnic, vor avea dificultăți în monitorizarea fiecărei tranzacții. Asta poate necesita implementarea de algoritmi avansați și sisteme de filtrare pentru a detecta tranzacțiile relevante. Astfel, cu un volum mare de tranzacții, există un risc crescut de a avea 	<p>Autorul proiectului a luat act de aceste riscuri ce ar putea îngreuna pentru subiecții vizați de normele respective sarcina de aplicare a acestora (care, de altfel, nu au fost invocate într-o manieră explicită în niciunul din avizele furnizate de către entitățile raportoare) și remarcă faptul că o eventuală analiză a incidenței acestora și a potențialelor direcții de intervenție pentru adresarea lor va putea fi realizată în procesul de implementare a prevederilor respective din proiect, inclusiv cu ocazia întocmirii unor rapoarte de monitorizare în conformitate cu prevederile art. 75 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.</p>

	<p>alarme false pozitive, ceea ce înseamnă că tranzacții legitime pot fi marcate ca suspecte, necesitând resurse suplimentare pentru a le verifica și valida.</p> <p>- Procedurile extinse de verificare și monitorizare pot fi văzute de către clienți ca invazive, crescând nemulțumirea acestora. Unii clienți ar putea percepe aceste măsuri ca fiind excesive și ar putea căuta servicii la entități mai puțin riguroase sau invazive. Cu o colectare și păstrare crescută a datelor clienților, există și riscul crescut de încălcare a confidențialității datelor. Acesta este un subiect sensibil, iar eventualele încălcări pot avea consecințe grave pentru reputația entității.</p> <p>- Măsurile suplimentare de securitate și verificare pot însemna că procesele standard, cum ar fi deschiderea unui cont nou sau realizarea unei tranzacții, pot dura mai mult timp decât în anterior. Aceasta poate fi o sursă de frustrare pentru clienți și poate duce la pierderea unor oportunități de afaceri.</p> <p>În ansamblu, în timp ce implementarea acestor măsuri vizează consolidarea securității financiare și prevenirea activităților ilegale, acestea pot impune o povară semnificativă entităților de raportare, având potențiale repercusiuni asupra eficienței operaționale și a relațiilor cu clienții.</p>	
102.	<p>12. La art. 19⁵ alin. (5) – textul „după parcurgerea procedurii prealabile” este inutil și urmează a fi exclus. Or, procedura prealabilă este obligatorie pentru contenciosul administrativ în toate cazurile și nu se „sare” peste ea, decât atunci când legea zice că se merge direct în instanță. Acest lucru este prevăzut direct de Codul administrativ – art. 208. Respectarea procedurii prealabile: (1) Până la înaintarea acțiunii în contencios administrativ se va respecta procedura prealabilă, cu excepțiile prevăzute de lege.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Precizarea respectivă nu o considerăm de prisos, în contextul în care, după cunoștința autorului proiectului, la momentul de față, pe platforma parlamentară este elaborat un proiect amplu de modificare a Codului administrativ, care ar putea viza, printre altele, și o schimbare a paradigmei cu referire la necesitatea respectării procedurii prealabile în contextul</p>

			adresării cu o acțiune în contencios administrativ. Prin urmare, pentru orice eventualitate, precizarea dată va fi menținută și în contextul proiectului dat.
	103.	13. La art. 19 ¹⁰ textele „autorității sau instituției publice cu competențe în domeniu” (alin. (2) din articol) și „domeniul respectiv” (alin.(3) din articol) – sunt foarte vagi și lasă loc de aplicare arbitrară. Nu sunt atât de multe organe competente cu aplicarea măsurilor restrictive internaționale. Deci, se recomandă identificarea și numirea exactă a autorității competente în partea ce se referă la măsurile restrictive care au ca obiect bunurile. În așa mod are loc clarificarea din start a domeniul vizat.	Prevederea de la art. 19 ¹⁰ alin. (2) nu se referă la una din autoritățile publice competente să aplice măsuri restrictive internaționale potrivit prevederilor acestei legi, ci la unele cazuri particulare, când natura specifică a bunurilor preluate în temeiul acestor prevederi ar face-o improprie pentru deținerea/administrarea acesteia de către Serviciul Fiscal de Stat (pentru aceste cazuri speciale existând prevederi legale exprese ce reglementează modalitățile de deținere a acestor bunuri, cum ar fi spre exemplu - explozibilii de uz civil).
	104.	14. La art. II alin. (4) și (5) – se consideră problematică utilizarea textului „legea menționată la alin. (1)”. Acest text – „legea menționată la alin. (1)” – reprezintă, de fapt, „prezenta lege”. Totodată, legea de la alin. (1)/prezenta lege nu renumerează articolele, ea doar dispune renumerotarea ulterioară. Deci, renumerotarea se va face „în temeiul” prezentei legi. Astfel, se propune ca: - la alin. (4), textul „legea menționată la alin. (1)” să fie substituit cu textul „prezenta lege”; - la alin. (5), textul „prin legea menționată la alin. (1)” să fie substituit cu textul „în temeiul prezentei legi”.	Se acceptă
Cancelaria de Stat		Lipsă de obiecții și propuneri.	

<i>Autoritatea Aeronautică Civilă</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	
<i>Autoritatea Navală</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	
<i>Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	
<i>Consiliul Audiovizualului</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	
<i>Uniunea Administratoril or Autorizați din Moldova</i>		Lipsă de obiecții și propuneri.	

Ministră

Veronica MIHAILOV-MORARU